

LUNDS
UNIVERSITET

Genusvetenskapliga institutionen

Meningsskapande kring hem och plats

Unga kvinnors erfarenheter av bostadsmarknaden

Manuela Rossing

Examensarbete för masterexamen

Vårterminen 2016, GNVM03

Handledare: Diana Mulinari

Abstract

The aim of the thesis is to analyse young women's experiences of housing in contemporary Sweden and the meanings they give to the place called 'home'. Eleven women, aged 20-28, were interviewed with focus on the experiences of moving away from the parental home. Experiences and symbolic meanings of places are analysed using the concept 'sense of place', meaning that the individual creates its identity by making sense of social, cultural, economic and geographical circumstances as well as relations of power. The theoretical framework is founded on a dialectical understanding of place, where physical and discursive aspects are interlaced. It is also based on feminist theory regarding the concept of 'home' and of intersecting power relations.

Four main themes are identified through the analysis; "Residence and housing", "domestic work and the division of labour", "'sense of place' and boundaries" and "(in)security and place". The analysis shows the meaning of 'home' as linked to both inequality and to a place of refuge. Different strategies and positions are identified in the young women's accounts that both obscures power relations as well as indicate agency and subversion. The analysis also emphasizes the importance of how material and social resources shapes possibilities regarding housing and the creation of a 'sense of place'.

Key words: Home, 'sense of place', young women, housing, power relations.

Ämnesord: Hem, platskänsla, unga kvinnor, bostadsmarknaden, maktrelationer.

Innehållsförteckning

Inledning	5
Syfte och frågeställningar	7
Bakgrund	8
<i>Maktrelationer i det geografiska rummet</i>	8
<i>Socioekonomisk boendesegregation</i>	8
<i>Etnisk boendesegregation</i>	9
<i>Nyliberalism som styrningsmentalitet</i>	9
<i>Unga på bostadsmarknaden</i>	10
Metodologi och metod	11
<i>Metodologiska reflektioner</i>	11
<i>Informerat samtycke och intervjuguide</i>	11
<i>Avgränsningar och tillvägagångssätt</i>	12
<i>Deltagarna i studien</i>	14
<i>Intervjusituationen – reflexivitet och positionering</i>	14
<i>Hantering av materialet</i>	17
<i>Analysmetod</i>	18
Forskningsfältet	19
<i>Genusgeografi - mötet mellan kulturgeografi och genusvetenskap</i>	19
<i>Tre genusgeografiska forskningsområden</i>	19
<i>Ungdomsforskning</i>	22
<i>Att flytta hemifrån</i>	22
Teoretiskt ramverk	25
<i>Vetenskapsteoretiska debatter</i>	25
<i>Identitetsskapande</i>	27
<i>Platskänsla – sense of place</i>	28
<i>Hemmets omtvistade innebörd</i>	30
Bostaden och bostadsmarknaden	33
<i>Studentlägenheter</i>	33
<i>Bostadsköer</i>	34
<i>Problem med bostaden</i>	35
<i>Att hyra eller äga sin bostad</i>	37
<i>Individuellt ansvar på en ojämlik bostadsmarknad</i>	39

Hushållsarbete och arbetsdelning i hemmet	42
<i>Hushållsarbete och jämställdhetsdiskursen</i>	42
<i>Disidentifikation med tidigare generationer</i>	43
<i>Navigering utifrån ojämlik arbetsdelning</i>	44
<i>Hemmet som gemensamt och individuellt projekt</i>	45
Platskänsla och gränsdragning	48
<i>Identitet, plats och livsstil</i>	48
<i>Icke-önskvärda bostadsområden</i>	49
<i>Mothegeonisk platskänsla om förorten</i>	51
<i>Identifikation och tillhörighet i diaspora</i>	53
<i>Disidentifikation med uppväxtorten</i>	56
(O)trygghet och plats	60
<i>Hemmet som tryggt rum och platskänslans olika skalor</i>	60
<i>Otrygghet och strategier</i>	62
<i>Erfarenhet av sexualiserat våld</i>	62
<i>Tillgängliga resurser som grund för positionering</i>	63
<i>Förhandlingar i relation till "farliga" platser</i>	65
Avslutande reflektioner	67
<i>Vidare forskning</i>	74
Litteratur	76
Intervjuer	81

Inledning

Jag alltid har haft en bild av att man måste, eller att det bästa är att köpa lägenhet. Och det är väl för att det finns så få hyresrätter och för att de är jättedyra och för att man får ta det man får ungefär. [...] Vill jag själv bestämma vart jag vill bo och hur jag vill bo så måste jag ha ganska mycket pengar (Alice, 21 år).

I Sverige råder bostadsbrist i stora delar av landet och enligt Boverkets rapport från 2015 behövs 71 000 bostäder byggas varje år fram till 2020 för att täcka behovet (Boverket 2015a: 125). Situationen på bostadsmarknaden, med långa bostadsköer, olovlig handel med hyreskontrakt, trångboddhet och diskriminering av hyresgäster har skapat medial debatt (DN 2016; Svt 2016a; Svt 2016b; SvD 2016). Ett flertal forskningsresultat visar att ansvarsförskjutning från stat till marknad har bidragit till minskat byggande och skapat ökad segregation och ojämlikhet (Hedin et al. 2012). En rad studier visar också att bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist, hög konkurrens och ekonomisk och etnisk segregering, vilket leder till särskilt svåra förhållanden för resurssvaga grupper (Hedin et al. 2012; SOU 2007: 43ff; Boverket 2015b). Samtidigt lyckas många människor skaffa en bostad. Hur navigerar människor den ojämlika bostadsmarknaden och vilka erfarenheter ger det upphov till?

Inom feministisk forskning har "hem" varit en särskilt central plats utifrån vilken maktordningar som är relaterade till kön, klass och etnicitet undersökts och ifrågasatts (Massey 1994: 164, 178f). "Hem" är ett omtvistat begrepp - det kan både förstås som en fristad och ett fängelse. Kvinnorörelsens kamp har historiskt kretsats kring kvinnans frigörelse från hemmet. Såväl "hemmafrun" som den dubbelarbetande arbetarklasskvinnan skulle få möjligheter utanför hemmets privata sfär och vara en aktiv del av det offentliga rummet. Krav på barnomsorg, preventivmedel, fri abort, rätt att yrkesarbeta och lika lön samt arbete mot våld i nära relationer har bidragit till att omförhandla hemmets betydelse och dess könade relationer. Utifrån den historiska kopplingen mellan "hem" och könade relationer är det relevant att fråga sig hur unga kvinnor idag ser på hemmet. Hur uppfattar de sig själva och sin omvärld utifrån den betydelse de skapar kring "hem"? Hur kan kopplingen mellan upplevelsen av hemmet och den samtida bostadsmarknaden förstås?

Jag tar min utgångspunkt i feministiska debatter om hem för att undersöka erfarenheter av bostadsmarknaden och betydelseskapande kring hem. Det kulturgeografiska begreppet "plats" innebär att rumsliga indelningar är fysiska och samtidigt socialt konstruerade utifrån den mening som de tillskrivs. Kulturgeografen Doreen Massey (1994) uttrycker det som att "platser" skapas i mötet mellan sociala interaktioner på olika plan och därför är sammanlänkade med maktrelationer i samhället. Med utgångspunkt i begreppet "plats" blir det möjligt att analysera både de materiella förutsättningarna som bostaden utgör och de symboliska och känslomässiga aspekterna som kan kopplas till hemmet. Med den dubbla förståelsen av "hem" och "plats" undersöker jag kopplingen mellan materiella villkor och levda erfarenheter. Platser har betydelse för våra livsvillkor och därmed även

hur vi uppfattar oss själva och vår omvärld (Massey 1994: 162f). Utifrån den förståelsen för plats vill jag bidra till kunskap i mötet mellan kulturgeografins inriktning på platsens sociala dimensioner och genusvetenskapens fokus på maktrelationer.

För att undersöka erfarenheter i samspelet mellan platsers materiella och symboliska dimensioner använder jag mig av begreppet "sense of place" (Massey 1994: 155; Rose 1995). "Platskänsla" förstår jag som den betydelse individer knyter till en specifik plats och känsla av tillhörighet. Begreppet innefattar de relationella aspekterna av plats och hur materiella villkor och sociala relationer samspelar för att skapa tillfälliga betydelser av specifika platser och den egna identiteten. Att flytta hemifrån - från uppväxthemma till nya former av hem - aktualiserar platskänslor och tillhörighet utifrån enskilda erfarenheter, specifika förutsättningar och dominerande föreställningar.

I uppsatsen lyfter jag fram unga kvinnors erfarenheter av att flytta hemifrån och analyserar meningsskapande kring plats och identitet. Unga människor är en särskilt utsatt grupp när det gäller boende, bland annat för att de är nya på bostadsmarknaden (SOU 2007; Boverket 2015b). Fenomenet att "flytta hemifrån" är länkat till möjligheter, förutsättningar och föreställningar om platser och hem. Därför har jag intervjuat unga kvinnor om deras erfarenheter av bostadsmarknaden. Liksom kategorin "kvinna" uppfattar jag gruppen "unga" som en konstruerad kategorisering. Gruppen differentieras av maktförhållanden i samspel med övriga samhället (Molina 2006: 185-186; Löfgren 1990: 21f).

I följande stycke presenteras studiens syfte och frågeställningar. Därefter följer ett bakgrundskapitel om den samtida bostadsmarknaden som utgör en kuliss för analysen. I kapitlet om metod och metodologi presenterar jag mitt material och de avgränsningar, urval och tillvägagångssätt som används för att skapa och bearbeta materialet. I det efterföljande kapitlet presenteras forskningsfältet och uppsatsen positioneras i relation till tidigare forskning. I kapitlet om det teoretiska ramverket resonerar jag kring de perspektiv och analytiska verktyg som används i analysen. De fyra analyskapitel som sedan följer är organiserade utifrån de teman som jag identifierat i bearbetningen av materialet. I det sista kapitlet för jag en avslutande diskussion i vilken jag sammanfattar resonemanget från analysen och länkar tillbaka till syfte och frågeställningar.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka unga kvinnors erfarenheter av bostadsmarknaden och att analysera betydelsen dessa skapar kring platsen som kallas "hem". I uppsatsen undersöks hur unga kvinnor förhåller sig till "hem" och hur de skapar en "platskänsla" i relation till sina egna erfarenheter. Uppsatsen befinner sig mellan fälten genusvetenskap och kulturgeografi och är ett bidrag till ungdomsforskning som belyser bostadsmarknadens villkor och den sociala geografien.

Undersökningen är utformad utifrån en intervjustudie i vilken jag har samtalat med elva unga kvinnor som är mellan 20 och 28 år om deras erfarenheter av att flytta hemifrån, deras olika bostäder och deras syn på hem.

Jag har formulerat tre frågeställningar som ligger till grund för analysen:

1. Vilka erfarenheter av bostadsmarknaden och olika former av boende framkommer i intervjuerna?
2. Vilka ojämlikheter aktualiseras i relation till hem och vilka strategier och positioner intar de unga kvinnorna?
3. Hur skapas platskänsla utifrån erfarenheter och betydelser kopplade till platser, grupper och den egna identiteten?

Bakgrund

I det följande stycket tecknar jag en översikt av villkoren på den svenska bostadsmarknaden mot bakgrund av vilken jag kommer att analysera de unga kvinnornas erfarenhet av olika bostäder och deras föreställningar kring platser. Syftet med bakgrunden är att lyfta fram de strukturomvandlingar som präglar bostadsmarknadens villkor, dess effekter för etnisk och socioekonomisk segregation samt synliggöra grupper som drabbas särskilt hårt av de rådande villkoren.

Maktrelationer i det geografiska rummet

The right to the city, as it is now constituted, is too narrowly confined, restricted in most cases to a small political and economic elite who are in a position to shape cities more and more after their own desires (Harvey 2008: 38).

Kulturgeografen David Harvey (2008) argumenterar för att de maktrelationer som den moderna kapitalismen genererar tar sig rumsliga uttryck. Genom att använda det urbana som exempel visar Harvey hur eliter utformar och använder staden – och i förlängningen hela samhället – i sina egna intressen (Harvey 2008: 38). Det urbana blir en plats för ekonomiska transaktioner, ägande och värdeproduktion men också en livsstil i vilken staden är en symbol för fria val och individualitet, för den som har resurser (Harvey 2008: 31-32). Ekonomiska strukturer speglas på så sätt i det spatiala. Hur staden utformas och för vem är nära länkat till hur hela samhället organiseras och utifrån vilka intressen. Massey menar att även maktrelationer av etnicitet och kön har grundläggande betydelse för hur platser bebos och erfars samt hur människor positioneras i relation till globala maktförhållanden (Massey 1994: 164). En komplex sammanvävning av maktrelationer formar och formas av hur det geografiska rummet organiseras.

Rätten att utforma staden och samhället utgår från marknadens ekonomiska logik i vilken resurssvaga grupper exkluderas och därmed fråntas rätten till staden. När marknadsintressen prioriteras framför människors rättigheter sätts det demokratiska utformandet av det geografiska rummet ur spel (Harvey 2009: 29). Sverige har en av de mest marknadsstyrda bostadsmarknaderna i västvärlden (Hedin et al. 2012: 444). Det är mot bakgrund av det som jag förstår den samtida svenska bostadsmarknaden.

Socioekonomisk boendesegregation

Kulturgeograferna Hedin, Clark, Lundholm och Malmberg (2012) visar i sin forskning hur strukturomvandlingar på bostadsmarknaden sedan sent 1980-tal har fått omfattande konsekvenser för den sociala geografien och boendevillkoren i hela Sverige. Jag vill lyfta fram tre centrala effekter av förändringarna utifrån forskarnas kartläggning av bostadsmarknadens utveckling. För det första har förändringarna bidragit till att gynna ägande till följd av minskade skattekrav och minskade bidrag. Det har resulterat i att

ekonomiskt svaga grupper betalar mer för sitt boende än de resursstarka (Hedin et al. 2012: 446). För det andra har det haft inverkan på den process i vilken resursstark respektive resurssvag befolkning koncentreras till skilda geografiska områden. För det tredje har utförsäljning av allmännyttan och de kommunala bostadsbolagens vinstmotiv, samt begränsning av kommunernas ansvar för boende för ekonomiskt utsatta individer, försämrat villkoren för ekonomiskt utsatta grupper (Hedin et al. 2012: 458-460). Hedin et al. menar att strukturomvandlingen på bostadsmarknaden ska förstås som en del av det nyliberala politiska projektet inom vilken marknadsstyrning och därigenom begränsning av politiskt inflytande på bostadsmarknaden är tongivande (2012: 444f). Situationen på bostadsmarknaden är därmed ett resultat av beslut som förskjutit ansvaret från politiska insatser till marknaden, vilket bidragit till ett läge i vilket utsatta grupper drabbas särskilt hårt.

Etnisk boendesegregation

Vissa forskare undersöker alltså hur nyliberala förändringar av bostadspolitikerna leder till socioekonomisk polarisering som manifesteras i staden. Andra forskare fokuserar på hur segregationen även är etniskt kodad (Molina 2008: 67; Lundström 2007: 25f; Magnusson Turner 2008). Kulturgeografen Irene Molina synliggör "stadens rasifiering" och lyfter fram de processer som leder till etnisk diskriminering på bostadsmarknaden, där rumslig differentiering skapas utifrån idéer om skillnader utifrån kategorin "ras"/etnicitet. Människor agerar utifrån de möjligheter de har och de hinder de möter på bostadsmarknaden och dessa fungerar etniskt selektivt, menar Molina (2008: 51, 57). Molina poängterar att bostadsmarknadens exkluderande effekter inte enbart kan ses som ett resultat av nyliberal politik utan även har sina rötter i efterkrigstidens samhällsplanering. Genom miljonprogrammet byggdes den då rådande bostadsbristen bort, men samtidigt skapades grunden för dagens ojämlika boende (Molina 2008: 70). Mitt argument är att den nuvarande situationen på bostadsmarknaden ska förstås som präglad av en socioekonomiskt *och* etniskt betingad boendesegregation - vilket skapar specifika rumsliga manifestationer av ojämlikhet. Jag vill återigen poängtera hur det specifika sätt att organisera bostadsmarknaden som tar dessa uttryck är resultat av politiskt fattade beslut. Den ekonomiska logiken som dominerat strukturomvandlingarna avpolitiserats genom att formuleras som den enda möjliga rationaliteten inom den nyliberala diskursen (Fahlgren et al. 2016: 17; Harvey 2009: 20).

Nyliberalism som styrningsmentalitet

Genusforskarna Fahlgren, Mulinari och Sjöstedt Landén (2016) menar att nyliberalismen ska förstås som en styrningsmentalitet, en särskild organisering av samhället utifrån en ekonomisk rationalitet som även reglerar hur subjekt förväntas agera. Eget ansvar, valfrihet och flexibilitet blir önskvärda och nödvändiga egenskaper för att fungera inom den dominerande ordningen (Fahlgren et al. 2016: 16). Nyliberalismen ger upphov till en "rädslans regim" utifrån vilken individer agerar med känslan av att ständigt vara i riskzonen för utanförskap (Fahlgren et al. 2016: 21). Begreppet "rädslans regim" fångar

upp hur oron att bli utbytt är central inom den nyliberala samtiden, vilket får människor att kalkylera risker och säkra sina positioner utifrån de resurser de har. Genom att fokus läggs på individens ansvar osynliggörs hur maktrelationer och ojämlika villkor begränsar handlingsutrymme och valmöjligheter (Fahlgren et al. 2016: 26). Med utgångspunkt i det menar jag att den nyliberala styrningsmentaliteten institutionaliserar särskilda förväntningar på och begränsningar för individer, som de måste förhålla sig till i processen att skaffa en bostad och skapa ett hem.

Unga på bostadsmarknaden

Unga är en grupp som ofta står i centrum när det talas om villkor på bostadsmarknaden (SOU 2007: 43). Boverkets statistik visar att 76 procent av Sveriges kommuner under 2015 uppgav sig ha ett underskott av bostäder för unga, vilket är en ökning från tidigare år (Boverket 2015b). Hyresgästföreningens enkätstudie visar att många unga som deltagit inte har möjlighet att bo som de vill, att många bor i osäkra upplåtelseformer med höga kostnader och att trångboddheten har ökat (Hagetoft 2015: 5-12). Unga människor har därmed en särskild position på bostadsmarknaden, vilken bör undersökas utifrån dess gemensamma aspekter. Samtidigt vill jag poängtera att det är nödvändigt att analysera skillnader inom kategorin unga eftersom det är en heterogen grupp som differentieras utifrån maktordningar (Molina 2006: 185-186; Ambjörnsson 2004: 26, 30). Jag menar att det är angeläget att analysera skillnader och likheter inom gruppen unga utifrån den rådande situationen på bostadsmarknaden med dess socioekonomiska och etniska boendesegregation samt den nyliberala styrningsmentalitetens effekter.

Kvinnor glöms ofta bort inom ungdomsforskning då fokus många gånger läggs på de som avviker och att män i högre grad definierats som en problemgrupp inom forskningsfältet (Löfgren 1990: 65). Samtidigt finns en tradition inom nordisk ungdomsforskning som under 1990- och 2000-talet kommit att fokusera på unga kvinnors liv och erfarenheter (Ambjörnsson 2004: 17). Utifrån det menar jag att det är relevant att undersöka betydelser av platser, hem, relationer och handlingsutrymme länkat till kön och andra maktordningar utifrån unga kvinnors berättelser om bostadsmarknaden.

Metodologi och metod

I kapitlet kommer jag att resonera kring metodologiska utgångspunkter och redogöra för den kvalitativa metod jag använt för att skapa och analysera mitt material. Här presenterar jag tillvägagångssätt för avgränsningar och urval som gjorts i relation till rekryteringen av intervjudeltagare och intervjuernas utformning. Jag diskuterar även de avvägningar och dilemman som kommit upp under forskningsprocessen och redogör för hur jag har förhållit mig till dessa.

Metodologiska reflektioner

Feministisk forskning har en lång tradition av betoning på makt i relation till kunskapsproduktion (Lykke 2009: 18ff; Lundqvist et al. 2005; Harding 2004b; Gorelick 1991). Genusvetarna Caroline Ramazanoğlu & Janet Holland (2002) diskuterar hur makten att skapa kunskap utgår från privilegierade positioner som skapar hierarkier mellan forskare och undersökningsdeltagare. Grundantagandet kring att kunskapsproduktion är kopplat till maktrelationer gör det nödvändigt att reflektera kring maktaspekter genom hela forskningsprocessen. Trots att det inte existerar någon enhetlig "feministisk metodologi" så dominerar ifrågasättandet av den "auktoritativa kunskapen" den feministiska metodologiska debatten (Lykke 2009: 127f). Den utgångspunkten ser jag som central för feministisk kunskapsproduktion som syftar till att, inte enbart studera könade relationer och ojämlikhet, utan även att utmana och kritiskt granska dessa. Med hjälp av vetenskapsteoretikern Donna Haraways syn på kunskap som situerad, i vilken den specifika positionen och perspektivet utifrån vilken kunskap produceras erkänns, blir det möjligt att ta ansvar för sin forskning (Haraway 2004 [1988]). Genom att redogöra för teoretiska och metodiska utgångspunkter och skapa en transparent analys samt reflektera över relationen mellan forskare och intervjudeltagare söker jag närma mig idealet om "situerad kunskap". Jag uppfattar intervjuer som medkonstruktioner som är samskapade mellan forskaren, studiens syfte och utgångspunkter samt intervjupersonens berättelse (Alvesson 2011: 26). Utifrån det bör intervjun förstås som en representation som är begränsad av kontext, maktrelationer och diskursiva ramar som villkorar alla sociala interaktioner. Med detta i åtanke argumenterar jag för att det är just genom intervjuer som kunskap kan produceras om hur människor skapar mening kring världen och sig själva utifrån sina erfarenheter och sammanhang. Utifrån det samspel som intervjun utgör och min analys av materialet som skapats vill jag undersöka de erfarenheter, strategier och positioner och platskänslor som får betydelse i intervjuerna med de unga kvinnorna som deltagit i studien.

Informerat samtycke och intervjuguide

De tio intervjuer som utgör uppsatsens material genomfördes i slutet av februari och början på mars 2016. Intervjuerna sträckte sig mellan en och en och en halv timme och de spelades in och transkriberades i sin helhet. Intervjuerna är halvstrukturerade och

organiserade utifrån ett antal teman som syftar till att skapa ett samtal om intervjudeltagarnas vardag och erfarenheter (Kvale & Brinkmann 2009: 43). Dessa teman presenterades för intervjudeltagarna innan intervjun påbörjades så att de fick en bild av innehållet och kunde välja bort teman. Deltagarna fick även information om studien och informerats om samtycke inhämtades från alla deltagare som spelades in i enighet med rekommendationer från Vetenskapsrådet (2011: 49) och kvalitativ metodlitteratur (Kvale & Brinkmann 2009: 87f; Ryen 2004: 76-77). Informerat samtycke är en viktig del, men löser inte de etiska dilemman som uppstår i relation till forskningsprocessen (Kvale & Brinkmann 2009: 86). Därför har jag under arbetets gång reflekterat kring etiska aspekter och resonerar och redogör för dessa överväganden genomgående i det följande.

Intervjuguiden utformades utifrån sju övergripande teman; Att flytta hemifrån, Nuvarande boendet, Boendets läge, Trygghet, Objekt i hemmet, Tillhörighet och Framtid. Under varje tema skapade jag en rad möjliga frågor som kunde användas för att leda samtalet, men alla frågor ställdes inte vid varje tillfälle. Intervjuguiden reviderades och förbättrades efter varje intervjutillfälle, utifrån Alvesson rekommendationer (2011: 66). Jag har varit öppen för att frågorna och svaren lett samtalen till olika områden, men har också försökt skapa en enhetlighet mellan intervjuerna där alla teman jag velat beröra tas upp i samtliga intervjuer. Materialet karakteriseras av en omfångsrikedom där de teman jag tog upp frambringade känslor, minnen, erfarenheter och berättelser från olika delar av livet. Jag menar att angreppssättet och fokuseringen på samtal kring "hem" skapade en ingång till samtal kring sociala relationer på ett överraskande ingående vis. Min poäng är att frågor kring platser kan visa sig vara en tillgång för samtal kring relationer och samhälle.

Avgränsningar och tillvägagångssätt

Kontakt med deltagarna söktes inledningsvis genom min egen profil på sociala medier där jag bad vänner och bekanta sprida vidare en kort information om uppsatsen. På så sätt kom jag i kontakt med den första deltagaren, och sedan ytterligare två. Den första tipsade sedan om tre andra personer som jag kontaktade och som valde att medverka i studien, vilket kan ses som ett så kallat "snöbollsurval" (Huisman 2008: 377). För att få ut informationen i bredare nätverk än mina egna kontaktade jag även en rad organisationer som jag fann relevanta i relation till bostadsfrågor så som lokala hyresgästföreningen, studentbostadsföreningar, bostadsnätverk och studieförbund. På så sätt kom jag i kontakt med en av de intervjuade i studien men även med några som inte intervjuades då de bodde utanför den geografiska avgränsningen. Dessa kontakter ledde inte fram till fler deltagare då tidsbegränsningen gjorde att jag inte hade möjlighet att avvakta svar från organisationerna och då jag fick fram lämpliga deltagare genom andra tillvägagångssätt. Trots att mitt eget nätverk utgjort grunden för rekrytering av deltagare, menar jag att jag genom att utvidga mitt nätverk till vänners kontakter har lyckats bredda basen för urvalet. Då jag i studien inte gör anspråk på att kunna generalisera resultaten och inte strävar mot ett representativt urval, utgör istället upplåtelseform, boendeform och bakgrundskriterierna för urval av intervjudeltagare. Jag satte upp kriterier och gjorde min avgränsning och mitt urval utifrån problemställning, syfte och teori för att få variation

utifrån dessa dimensioner (Ryen 2004: 78-79). I urvalet har det varit centralt för mig att få deltagare med olika erfarenheter av boende. Avsikten har varit att få en spridning i materialet där olika erfarenheter kunde lyftas fram. Utifrån det har upplåtelseform och om de intervjuade bor ensamma eller tillsammans med någon och i så fall med vem, haft stor betydelse. Detta då jag menar att de villkor som formar hemmets materiella ramar – så som exempelvis tillfälliga kontrakt och bostadsrätt – är avgörande för hur de känslomässiga och sociala aspekterna av hemmet utformas. Genom variation i upplåtelseformerna ansåg jag mig kunna analysera de erfarenheter, strategier och positioneringar som sker med skilda förutsättningar för de olika deltagarna.

Som jag redan nämnt kom en viktig del av urvalet också att handla om staden som geografisk avgränsning. Staden Malmö kom att bli en grund för valet av intervjudeltagare. Då "plats" utgör uppsatsens fokus kändes det nödvändigt att reflektera kring den geografiska platsen som grund för urvalet. I ett inledande skede sökte jag deltagare utifrån regionen, men det visade sig snabbt att jag skulle få fram en lämplig mängd deltagare även med en mer begränsad avgränsning. Malmö är en storstad med högskola och statistik visar att den typen av stad har en bostadsmarknad med särskilt svåra villkor för just unga (Boverket 2015b). Trots att de strukturella förändringarna på bostadsmarknaden under de senaste decennierna skett på en nationell nivå (vilket diskuteras i bakgrundskapitlet) ansåg jag att avgränsningen till en enskild stad möjliggjorde en analys där samma platser får olika betydelser utifrån olika deltagare. Att se samma plats i ljuset av olika förhållningsätt och associationer fångar upp spänningar, konflikter och strategier på ett tydligare sätt än om helt olika platser stod i fokus för varje enskild intervju. Jag fick dessutom möjlighet att åka hem till varje deltagare och genomföra intervjun, något som annars hade kunnat bli både kostsamt och tidskrävande om avgränsningen innefattade ett större geografiskt område. Malmö är också den staden där jag bor och har bott under de senaste fem åren, staden som jag betraktar som min hemstad. Genusvetaren Paula Mulinari diskuterar liknande aspekter i sin avhandling om servicearbets praktik i Malmö. Hon menar att förkunskapen om staden möjliggör en förståelse för referenser och diskurser kring olika stadsdelar i intervjusamtalen (Mulinari 2007: 97). Detta var även tydligt i min studie där jag kunde utforma intervjuguiden och samtalen baserat på min kännedom om olika områden, vilket gjorde valet av stad betydelsefullt. Malmö och dess stadsdelar har betydelse för analysen av intervjuerna och jag har därför valt att inte anonymisera staden och de områden som diskuteras. Jag anser att staden är tillräckligt stor, och de boende i varje bostadsområde är tillräckligt många, för att deltagarnas privata integritet inte hotas (se Kvale & Brinkmann 2009: 88-89). Jag har valt att anonymisera namn, uppväxtort och specifik sysselsättning för att på så vis skydda deltagarnas anonymitet och behandla deras medverkan konfidentiellt.

Inledningsvis hade jag en tanke om att få en bredare urvalsgrupp där personer som hade en särskilt svår position på bostadsmarknaden skulle ingå för att lyfta fram deras berättelser i analysen. Det visade sig vara svårt och jag saknade så kallade "portvakter" för att komma i kontakt med den gruppen av unga kvinnor (Ryen 2004: 75). Istället växte en grupp intervjudeltagare fram med varierad social, kulturell och geografisk bakgrund men

som alla för tillfället har ett mer eller mindre stabilt boende och nästan samtliga har tidigare erfarenheter av ofördelaktigare boendevillkor än de hade vid intervjuernas genomförande. I ett tidigt skede hade jag även en tanke om att de intervjuade borde ha flyttat hemifrån relativt nyligen. Den första intervjun genomfördes med en deltagare som flyttat hemifrån för flera år sedan och det blev då tydligt för mig vilken betydelse som flytten får i retrospektiv. Minnen och senare erfarenheters samspel, kunde ge fler aspekter till analysen. Att de intervjuade flyttat hemifrån mer eller mindre nyligen gav en möjlighet att diskutera erfarenheter av flera olika boendeformer och sätta de tidigare och senare erfarenheterna i relation till varandra, vilket fick betydelse för analysen.

Deltagarna i studien

Intervjudeltagarna är elva personer som alla definierar sig som kvinnor. Åldersspannet är mellan 20 och 28 år och de flesta av de intervjuade studerar på universitet, högskola eller folkhögskola och flera arbetar extra vid sidan av studierna. De intervjuade flyttade hemifrån mellan 16 och 24 års ålder, under ett tidsspann på mellan åtta och ett och ett halvt år innan intervjuernas genomförande. Alla har flyttat minst en gång sedan första boendet utanför barndomshemmet och flera har flyttat tillbaka till barndomshemmet i perioder efter den första flytten hemifrån. Alla deltagare bor i Malmö utom en, som bor i en närliggande stad, men då deltagaren har kopplingar till Malmö och då staden och dess betydelse står i fokus i intervjun ser jag den som ett viktigt bidrag till materialet och valde att inkludera den i analysen.

Tre av intervjudeltagarna bor i kollektiv, två av dem bor i samma kollektiv i bostadsrätt och intervjuades tillsammans och den andra bor i hyresrätt. Intervjun med två deltagare utgjorde ett givande komplement till de enskilda intervjuerna då flera perspektiv på ett ämne lyftes fram utifrån utbytet mellan intervjudeltagarna. En deltagare bor tillsammans med en vän i en studentlägenhet. Fyra deltagare bor ensamma varav två i studentlägenhet, en i hyresrätt med förstahandskontrakt och en i egenköpt bostadsrätt. Tre av de intervjuade bor med sina pojkvänner, var av en i bostadsrätt föräldrarna köpt och de två andra i förstahandskontrakt hos privata hyresvärdar. Tre av deltagarna har invandrarbakgrund då båda föräldrarna är utlandsfödda. De intervjuade har i huvudsak föräldrar med akademisk utbildning med några undantag och alla har växt upp med minst en förälder. De flesta har växt upp i hus i små orter eller i utkanten av större städer och några har växt upp i lägenhet i större städer.

Intervjusituationen – reflexivitet och positionering

Humangeografen Jon Anderson och ungdomsforskaren Katie Jones använder begreppet "emplaced methodology" i sin studie om ungas sociala och platsspecifika praktiker. De visar den inverkan platsen har för intervjun och länken mellan fysisk plats och kunskapsproduktion (Anderson & Jones 2009). Jag valde att genomföra alla intervjuer hemma hos intervjudeltagarna på grund av att jag menar att platsen på vilken intervjun genomförs har betydelse för resultatet och då de intervjuades bostad var ett centralt tema i

själva samtalet. Anderson och Jones pekar på att hemmet är en vanlig plats att intervjua just kvinnor på och att det är viktigt att resonera kring hur platsen möjliggör och begränsar kunskap, identiteter, känslor och relationer (Anderson & Jones 2009: 292-293). I min studie menar jag att det faktum att intervjuerna genomfördes i deltagarnas hem skapade en närhet som medförde en avslappnad och "vänskaplig" situation, samtidigt som närheten också kan få problematiska effekter, vilket jag diskuterar i nästa stycke. Det gav en praktisk fördel att så att säga vara "på plats" när intervjun genomförs på just temat "hem", närheten till rutiner och aspekter som fick betydelse i berättelserna kunde länkas till platsen på vilken intervjun genomfördes. Hemmet blev, utan undantag, en avskild plats för intervjun där avbrott eller distraktioner inte uppstod, vilket gav fokus och lugn i samtalen. Att jag var inbjuden hem till deltagarna kan å ena sidan sägas skapa en hierarki där de intervjuade hade kontroll, de var i en van miljö som de behärskade och jag var där som gäst på deras villkor. Å andra sidan var jag där som forskare för att studera dem och deras hem - känslan av att vara iakttagen, utstuderad och bedömd låg inte långt borta. Det tog sig uttryck i att flera av deltagarna ursäktade sina hem - att det var trångt, stökigt eller att inredningen inte spelglade deras personliga smak och stil.

Anderson och Jones menar, att då de intervjuade unga i ett avskilt rum om deras upplevelser på en skola, blev det avskilda rummet en trygg och neutral plats, fri från normer vilket de ansåg medförde att samtalet skedde på de ungas villkor (Anderson & Jones 2009: 296f). Att normer eller maktrelationer inte skulle vara närvarande i mina intervjusituationer är omöjligt att påstå. Vare sig jag förhöll mig okommenterat till bostaden och dess rum och inredning eller kommenterade exempelvis utsikten, så är jag medveten om att det utgör ett bedömande som inverkar i samspelet mellan oss i intervjun. Till skillnad från Anderson och Jones argument så menar jag att normer och maktrelationer var närvarande i det avskilda rummet som intervjudeltagarnas hem utgjorde. En form av intimitet uppstod så fort jag klev in genom dörren och vi slog oss ner för att samtala. Närheten skapas genom insyn i den intima platsen. Jag menar att samtalen gynnades av närheten och intimiteten som genomförandet av intervjuerna i deltagarnas hem innebar. En risk med att genomföra intervjuer i hemmet var att det kunde ge en ensidig bild av de många positioner som intas och identiteter som aktualiseras på andra platser utanför hemmet. Eftersom vi pratade om förändring över tid, olika platser och områden i staden, uppväxtort och barndomshem, samt relationer till familj och vänner - menar jag att samtalen inte låste fast ensidiga versioner av identitetsskapande. Istället blev det tydligt hur många olika samtalsämnen frågor kring hem och plats framkallade. Med hjälp av begreppet "emplaced methodology" framgår att platsen för intervjun alltid skapar och samspelar med intervjusamtalet och de positioner som uppstår. De fördelar som hemmet utgjorde som plats för att genomföra intervjun resulterade i att jag valde det som utgångspunkt för alla intervjuer.

Utifrån likheter och skillnader och samverkande maktordningar positioneras de olika aktörerna som ingår i det samspel som utgör intervjusituationen. Intersektionen av dessa maktordningar skapar inte fixerade positioner utan hybrida identiteter som samspelar i interaktionen (Mulinari 2005: 118). Det är nödvändigt att reflektera över dessa samspel

för att förstå hur och utifrån vilka förutsättningar intervjun skapas. Jag ser flera likheter mellan mig och intervjudeltagarna. Flera av deltagarna var liksom jag studenter och ett flertal berättade att de själva skulle genomföra intervjuer i en överskådlig framtid och därför såg deltagandet som en inblick i hur det skulle kunna gå till. Några kommenterade metodologiska val och sa att de själva skulle använda sig av liknade teknik, vilket visar hur flytande, eller hybrid, positionen mellan intervjuare och intervjuad kan vara. Samtidigt befann jag mig i ett senare stadium i studierna än alla de övriga studenterna, vilket skapar en möjlig hierarkisering och gör att de eventuellt såg mina tillvägagångssätt som auktoritativa. Jag menar även att det faktum att uppsatsen skrivs inom disciplinen genusvetenskap förde med sig särskilda förväntningar från deltagarnas sida. Flera av dem lyfte fram aspekter som berörde könade relationer utan att jag frågat om det. Några var intresserade av ämnet och hade själva planerat att läsa genusvetenskap, några andra undrade om mina teman och frågor verkligen kunde kopplas till ämnet som de relaterade till forskning om män och kvinnor. Olika sätt att positionera sig i relation till diskurser om jämställdhet och visa upp jämställda relationer eller synliggöra ojämlikhet blev aktuellt, vilket jag diskuterar i analysen och som jag menar går att relatera till förväntningar och föreställningar kring genusvetenskap och min position som genusvetare. Även om jag är flera år äldre än de flesta deltagarna i studien så ser jag det inte som något som skapade avstånd utan att de på grund av min status som student såg mig som relativt "jämngammal". Paula Mulinari diskuterar även detta i sin avhandling och menar att känslan av gemensam ålder kan skapa en föreställning om gemensamma kulturella referensramar (Mulinari 2007: 91). Jag valde att inte hålla en alltför formell ton i samtalen, kunde skratta och skämta och flika in egna tankar och erfarenheter, samtidigt som jag var tydlig med att leda samtalet och sätta ramarna för intervjun. Därmed fanns ett utrymme för delade gemensamma kulturella referensramar och samtidigt upprätthölls intervjudynamiken, där jag ställde frågor som den intervjuade besvarade.

Efter intervjuerna frågade jag alltid deltagarna hur det hade upplevt intervjun. Flera nämnde att det hade känts konstigt att de inte hade kunna ställa motfrågor och få veta om mitt liv, vilket hade varit mer karakteristiskt för ett dialogiskt samtal. Det är möjligt att känslan av att inte konversera och så att säga "fråga tillbaka", som flera av deltagarna uttryckte, var ett tecken på att de kände sig ovana vid intervjuformen eller att de kände sig utfrågade och studerade. Det kan även ses som att de upplevde intervjun som likt ett "vanligt samtal" med undantag av att frågorna i huvudsak gick i en riktning. Kvale och Brinkmann karakteriserar den typen av halvstrukturerad intervju som jag genomfört som liknade ett vardagssamtal, som utifrån tematisering, intervjuguide och syfte inbegriper en teknik som skapar en professionell intervju (2009: 43). Utifrån resonemanget menar jag att jag lyckas genomföra den formen av intervju som varit intentionen.

Intervjusituationer mellan kvinnor kan ha olika aspekter och leder inte alltid till närhet, samförstånd eller en mer "autentisk" kunskap (Mulinari 2005: 117; se även Alvesson 2011: 24f). Ramazanoğlu och Holland poängterar att: "Those who are materially and socially more-or-less-female do not necessarily fully share political interests or experience a common social/embodied existence." (2002: 15). Utifrån det och det förda

resonemanget kan samspelet i intervjusituationen förstås i relation till både närhet, samförstånd och gemensamma kulturella referensramar men samtidigt inte tas för givet. Maktrelationer av olika slag som ålder, utbildningsnivå och kön kan fungera som både möjlighet till närhet och gemensamma referenser eller vara del av den hierarkisering som aktualiseras mellan intervjuare/intervjuad och formar samspelet som utgör intervjusituationen. Jag har diskuterat hur likheter mellan mig och deltagarna tillsammans med intervjuformen och intimiteten som uppstod genom att intervjun genomfördes i deltagarnas hem skapat en form av närhet. Etnografen Kimberly Huisman varnar för att komma alltför ”nära” intervjudeltagarna, vilket hon, baserat på sina fältstudier, menar kan skapa en falsk känsla av vänskap vilket osynliggör de maktförhållanden som existerar mellan forskare och intervjudeltagare (Huisman 2008). Samtidigt menar jag att de risker som Huisman varnar för blir aktuella först i långvariga kontakter som den typen av etnografisk fältstudie medför. Utifrån de möten på ett par timmar som utgjorde mina intervjuer menar jag att den form av närhet som uppstod skapade en avslappnad miljö för samtal i ömsesidigt förtroende vilket jag ser som en tillgång. Utifrån resonemanget om ”emplaced methodology”, likheter och skillnader mellan forskare och intervjudeltagare samt reflektion kring närhet har jag velat synliggöra de samverkande aspekter som formar intervjusituationen.

Hantering av materialet

Jag har transkriberat intervjuerna i sin helhet och inkluderat längre pauser, skratt och avbrott som skulle kunna ha betydelse för tolkningen. I de citat som jag har valt att inkludera i analysen har jag, i de fall då jag inte bedömt det relevant utslutit dessa detaljer. I citaten som presenterats har jag i vissa fall lagt ihop flera kortare citat till ett block och markerat, med [...], att något utslutits som sagts mellan de citat som presenteras. Alla deltagare har givits möjligheten att läsa de citat som inkluderas i analysen och ungefär hälften av dem har fått dessa citat skickade till sig för godkännande. Sociologen Les Back (2007) varnar för när etnografisk data reduceras till korta citat utan kontext. Han menar att det sociala sammanhanget i vilken intervjudeltagarna befinner sig bör presenteras (Back 2007:17). Jag har utifrån syfte och utrymme i så hög utsträckning som möjligt skapat en sådan kontext för att situera de citat som lyfts fram, i andra fall har jag med egna ord sammanfattat och redogjort för samtalet som förts. Alla deltagare fick inledningsvis berätta kort om sig själva, där exempelvis ålder och sysselsättning redogjordes. Deltagarna utfrågades kring försörjning och föräldrarnas bakgrund och yrke, för att ge en inblick i social bakgrund, ekonomisk situation och tillgängliga resurser. Syftet har inte varit att göra en kartläggning och kategorisera exempelvis klasspositioner utifrån något index (jmf Skeggs 1997: 119-155). Istället har jag velat skaffa mig en översiktlig förståelse av tillgängliga resurser och kontext för varje deltagare, som jag lyft fram och använt som bakgrund för analysen.

Analysmetod

Jag har analyserat det transkriberade materialet utifrån en tematisk analys. Genom att, vad Lundström kallar läsa alla intervjuer på "bredden" och på "tvären" eller vad Mulinari definierar som triangulering, har jag identifierat teman i varje intervju och mellan alla intervjuerna (Lundström 2007: 49; Mulinari 2007: 92). Dessa teman utgår från mitt teoretiska ramverk, mitt syfte och mina frågeställningar. Samtalen med intervjudeltagarna har lett mig till teoretiska ingångar som jag inte övervägde inledningsvis och andra ingångar som jag haft har visats sig få mindre tyngd i samtalen än vad jag inledningsvis förväntade mig. Samtidigt har mitt fokus på erfarenheter av bostadsmarknaden, av att flytta hemifrån och "göra hem" utifrån skilda resurser och förutsättningar genomgående dominerat ansatsen och innehållet i intervjuerna. Analysen av materialet har vägletts av de centrala begreppen i det teoretiska ramverket och den tidigare forskning som jag lyfter fram i relation till ämnet.

Genom analysprocessen har jag särskilt reflekterat kring makten i kategoriseringar. Risken med användandet av termer som kategoriserar är att grupper och individer förstås som enhetliga objekt och att skillnader och hierarkier inom "kategorin" osynliggörs (Walby et al. 2012). Genom att reflektera kring så väl likheter som skillnader och fokusera på begrepp som sociala relationer och maktordningar kan dessa essentialiserande effekter dämpas (ibid.) Jag resonerar kring kategoriseringar, av tillexempel gruppen "unga" för att synliggöra dess heterogenitet. Jag inspireras även av Johansson och Molinas argument om att inte alla kvinnor lever under samma villkor men att det går "tala om 'kvinnor' utan att hemfalla till essentialism om basen för det gemensamma söks i de lokalt specifika villkoren som råder för kvinnor på en speciell plats vid en speciell tidpunkt" (Johansson & Molina 2002: 154). Utifrån det uppfattar jag min analys som en lokaliserad och kontextbunden undersökning.

Forskningsfältet

I det följande avsnittet länkar jag samman kulturgeografisk forskning med fokus på kön, den inriktning som kallas genusgeografi, med ungdomsforskning som undersöker ungas villkor i samhället. Resonemanget syftar till att lyfta fram olika aspekter av makt och sociala relationer och de forskningsinriktningar som inspirerat min analys.

Genusgeografi - mötet mellan kulturgeografi och genusvetenskap

Inom kulturgeografi skapas kunskap om relationen mellan platser och sociala praktiker vilket visar hur det rumsliga är socialt konstruerat (Forsberg 2003; Molina 2007). Rumsteoretikern Henri Lefebvre länkade samman analyser av ekonomiska och materiella förhållanden med människors erfarenheter för att synliggöra vad han kallade "produktionen av plats" (Lefebvre 1991: 16 -18). Det rumsliga förstås med utgångspunkt i den marxistiska traditionen som relationellt eller dialektiskt - det skapas av och skapar samtidigt maktförhållanden (Massey 1994: 167f; Molina 2007). Den kulturgeografiska förståelsen för platser som socialt formade och fokusering på länken mellan platser och människors erfarenheter är grundläggande för den här uppsatsen.

Forskningsområdet genusgeografi fokuserar på platsers betydelse för maktrelationer i förhållande till kön. Intresset för geografiska begrepp och synsätt har ökat inom samhällsvetenskap generellt och feministisk forskning i synnerhet, vilket breddat och fördjupat förståelsen för relationen mellan könade subjektiviteter och plats (Molina 2007; Molina & Grundström 2012; Forsberg 2003). Inom genusgeografi finns forskning om bland annat bostad, migration, stadsplanering, urbanisering och globalisering (Forsberg 2003: 32f). Genusforskaren Nina Lykke beskriver genusvetenskap som en postdisciplinär disciplin som inrymmer multi-, tvär- och transvetenskapliga forskningsfält (Lykke 2009: 27-38). Jag ser min uppsats som ett bidrag till det genusgeografiska fältet med inriktning på bostadsforskning. Samtidigt ingår den i den genusvetenskapliga forskningsdialogen och är ett inlägg i debatten kring relationen mellan erfarenheter, maktrelationer och identitetsskapande. Jag inspireras av genusvetarna Paulina de los Reyes och Diana Mulinari's formulering om feministisk forskning "i sökandet efter nya paradigmer bortom såväl strukturell determinism som postmodern relativism" (de los Reyes & Mulinari 2005: 10). Med utgångspunkt i det tecknar jag i det följande ett forskningsfält som kan länkas till så väl modernistiska som postmoderna interventioner.

Tre genusgeografiska forskningsområden

Bostadsforskning med fokus på kön delas av kulturgeograferna Molina och Grundström (2012) in i tre kategorier: forskning om "privata och offentliga platser", "performativitet och plats" och forskning kring "vardagliga erfarenheter". I det följande vill jag lyfta fram exempel på vetenskapliga arbeten som jag definierar som tillhörande varje kategori för att på så sätt ringa in forskningsfältet.

Gränsdragning och privata och offentliga rum

Ett exempel på forskning som undersöker uppdelningen mellan det "privata" och "offentliga" är forskning om (sexuellt) våld och plats. Vilka rum som anses trygga respektive otrygga inverkar på hur olika rum uppfattas som lämpliga eller inte för olika individer (Edgren 2011: 118-119; Kern 2005). Historikern Monika Edgren benämner det som "rummets diskursiva gränsdragningar" vilket formar hur kön får betydelse och hur handlingsutrymme möjliggörs i en specifik kontext (Edgren 2011: 129). Historiskt konstrueras det "privata" som en trygg och säker plats fri från sexuellt våld i kontrast till det "offentliga" vilket med rädsla och hot om våld begränsar kvinnors handlingsutrymme och rörelsefrihet i dessa rum (Edgren 2011: 118f, 129). Trots att dess innebörd har förskjutits är gränsdragningen fortfarande aktuell för att undersöka sociala konstruktioner av kön som exempelvis associationen mellan femininitet och det privata medför (Molina & Grundström 2012: 251). Jag menar att det är nödvändigt att undersöka effekter som den binära konstruktionen och uppdelningen mellan privat och offentligt medför för att förstå känsla av trygghet, tillhörighet och av att känna sig hemma på olika platser.

Sociologen och ungdomsforskaren Catrin Lundström (2007) visar hur diskursiv gränsdragning skapar "ett landskap av sociala och geografiska indelningar på olika nivåer" som sker genom processer av gränsdragning mellan olika platser vilket är kopplat till gränsdragning mellan olika grupper (Lundström 2007: 114, 115). Exempelvis visar hon hur föreställningar om "förorten" medför en platsbunden stigmatisering i vilken de boende länkas till området och till social marginalisering utifrån "ras" och klassmässiga strukturer (Lundström 2007: 117). Lundström fokuserar på rasifiering av det geografiska rummet och hur det påverkar på vilka platser unga kvinnorna tillhörande latinamerikansk diaspora känner sig trygga eller obekväma. Det länkas i sin tur till hur diskursiva gränsdragningar skapar olika förutsättningar för tillgängliga positioner och tillhörigheter i "föreställda gemenskaper"¹ (Lundström 2007: 115). Jag inspireras av Lundströms analys av hur de unga kvinnorna förhandlar med dessa gränsdragningar och genom distansering och identifikation positioneras utifrån maktordningar av klass, kön och etnicitet (Lundström 2007: 121). Jag menar att dessa gränsdragningar är nödvändiga att undersöka för att förstå hur betydelse skapas kring hem.

Görande av kön och hem

I relation till forskning kring "performativitet" vill jag nämna studier som undersöker "görandet" av hem och identitetsskapande i relation till exempelvis ägodelar, konsumtion och hushållsarbete (Fuentes 2011; Pink 2004). I sin avhandling om unga mäns konsumtion och boende fokuserar konsumtionsforskaren Maria Fuentes (2011) på görande av hem och maskulinitet. Fuentes uppfattar "hem" som en kontaktyta där materiella och sociala kontexter, människors vardagliga aktiviteter och övergripande

¹ Jag utgår från Lundströms (2007) och Halls (1990) användning av antropologen och statsvetaren Benedict Anderson begrepp 'imagined communities' som idén om en tillhörighet till en specifik konstruerad kulturell gemenskap som skapar mening kring den egna identiteten.

samhällsstrukturer möts (Fuentes 2011: 34). Jag menar att "görandet" av hem kan kopplas till det performativa i "görandet" av kön och sociala relationer. Jag utgår från den filosofiska teoretikern Judith Butlers teoretisering kring kön som konstruerat utifrån ett ständigt iscensättande och upprepande i relation till förväntningar på kategorierna "kvinnor" och "män" (Butler 2007 [1990]). Könade subjektiviteter "görs" i mötet mellan vardagliga praktiker och institutionaliserade maktordningar. Genom iscensättande skapas kön som en effekt som uppfattas som orsak, ett kopierande som saknar original. Den heterosexuella relationen och riktningen som begär och iscensättande av kön tar, är central för att upprätthålla binären "män" och "kvinnor" (Butler 2007 [1990]: 74-78; 1993). Antropologen Sarah Pink (2004) menar att i "görande" av hem uppstår olika sätt att iscensätta och återskapa ständigt föränderliga könade subjektiviteter (Pink 2004: 45). I komplexa konfigurationer av identiteter och individuella eller gemensamma livsprojekt möjliggörs aktörskap genom förhandlingar i vardagliga praktiker - men aktörskapet är inte obegränsat av materiella villkor (Pink 2004: 59). Förståelsen för "hem" i samspel med konstruktion av kön och identitetsskapande i arbetsdelningen av hushållsarbete är en central aspekt i min analys som fokuserar på strategier, förhandling och aktörskap utifrån de unga kvinnornas erfarenheter.

Vardagliga erfarenheter

Begreppet "erfarenheter" är centralt inom feministisk forskningstradition för att undersöka sociala relationer (Skeggs 1997: 44; Ramazanoğlu & Holland 2002: 16, 123-124). Jag använder begreppet som grund för att undersöka hur identitet skapas utifrån upplevelser av positionering i sociala maktrelationer.

Sociologen Beverley Skeggs använde i sin studie av Vita arbetarklasskvinnor i England på 1990-talet begreppet "erfarenhet" för att förstå hur kvinnor positionerades i relation till kategorin "kvinna". I sin etnografiska studie, som påbörjades när deltagarna var 16 år, undersökte Skeggs klass som känslöstruktur och hur levd erfarenhet av klass påverkade kvinnornas förhållande till utbildning, arbetsliv, hem och synen på sig själva (Skeggs 1997: 149, 154). Jag inspireras av Skeggs förståelse för erfarenhet: "det [är] inte individer som har erfarenhet, utan subjekt som konstitueras genom erfarenheten" (Skeggs 1997: 49). Erfarenheter innebär alltså inte enbart upplevelser utan även hur dessa upplevelser känns, tolkas och förstås utifrån den sociala verklighet i vilken olika människor befinner sig - vilket skapar subjektivitet. Skeggs använder begreppen "identifikation" och "disidentifikation" för att synliggöra hur kvinnorna i studien förhandlade med, tog avstånd från och identifierade sig i relation till könade positioner och klassmarkerade subjektiviteter (Skeggs 1997: 119ff). Jag får användning för begreppen i min analys för att undersöka kopplingar och gränsdragningar som görs mellan grupper, platser och den egna identiteten.

Andra ungdomsforskare har satt analyser av "invandrarungdomars" erfarenheter i förgrunden och lyft fram upplevelser av rasism och exkludering länkat till rasifiering (Ålund 1997). Sociologen Aleksandra Ålund har bidragit till att utmana essentialistiska, homogeniserande och negativa föreställningar av "invandrarungdomar" och de "förorter"

de sammankopplas med. I analyser av ambivalenta positioner av dubbel tillhörighet lyfts upplevelser av rasism fram, samtidigt som identitetsmässig rikedom och ett slags mångkulturellt innanförskap framhålls (Ålund 1997: 125). Även hos Lundström är "förorten" som plats central och i avhandlingen läggs tonvikt vid intersektionella maktordningar i relation till geografi och dess betydelse för konstruktionen av nationell tillhörighet (2007: 25). Med sitt fokus på skillnadsskapande praktiker visar Lundström hur de unga kvinnorna tillhörande latinamerikansk diaspora positioneras och hur de förstår rasifiering, klass och kön utifrån närhet och distans till andra grupper och olika representationssystem (Lundström 2007: 136). Genom att analysera vardagliga erfarenheter blir det möjligt att undersöka hur människor uppfattar geografiska indelningar utifrån sin vardag.

De tre inriktningar inom genusgeografi som här har diskuterats utgör olika perspektiv och fokusområden, men helgjutna gränser mellan inriktningarna går inte att dra. Jag har istället lyft fram de aspekter inom varje område som har inspirerat och fått betydelse för min analys, i vilken jag väver samman de olika delarna. Förutom ett bidrag till genusgeografisk kunskapsproduktion ser jag den här uppsatsen som en del av fältet ungdomsforskning. I nästa del kommer jag att lyfta fram forskning kring kategorin "unga", fenomenet att flytta hemifrån och de processer som kan länkas till det.

Ungdomsforskning

Ungdomsforskaren Helena Kåks menar att ålder som kulturell kategori har stor betydelse för hur olika grupper ställs mot varandra, så som barn och vuxna, vilket skapar en hierarkisk ordning baserad på ålder (2007: 27). Betydelsen av kategorierna ung respektive vuxen förändras ständigt, men att vara i en viss ålder medför specifika rammar att förhålla sig till med särskilda förväntningar på individer (Kåks 2007: 26). I enighet med flera ungdomsforskare, däribland antropologen Fanny Ambjörnsson, vill jag poängtera att dessa specifika rammar som formar villkoren för "unga" även samverkar med andra maktordningar i samhället utifrån hierarkier av bland annat kön, klass och etnicitet (Ambjörnsson 2004: 26, 30; Molina 2006: 185-186). Ungdomskategorin får ofta betydelse som en "övergångsfas" och även om den inte utgör en enhetlig grupp blir kategoriseringen betydelsebärande (Kåks 2007: 29, 32). Jag använder mig av begreppet "unga vuxna" i relation till intervjudeltagarna för att fånga upp den flytande gränsdragningen mellan kategorierna (jmf Kåks 2007: 28). Benämningen "unga vuxna" används också för att differentiera min studie, med dess fokus på unga kvinnor mellan 20-28 år, i förhållande till ungdomsforskning med fokus på yngre unga, till exempel ungdomar i skolåldern (jmf Ambjörnsson 2004).

Att flytta hemifrån

För att ytterligare avgränsa fältet i mötet mellan genusgeografi och ungdomsforskning har jag inriktat mig på erfarenheter i relation till att flytta hemifrån. Kåks menar "att flytta hemifrån uppfattas nog i allmänhet som ett av de viktigare stegen på väg mot ett

självständigt liv.” (Kåks 2007: 125). I det följande vill jag lyfta fram forskning om att flytta hemifrån mot bakgrund och möjligheter i relation till bostadsmarknaden, strukturella villkor och normativa föreställningar kring självständighet och ”vuxenblivande”.

Forskning om att flytta hemifrån undersöker skapandet av självständighet och betonar ambivalenta inställningar till autonomi, ansvar, nära relationer och framtidsplaner hos unga vuxna (Lahelma & Gordon 2003: 379; Kåks 2007; Löfgren 1990). Utbildnings- och genusforskarna Lahelma och Gordon (2003) visar hur processen att flytta hemifrån är länkad till behovet av att omförhandla relationerna i barndomshemmet (Lahelma & Gordon 2003: 381). Den ambivalenta inställningen som präglar processen att flytta hemifrån består i den samtidiga viljan av att klara sig själv, att ”stå på egna ben”, i samspel med oron över det ökade ansvaret och att behöva ”sköta allting själv” (Kåks 2007: 127-128; Lahelma & Gordons 2003: 383). Lahelma och Gordon menar att förutsättningarna för att kunna skapa autonomi och oberoende från föräldragenerationen skiljer sig utifrån bland annat klass och kön (2003: 389). Det kan förstås som att de ungas möjlighet att agera och klara sig själva, deras aktörskap, är villkorat av deras förutsättningar i relation till tillgängliga resurser. Samtidigt har ungdomsforskare visat på en motvilja bland unga att se sig själva som begränsade av strukturella förutsättningar eller att alls tala om skillnader i möjligheter (Ambjörnsson 2004: 273). Det skulle kunna tolkas som en motvilja mot att uppfatta sig själva som determinerade av strukturella villkor och en strävan att istället se sig själva som obehindrade in sina valmöjligheter (Ambjörnsson 2004: 265ff).

Kulturgeografen Anders Löfgrens benämner ungdomstiden som den period då människor försöker skapa en självständig och ”handlingsförmögen individ, kvalificerande för vuxenliv i ett moderniserat kapitalistiskt samhälle” (Löfgren 1990: 30). Lahelma och Gordon poängterar att normer kring övergångsfaser och vuxenblivande i vilka autonomi premieras, sammanfaller med den nyliberala diskursens betoning på individualism (2003: 389). Den ambivalenta inställningen till flytten hemifrån kan även länkas till diskrepansen mellan normer kring ”övergångsfaser” och vuxenblivande och de materiella villkoren på bostadsmarknaden. Ungdomsforskaren Mats Lieberg (2000) lägger stor vikt vid de ekonomiska förutsättningarna för ungas boende och hur det möjliggör eller begränsar möjligheten att flytta hemifrån. Lieberg ser ekonomiska förutsättningar, snarare än attitydförändringar, som orsaken till nya övergångsfaser och att allt fler unga bor kvar i föräldrahemmet (Lieberg 2000: 15). Längre utbildningstid och högre kostnad för boende samt högre ungdomsarbetslöshet skapar en komplex process där mobilitet och förändring karaktäriserar ungas aktiviteter på bostadsmarknaden (Lieberg 2000: 11-14). Boutredningen från 2007 diskuterar flera möjliga faktorer till ungas särskilt utsatta position på bostadsmarknaden. Däribland nämns brist på nyproduktion och hyreslägenheter som är anpassade till ungas behov, brist på kunskapsspridning kring bostadsmarknaden, ineffektivitet i förmedlande av bostäder samt ungas betalningsförmåga och de krav på inkomst som ställs från hyresvärdars och kreditgivares sida (SOU 2007: 13-25, 51f). Dessa exempel utgör några av de villkor som begränsar möjligheten att flytta hemifrån och som formar ungas erfarenheter.

Forskningsfältet jag här tecknat kan förstås utifrån det som Lykke definierar som tvärvetenskapligt utifrån sin förankring i skilda traditioner och perspektiv som möjliggör nya angreppssätt och resultat (Lykke 2009: 37). Utifrån forskningsfältet har jag skrivit fram mitt särskilda fokus på maktordningar och identitetsskapande utifrån diskursiva gränsdragningar, performativitet och förhandlingar, med utgångspunkt i vardagliga erfarenheter. Genom att relatera till olika traditioner och discipliner söker jag möjliggöra en analys som fångar upp så väl materiella som symboliska aspekter av hem och platskänsla. I den avslutade delen om ungdomsforskning har jag reflekterat kring kategoriseringen och resonerat kring forskning om att flytta hemifrån som utgör ingång till mitt undersökande av "hem" och "platskänsla". I nästa kapitel går jag vidare och tecknar det teoretiska ramverk som tillsammans med tidigare forskning används för att analysera materialet.

Teoretiskt ramverk

Syftet med kapitlet är att synliggöra de teoretiska verktyg som skapar grunden för analysen. Inledningsvis fokuserar jag på att utforska de vetenskapsteoretiska grundantaganden som formar ramverket. Efter det redogör jag för de perspektiv som används för att analysera identitetsskapande i förhållande till olika maktordningar. Resonemanget landar i begreppet "platskänsla" som används för att skapa förståelse om relationen mellan hem och erfarenhet. Därefter fokuserar jag på debatter om det grundläggande begreppet "hem", där hemmets omtvistade betydelser och motstridiga innebörder står i fokus.

Vetenskapsteoretiska debatter

Som jag diskuterat i tidigare kapitel utgår jag från platser som socialt konstruerade och i det här stycket skriver jag fram de vetenskapsteoretiska grunderna för en sådan förståelse. Massey tillhör traditionen av marxistiska geografer (Lefebvre 1991; Harvey 2008; 2009) men i dialog med feministisk teori sätter Massey särskilt fokus på könade relationer och hur olika maktordningar samverkar. Massey menar att våra erfarenheter och tolkningar av det sociala och geografiska är länkat till klasspositioner men även att: "Ethnicity and gender, to mention only the two most obvious other axes, are also deeply implicated in the ways in which we inhabit and experience space and place." (Massey 1994: 164). Jag inspireras av Masseys förståelse för plats: "[A] 'place', is formed out of the particular set of social relations which interact at a particular location." (Massey 1994: 168). Massey poängterar på så vis de sociala relationernas betydelse för hur vi kan förstå plats. Hon definierar "plats" som "social relations stretched out" (Massey 1994: 2). Med en sådan förståelse får diskursiva och symboliska aspekter lika stor vikt som fysiska och materiella i analyser av plats. Hur människor bor, till exempel trångt, i hyresrätt eller bostadsrätt, kan inte särskiljas från hur boendet tillskrivs mening, till exempel hemtrevnad, otrygghet, tillhörighet etc. Jag argumenterar utifrån det för nödvändigheten av ett teoretiskt ramverk som väver samman diskursiva och materiella aspekter i undersökandet av hem och erfarenheter av att flytta hemifrån. För att skapa ett sådant teoretiskt ramverk kommer jag att först diskutera relationen mellan erfarenhet och sociala relationer inom den feministiska debatten.

I den feministiska forskningstraditionen har epistemologiska och ontologiska debatter haft en central betydelse i kritiken av traditionell kunskapsproduktion där kvinnor och andra underordnade grupper erfarenheter utesluts (Lykke 2009, Harding 2004b). Att reda ut relationen mellan erfarenheter och sociala relationer har därmed varit viktigt för att skapa kunskap som utmanar dominerande och privilegierade positioner.

Feministisk teori som inspirerats av den marxistiska idétraditionen, bland annat ståndpunktsteori, har syftat till att skapa kunskap med utgångspunkt i marginaliserade positioner och människors vardagliga erfarenheter (Harding 2004a; 2004b). Erfarenheter,

kunskap och medvetande uppfattas då som format av individers vardagliga aktiviteter vilket skapar specifika sätt att se på världen. Massey menar att "the social relations of space are experienced differently, and variously interpreted, by those holding different positions as part of it" (Massey 1994: 2). Plats bebos och erfars med skilda förutsättningar utifrån positioner i relation till ekonomiska förhållanden i det kapitalistiska samhället men även utifrån maktaxlar av bland annat kön och etnicitet (Massey 1994: 164). Marxistisk feministisk teori som poängterar samverkande maktordningar inspirerar min förståelse för relationen mellan erfarenhet, vardagliga praktiker och positioner i hierarkiska relationer.

Andra sätt att se på relationen mellan erfarenhet och sociala relationer är det poststrukturalistiska perspektiv som kritiserat modernitetsparadigmet och betonat att erfarenheter alltid medieras genom representationer som formas diskursivt (Lykke 2009: 72; Ramazanoğlu & Holland 2002: 123ff). Utifrån det poststrukturalistiska perspektivet är dekonstruktionen av kulturella kategorier metoden för att undersöka hur den sociala verkligheten skapas performativt och språkligt (Ramazanoğlu & Holland 2002: 124-125). Genom att dekonstruera exempelvis föreställningar om "vi" och "de andra" i relation till platser som "innerstad" och "förort" synliggörs och ifrågasätts vilka effekter diskursiva gränsdragningar får för organiseringen av sociala relationer (Molina 2008: 71f). Erfarenheter förstås då som specifika historiska och diskursiva konstruktioner som inte kan användas för att göra allmänna kunskapsanspråk (Ramazanoğlu & Holland 2002: 123ff). Jag inspireras av fokusering på diskursers reglerande effekter, som synliggör hierarkier och gränsdragningar och dess ojämlika konsekvenser, samt hur individer förhåller sig till och förhandlar utifrån dessa.

Det två beskrivna positionerna inom feministisk forskning har många gånger framställts som separata paradigmer med vetenskapsteoretiska grundantaganden som är omöjliga att överbrygga. Samtidigt förekommer också försök att ifrågasätta den skarpa gränsdragningen. Lykke poängterar diskontinuitet men även kontinuitet mellan de olika teoretiska perspektiven, som exempelvis samstämmighet i förståelsen av kön som socialt konstruerat (Lykke 2009: 72-73). Ramazanoğlu och Holland menar att de olika perspektiven kan förstås som två analysnivåer och argumenterar för behovet av analyser som väver samman de olika nivåerna (Ramazanoğlu & Holland 2002: 153-154). Feministiska forskare har försökt skapa teoretiska positioner som överbryggat den presumtiva skillnaden mellan perspektiven. I genusvetaren Sandra Hardings version av ståndpunktsteori argumenteras för perspektivet "constructionist materialism", för att undvika såväl ontologisk realism som kunskapsmässig relativism (Harding 2004a: 38-39). Litteraturvetaren och postkoloniala teoretikern Sara Mills förespråkar ett perspektiv som hon kallar "materialist-feminist" i sina analyser av kolonialismens könade geografi (Mills 1996). De exempel som jag har lyft fram tillhör olika vetenskapsteoretiska traditioner och discipliner, men syftar till att möjliggöra analyser av materialitet så väl som symboliska och diskursiva representationer av könade erfarenheter. Med utgångspunkt i de beskrivna positionerna sluter jag mig till en förståelse för att diskursiva och materiella aspekter formar den sociala geografin, vilket utgör grunden för min analys.

Mitt teoretiska ramverk tar utgångspunkt i det sammanvävda perspektivet vilket jag menar är nödvändigt för att undersöka olika gruppers relation till platsen som kallas hem. Bostadsforskaren Hazel Easthope skriver i relation till hem och erfarenhet att: "In understanding 'home' as a significant type of place we are no longer limited to working within a false dichotomy of house as a physical structure and home as a social, cultural and emotive construct" (Easthope 2004). Hem är en fysiks plats med materiella aspekter och samtidigt en betydelseskapande nodalpunkt som formas utifrån antagoniska verklighetsuppfattningar. Dessa aspekter kan inte särskiljas i undersökandet av sociala och spatiala relationer. Den framskrivna vetenskapsteoretiska debatten och min positionering i relation till den har syftat till att ge en bakgrund till relationen mellan maktordningar och identitetsskapande som jag diskuterar i det följande.

Identitetsskapande

Teoretisering kring identitetsskapande är ett omfattande område inom samhällsvetenskap och kulturstudier med olika perspektiv (Hall 1990; 1996). I det följande redogör jag för de perspektiv och den förståelse för identitetsskapande som inspirerat min analys. Jag har i föregående stycken resonerat kring begreppet erfarenhet och redogör här för min förståelse av identitet för att i nästa stycke resonera kring begreppet "platskänsla" som jag förstår som ett analytiskt verktyg som väver samman både erfarenhet och identitet.

Kulturteoretikern Stuart Hall länkar identitet till positionering och skriver "[...] identities are the names we give to the different ways we are positioned by, and position ourselves within, the narratives of the past" (Hall 1990: 225). Han förklarar vidare: "Far from being eternally fixed in some essentialised past, they are subject to the continuous 'play' of history, culture and power (ibid.). Hall menar att identitet kan förstås utifrån hur människor *positioneras* och *positionerar sig* utifrån historisk och kulturell kontext och utifrån olika maktordningar. Identitet utgår därmed inte från någon på förhand given essens utan förstås som en process av positionering.

Utifrån Bourdieus kapitalformsteori, om hur olika typer av kapital (kulturellt, socialt, ekonomiskt och symboliskt) kan ackumuleras och utbytas och formar individers klasspositioner menar Skeggs att:

[A]ll people are distributed in the overall social space according to: the global *volume* of capital they possess, the *composition* of their capital, the relative weight in their overall capital of the various forms of capital, and *evolution in time* of the volume and composition according to their *trajectory* in social space (Skeggs 2004: 17).

Människor förstås därmed som positionerade i det sociala rummet utifrån volymen, formen och det värde som historiskt och kontextuellt tillskrivs de kapital som är tillgängliga för dem. Skeggs poängterar även att "Different bodies carry unequal values depending on their position in space, on their cultural baggage - the capitals they embody" (Skeggs 2004: 17). Därmed är kapital och tillgängliga resurser ojämlikt fördelade utifrån olika maktordningar vilket avgör hur olika "kroppar", med Skeggs ord,

positioneras. Jag förstår det som Hall syftar på med att individer *positioneras* utifrån olika maktordningar och historisk kontext med hjälp av Skeggs citat. Som vi sett poängterar Hall att identitet bör förstås som både hur individer *positioneras* och hur de *positionerar sig*, i relation till sociala maktordningar. Maktordningarna är av olika karaktär och samverkar, vilket innebär att individer positioneras, inte enbart utifrån tillgängligt kapital, utan även utifrån hierarkier av bland annat kön och etnicitet (se Massey 1994: 164).

För att lyfta fram den ständigt pågående och föränderliga process utifrån vilken individer positioneras och identitet skapas argumenterar Hall för användningen av begreppet "identifikation" (Hall 1996: 2). Identifikation kan förstås som en process där identiteter skapas och omformas i relation till materiella och symboliska resurser utifrån föreställningar om olika gruppers gemensamma bakgrund och delade egenskaper (Hall 1996: 2). Som jag diskuterat i stycket om tidigare forskning om erfarenhet använder även Skeggs begreppen "identifikation" och "disidentifikation" (Skeggs 1997: 119ff). Dessa begrepp använder också sociologen Steph Lawler för att synliggöra hur identitet är en process av "identifikation" med vissa grupper och samtidigt en distansering från andra grupper genom "disidentifikation" (Lawler 2008: 2-3). Utifrån det uppfattas identitet som en oupphörlig process av meningsskapande kring sig själv och sin position i omvärlden utifrån "identifikation" och "disidentifikation". Jag inspireras även av Lawler argument att identitetsskapande som undersöks utifrån ett samhällsvetenskapligt perspektiv ska förstås som en social och kollektiv process vilket gör det möjligt att undvika en psykologiserande analys med ensidigt fokus på enskilda individer (Lawler 2008: 1-9). Med utgångspunkt i de unga kvinnornas berättelser och erfarenheter undersöker jag därför identitetsskapande som *positionering* och utifrån maktordningar som *positionerar*. Jag analyserar hur intervjudeltagarna förhåller sig till, förhandlar med och navigerar i relation till olika diskurser.

Jag förstår "diskurser" inspirerat av Johansson och Molina, som en konstellation av idéer och praxis inom vilka det skapas värderanking av olika identiteter (Johansson & Molina 2002: 143). På så vis läggs fokus på hur diskurser som institutionaliserade föreställningar skapar hierarkier mellan identiteter. Exempelvis fungerar en "sexualiserad diskurs" som en hierarkisering genom skillnadsskapande i relation till kön i samverkan med sociala konstruktioner av "ras" och klass som skapar maktförhållanden utifrån över- och underordning (Johansson & Molina 2002: 143, 145). Med utgångspunkt i resonemanget kring identitetsskapande går jag i nästa stycke vidare och diskuterar "platskänsla" som är ett centralt begrepp i min analys.

Platskänsla – sense of place

Begreppet "platskänsla", engelskans "sense of place", är ett mångbottnat begrepp som jag menar fångar upp relationen mellan plats och identitet. Med begreppet blir det möjligt att väva samman materialitet och diskursivitet i relation till plats i analysen. Begreppet fångar upp maktrelationer som villkorar skapandet av platskänsla. Jag använder begreppet som ett analytiskt redskap för att förstå känslor av plats så som till exempel trygghet,

hemkänsla, tillhörighet och hur det samspelar med materiella villkor. I processen att flytta hemifrån skapas nya platskänslor och redan existerande omformuleras och får ny innebörd. Därmed blir platskänsla ett relevant begrepp att utgå ifrån för att förstå hur erfarenheter av att flytta hemifrån formar och begränsar, destabiliserar och reproducerar förståelsen av hem.

Platskänsla refererar till känslor och erfarenheter i relation till en plats, både de känslor som skapas av platsen och de som aktualiseras för att ge platsen betydelse. Geografen Gillian Rose definierar begreppet "A sense of place is seen as a result of the meanings people actively give to their lives. It is part of the system of meaning through which we make sense of the world." (Rose 1995: 99). Utifrån Rose uppfattar jag platskänsla som människors sätt att skapa mening kring sig själva och sin omvärld utifrån sina erfarenheter knutet till rumsliga indelningar. Vad människor tänker och känner inför olika platser relaterar till egna erfarenheter men är också kopplat till övergripande sociala relationer.

"[S]enses of place often work to establish differences between one group of people and another. These differences are complex and can be based on class, gender, 'race' [...]" (Rose 1995: 116). Samma plats kan ge upphov till olika platskänslor för olika grupper eller individer. Dessutom kan platskänslor existera på olika skalor samtidigt, exempelvis kan det lokala grannskapet så väl som regionen eller den nationella tillhörigheten skapa specifika känslor för plats (Rose 1995: 90). På grund av den samtidigheten uppstår konflikter mellan olika gruppers skilda intressen. Platskänsla skapas utifrån dessa konflikter och utifrån olika grupper (Rose 1995: 104-105). Rose poängterar att "Senses of place may be very personal [...] such feelings and meanings are shaped in large part by the social, cultural and economic circumstances in which individuals find themselves." (Rose 1995: 89). De sociala, kulturella och ekonomiska omständigheterna som Rose refererar till kan förstås som bostadsmarknadens villkor och enskilda individers resurser vilka avgör vilka platser som är tillgängliga för vem. Jag menar att platskänsla skapas i samspelet mellan enskilda individers identitetsskapande och den bredare sociala kontexten och ska förstås som ett förhandlande med de skilda förutsättningar som skapar över- och underordning, inkludering och exkludering.

Exempelvis kan olika stadsdelar få olika betydelse och det ger i sin tur upphov till konfliktfyllda platskänslor - det kan till exempel vara platser där vissa individer känner sig hemma och andra otrygga. Möjligheten att känna sig hemma på en specifik plats existerar genom, eller i relation till, "andra platser" som uppfattas som annorlunda och ofta farliga (Kern 2005; Lundström 2007: 131; Rose 1995: 99f). Gränsdragning är därmed centralt i skapandet av platskänsla. Kulturgeografen Leslie Kern menar att distansering från våld och "viktimisering"² har varit kvinnors strategi för att hantera känslor av otrygghet på specifika platser (Kern 2005). I den processen skapas en platskänsla av tillhörighet,

² Jag förstår "viktimisering" som del av den diskurs om våld mot kvinnor i vilken de som utsätts för våld representeras som passiva och hjälplösa "offer" i binär kontrast till de aktiva "förövarna" och där strukturella maktordningar osynliggörs (se Edgren 2011; Kern 2005 och även Mardorossian 2002).

självklarhet och avsaknad av rädsla på den specifika platsen. Samtidigt är möjligheten att distansera sig eller skapa en trygg platskänsla kopplat till resurser och privilegier som är ojämnt fördelade (Kern 2005). Kern poängterar betydelsen av kulturellt kapital för möjligheten att skapa en känsla av tillhörighet och självsäkerhet i urbana miljöer. Det medför att: "intersections of privilege and oppression work to produce a complex subject positioning in relation to safety and fear in different spaces." (Kern 2005: 372). Exkludering, gränsdragning och ojämn tillgång till resurser är de maktaspekter som aktualiseras i relation till platskänsla.

Maktrelationer, hierarkisering och ojämlikhet ger även upphov till motståndshandlingar. Att formulera alternativa platskänslor som motsäger de dominerande föreställningarna, eller att upprätthålla parallella platskänslor, är uttryck för förhandlingar och motstånd. Lundström visar på den medvetenhet de unga kvinnorna i hennes studie har om den platsbundna stigmatisering som länkades till "förorten" (Lundström 2007: 117). Platsbundenheten och den rasifierade geografin exkluderar de unga kvinnorna ur en föreställd "svensk" gemenskap (Lundström 2007: 123). Men genom att artikulera känslor av samhörighet och gemenskap i relation till förorten skapar de vad jag definierar som en mothegemonisk platskänsla (se Lundström 2007: 127). I deras platskänsla blir förorten en trivsamt plats i kontrast till de "vita" villaområden som skapar känslor av bekvämlighet (Lundström 2007: 129). Det vänder upp och ner på platsbundna hierarkier men synliggör i processen de dominerande kulturella föreställningar som de unga kvinnorna tvingas förhandla med och navigera i relation till geografiska platser. Med hjälp av begreppet som redskap blir det möjligt att fånga upp och tolka konflikter, platsbunden stigmatisering, exkludering men även motstånd, ambivalenser och förhandlingar.

I det här stycket har jag definierat betydelsen av platskänsla som relationen mellan geografiska platser och identitetskapade, länkade till sociala relationer. Jag har även lyft fram motståndspositioner, där skapandet av platskänsla är länkade till brist på makt och privilegier, men kan vara en strategi för att motsätta sig dominerande och hierarkiserande föreställningar om platser och grupper.

Hemmets omtvistade innebörd

"Hem" framställs ofta som en av de viktigaste platserna i en människas liv. Easthope poängterar hemmets betydelse för identitetskonstruktioner, lojaliteter och relationer genom historien och på många platser på jorden (Easthope 2004: 132). Samtidigt existerar perspektiv som argumenterar för att platsen hem och dess betydelse inte kan fastställas innan den analyserats i sin specifika kontext. Sociologen Carol Smart argumenterar för att betydelsen av hem inte kan generaliseras eller fixeras. Synen på hemmet har ingen fast innebörd och förändras under en människas liv men även historiskt (Smart 2013: 110, 112). Det kan liknas vid Rose resonemang om att platskänsla inte ska förstås som naturligt utan socialt konstruerat (Rose 1995; Smart 2013: 98). Smart argumenterar för att hem handlar om relationer (Smart 2013: 111). Det går i linje med Masseys förståelse för plats som utsträckta sociala relationer (Massey 1994: 2). Hem är

inte en direkt reflektion av oss själva eller av våra relationer – det aktualiserar istället konfliktfyllda och ständigt föränderliga relationer mellan könen och mellan olika generationer (Smart 2013: 113). Utifrån det menar jag att hemmets betydelse inte kan tas för givet. Undersökandet av relationen mellan individers erfarenheter och skiftande betydelser kring hem är relevant för att förstå maktrelationer och subjektiviteter i specifika sammanhang.

Betydelsen av hem är omtvistad inom feministisk teoribildning och det finns en skiljelinje mellan positioner som poängterar hemmets förtryckande aspekter för kvinnor och de som lyfter fram hem som fristad (Kern 2005; Smart 2013; Almqvist 2004: 159f). Tidiga feministiska teoretiseringar av hem, inom marxistisk sociologi, utmanade synen på hemmet som idylliskt och tryggt (Smart 2013: 107). Istället lyftes kvinnors obetalda hushållsarbete, våld i nära relationer och ojämlikt ägande fram i relation till hemmet (Smart 2013: 107). Hem som plats och begrepp kopplades samman med patriarkatets könsexploatering och kärnfamilj och blev synonymt med kvinnoförtryck (Smart 2013: 108). I samtida svensk kontext visar sociologen Annika Almqvists (2004) hur det existerar en ambivalens hos kvinnor i relation till drömmen om eget hus. Idén om en frizon och autonomi existerar parallellt med oron inför traditionella könsroller som reproducerar kvinnors underordning – hemmet som ”kvinnofälla” (Almqvist 2004: 163). Den svenska jämställdhetsdiskursen är ett närvarande ideal utifrån vilken tvåsamma heterosexuella par förstår familjen och omsorgsarbete enligt sociologen Terese Anving (2012: 191). Samtidigt kan viljan att skapa ett hem som *uppfattas* som jämställt utifrån idealen fungera som osynliggörande av ojämlikheter mellan könen i hemmet, exempelvis i planering av måltider, omsorgsarbete och ojämlika arbetsinsatser (Anving 2012: 191). Migrationsforskaren Bridget Anderson bidrar med kritisk teoretisering kring hushållsarbete och påvisar det historiska ansvaret för hushållsarbete som lagts på kvinnor och som innefattar så väl planerande som utförande aspekter (Anderson 2000). Jag menar utifrån den beskrivna positionen att det är nödvändigt att undersöka hemmet som en plats för maktrelationer och könade praktiker med ojämlika effekter.

Andra teoretiker betonar att betydelsen av hem bör förstås som mer öppen och att hem rent av kan vara en frizon, en plats för aktörskap och kreativitet. Att göra hem, exempelvis genom hushållsarbete, kan innefatta förhandlingar eller utmaningar av hegemoniska föreställningar kring kön (Pink 2004: 43). Genom att trivas och göra en plats till ”sin” finns möjlighet att medvetet skapa ett hem på egna villkor och i det en tillflyktsort (Pink 2004: 53). Utifrån den positionen ser jag det även som nödvändigt att undersöka hemmet som en plats för frigörelse och motstånd. Utifrån den postkoloniala feminismen har förståelsen för hem som ”kvinnofälla” kritiserats för att utgå från den ”vita” medelklasskvinnans position och osynliggöra skillnader inom kategorin ”kvinna”. Back feminist teoretikern bell hooks (1990) lyfter fram hem som en trygg plats och fristad från det rasistiska samhällets våld. hooks menar att svarta kvinnor gjort sitt hem till en utgångspunkt för att motsätta sig den mentala kolonialismen, avhumaniseringen och internaliseringen av en rasistisk världsbild (hooks 1990: 386). Det egna hemmet är därmed en politisk plats, en grund för motstånd och en förutsättning för den antirasistiska

rörelsen framsteg (hooks 1990: 389). Genom att poängtera underordning utifrån andra maktaxlar än kön utmanar hooks den "vita" feminismens framställning av hem som enbart en plats för patriarkalt förtryck. Sociologen Avtar Brah diskuterar hemmets betydelse utifrån teoretisering kring diaspora och lyfter fram hur hemmet utifrån en migrants position medför flera lager av komplexitet, association och sammankopplingar. "Hem" kan vara både en mytisk plats som kopplas till en längtan efter tillhörighet men är även en fysisk verklighet som kopplas till känslor och upplevelser av en plats i en specifik kontext (Brah 1996: 190ff). Utifrån resonemanget framträder en syn på hemmet som ett aktivt skapande och en plats för motstånd, samtidigt som de rasistiska, sexistiska och koloniala maktordningar som villkorar möjligheten till aktörskap också poängteras.

Platsen som kallas hem och dess betydelse är ett grundläggande begrepp i uppsatsen, men som jag visat ovan är dess betydelse omtvistad. Det är med utgångspunkt i förståelsen för begreppet "hem" som föränderligt, konstruerat och konfliktfyllt som jag analyserar betydelsen av hem i relation till erfarenheter av att flytta hemifrån. Syftet med det här stycket har varit att visa på spänningen mellan hem som plats för förtryck och fristad inom feministisk teoretisering. Jag använder mig av dubbelheten i begreppet hem för att undersöka vilken betydelse platsen får i mina intervjuer och på så vis kunna fånga upp de motstridigheter och ambivalenser som existerar i förhållande till hemmet och de "platskänslor" det ger upphov till på olika skalor.

Bostaden och bostadsmarknaden

I det här kapitlet kommer jag att analysera olika erfarenheter i relation till den fysiska bostaden och kritiskt granska den mening som skapas om hem utifrån dessa. Jag utgår från Easthopes poäng om att det är nödvändigt att gå bortom den falska dikotomin mellan materiella och sociala aspekter för att undersöka "hem" (Easthope 2004). Bostaden uppfattar jag som den fysiska platsen som formar förutsättningarna för platskänsla, men jag väger även in upplåtelseformen – kontraktet som fastställer relationen till bostaden. Jag för resonemanget utifrån tidigare forskning om ungas villkor och de problem de möter på bostadsmarknaden som diskuterats i tidigare kapitel. Fokus ligger på de ekonomiska förutsättningarna, men jag kommer även att lyfta fram andra dimensioner som blir aktuella i förhållande till möjligheten att ta steget ut på bostadsmarknaden. Som bakgrund till analysen i kapitlet förhåller jag mig till resonemanget om nyliberala reformer av bostadspolitik där ägande och marknadslogik är centralt (Harvey 2008; Hedin et al. 2012). Jag utgår även från Fahlgrens et al. (2016) diskussion om "rädslans regim" och nyliberalism som styrningsmentalitet samt de politiska beslut som skapat arenan som formar förväntningar och begränsningar för individer. Kapitlet struktureras utifrån olika aspekter av temat "bostaden och bostadsmarknaden" som jag identifierat i bearbetningen av materialet. De två första är "studentlägenheter" och "bostadsköer" och de erfarenheter som framkommit i intervjuerna utifrån dessa.

Studentlägenheter

Materialet visar på en bredd av boendeformer och olika konstellationer och relationer i förhållande till hem. De allra flesta hade bott i minst tre olika bostäder sedan de flyttade hemifrån, vissa i några fler och någon enbart i en. Exempelvis har deltagarna erfarenheter av att bo i studentkorridor, på folkhögskola, i stora och små kollektiv, som inneboende, i källarlägenheter, med andra- och förstahandskontrakt, i sommartorp och i bostadsrätt – med syskon, släkt, vänner, okända, partners och ensamma.

Flera av deltagarna har erfarenhet av studentlägenhet som boendeform. Löfgren visar att studentbostäder historiskt haft en betydelse för kvinnors möjlighet att flytta hemifrån till ett eget boende. Under 60-talet flyttade kvinnor ofta hemifrån för att flytta ihop med en partner, men i samband med utbredningen av studier och det ökade antalet studentlägenheter möjliggjordes kvinnors flytt till eget boende (Löfgren 1990: 66). Olivia flyttade till en studentlägenhet när hon flyttade hemifrån och förklarar: "För min del så tror jag inte att jag hade blivit hjälpt så mycket av att flytta ihop med, om det så var min partner eller en kompis direkt hemifrån, utan att jag kände att jag behövde den här tiden att vara själv." På vis aktualiseras Löfgrens argument om att studentlägenheten blir en möjlighet att flytta till ett eget boende. Flera av deltagarna i min studie beskriver att de inte hade tillräckligt lång tid i bostadskö för att få förstahandskontrakt och ser studentlägenheten som en möjlighet att få snabb tillgång till eget boende då de förmedlas enligt ett separat system.

Sara bor i en studentlägenhet i Rosengård och menar att det är bra med studentlägenheter eftersom det är en bra standard på boendet där fast inkomst inte är ett krav. Oliva har bott i två olika studentlägenheter och säger att trots att kontraktet ser annorlunda ut mot vanliga hyresrätter, med en uppsägningstid på enbart en månad, så är det lämpligt eftersom studentlägenheter inte är tänkta som ett permanent boende. Om Olivia skulle hitta en annan lägenhet är det bra med kort uppsägningstid för att det inte ska bli dubbla hyror, menar hon. Anna har också bott i två studentlägenheter och även hon ser positivt på formen. Däremot kände hon en stress när hon nästan hade studerat färdigt och oroade sig för att hinna skaffa ett nytt boende i god tid. Sara oroar sig för hur det blir om hon inte ska fortsätta studera:

På vissa studentlägenheter så kan man bo under sommaren om du inte ska plugga, och det är bra, men om jag inte ska plugga till hösten så måste jag hitta någonstans [...] För att det är också en stress här, för att jag har ingen inkomst [...] Ja. Om jag inte vet om jag kommer att studera vidare... så kommer jag nog få, behöva flytta.

Citatet från Sara visar en annan sida av studentlägenheten som boendeform. Trots att det uppfattas som tillgängligt och är en snabb väg till bostad, så innebär kravet på fortsatta studier och full studietakt att studentkontrakten är villkorade, vilket skapar en viss utsatthet. Som Löfgren konstaterade innebär studentlägenheterna samtidigt en möjlighet till boende för grupper som inte hade kunnat få en annan typ av kontrakt. Utifrån det menar jag att platskänslan som skapas och ger betydelse till studentlägenheterna är dubbel, där formen kan vara den enda vägen att få en bostad men där villkoren även skapar en tillfällig eller osäker situation. Möjligheten att skapa en permanent platskänsla är begränsad, men samtidigt uttrycks en acceptans av detta faktum då studentlägenheten kopplas till studietiden och därmed till en tidsbegränsad livsfas. Studentkontrakten får betydelse i relation till en övergående livsfas vilket gör att formen uppfattas som en möjlighet och väg till bostad. Samtidigt existerar skillnader inom gruppen unga (Molina 2006: 185-186). Utifrån Saras position existerar ett tvivel på möjligheten till en positiv övergång från studentkontraktet och en oro inför att behöva flytta om kraven som ställs för studentlägenheten inte uppfylls.

Bostadsköer

Några av de vägar som används för att få bostad är Blocket³, sociala medier, privata hyresvärdar och personliga kontakter. Flera står i kö och har fått bostäder via Boplats Syd som är Malmö stads bostadsförmedling där både kommunala och privata hyreslägenheter förmedlas. Sara menar att det är positivt med kommunala bostadsbolag som accepterar hyresgäster med socialbidrag, vilket annars sätter ”käppar i hjulet” för de utan fast inkomst och tvingar dem att ”bo inneboende hos någon det känner”. Samtidigt är det inte självklart att få bostäder via den kommunala bostadsköen. Ines påpekar att det kostar pengar och att hon därför inte ställde sig i kön när hon flyttade till Malmö. Flera andra,

³ Blocket.se är en av Sveriges största internetsiter för köp- och säljannonsering. Här annonseras bland annat andrahandsuthyrning av bostäder och uthyrning av enskilda rum.

bland annat Sofia, berättar att det tar flera år innan man får en lägenhet via den kommunala kön.

Anna beskriver hur hon fick sin lägenhet: ”Jag hade ett sådant system, man får stå i kö på max fem lägenheter åt gången och då var jag strategisk.” Det var ”snabba ryck” på hemsidan och genom att vara aktiv och strategisk fick Anna tag på en lägenhet när andra missat att svara på erbjudanden i tid. ”Jag hade inget sommarjobb i somras så då såg jag det som mitt sommarjobb att vara superaktiv på den hemsidan” konstaterar Anna. Beskrivningen visar hur det krävs resurser i form av tid och kapacitet även för att få boende via det kommunala kösystemet. Sofia menar att agera strategiskt i relation till kösystemet bli särskilt svårt i relation till bostadssökande för någon som, liksom hon, har en funktionsvariation. Sofia förklarar:

Jag tror att det kanske är ännu jobbigare för en person med ADHD än kanske andra personer med alla de här kösystemen och att komma ihåg lösenord och massa uppgifter [...] det skulle ju vara synd ifall man hade missat någonting och då hade missat en lägenhet till exempel på grund av det.

Anna hade inget sommarjobb och kunde istället ägna mycket tid till att förhålla sig strategiskt till kösystemet för att få en lägenhet. Sofias erfarenhet visar att begränsningar finns, även i de vägar som uppfattas som mer tillgängliga än andra för att få bostad. I den tidigare forskning kring att flytta hemifrån och de aspekter som villkorar möjligheten poängteras de ekonomiska aspekterna (Lahelma & Gordon 2003; Lieberg 2000). Utifrån det förda resonemanget menar jag att det även är relevant att lyfta fram andra dimensioner än ekonomiska för att synliggöra hur tillgången till bostäder villkoras av tillgängliga resurser i en bred bemärkelse och möjligheter utifrån exempelvis funktionsvariationer.

Problem med bostaden

I materialet finns många berättelser om problem och hinder som diskuterats i kapitlet om tidigare forskning i relation till unga på bostadsmarknaden (se Hagetoft 2015; SOU 2007). Berättelser om problem med bostaden kom därför att utgöra ett centralt område i materialet i relation till bostaden och flytten hemifrån. Flera av de unga kvinnorna har dåliga erfarenheter av standarden på boendet. När Ellen och Freja bodde i ett kollektiv med tio personer i två lägenheter som låg på var sin våning i ett hus trivdes de bra, men standarden var låg och om något inte fungerade kom hyresvärden dit och fixade det med ”lite silvertejp”, som Freja säger. Olivia flyttade hemifrån till en studentlägenhet hon hittat på Blocket, som hon beskriver som ett ”fuskbygge”. Hyresvärden gick inte att få tag på och ”både tak och golv ramlade söder”, berättar hon och konstaterar: ”de hade kunnat få ganska mycket skit om man bara hade vetat vad man har för rättigheter.”

Flera andra har haft problem med hyresvärdar i situationer som varit obekväma eller upplevts som direkt hotfulla. Anna flyttade till en källare i en villa i utkanten av Malmö som hon hittat på Blocket efter mycket sökande. Efter att ha fått svar att hon var ”en av

150 sökande” kände hon sig ”smickrad” och tackade ja. När hon väl flyttade in kändes det inte bra. Det var väldigt lyhört och hyresvärdarna använde utrymmet som förråd: ”[D]et kändes som att de inte ville ha mig där, så jag tassade på tå där i källaren, levde inte om så mycket. Jag började söka nytt boende när jag hade bott där i fyra dagar och fick ett efter två och en halv månad så det var ändå okej.” Ines hittade också sin lägenhet via Blocket. Det var andrahand och ”svartkontrakt” och hon beskrev det som ”det sämsta” hon har gjort. Hyresvärden var en ung kille som var hotfull och svår att ha att göra med och när det tillslut var dags för utflytt blev det bråk: ”[H]an var bara jättehottfull hela tiden och stod uppe i ansiktet och skrek”, berättar Ines. Avsaknaden av kontrakt eller att överenskommelsen mellan parterna är oklar verkar vara vanligt förekommande, särskilt i relation till första boendet efter flytten från barndomshemmet.

Förutom osäkra kontrakt och oseriösa hyresvärdar framkommer även erfarenheter av trångboddhet. Nada flyttade till sin brors lägenhet. Hon skrattar och säger: ”Han hade det typ som förråd och där sov jag. Det funkade bra.” Hon är inte lika säker på att det skulle kännas så idag. Ellen delade på en tvåa med två personer under en begränsad period: ”Då var det ju såhär en madrass på golvet i vardagsrummet och sedan en säng som vi delade på och så någon ibland på soffan”. Innan dess bodde hon några månader i en etta med sin syster, där de turades de om att sova på sängen och soffan.

Dessa berättelser illustrerar och bekräftar resultaten från tidigare forskning om ungas utsatthet på bostadsmarknaden (se SOU 2007; Boverket 2015b; Hagetoft 2015). Erfarenheterna som intervjudeltagarna beskriver formuleras ofta i form av en kronologi som går från sämre boendeförhållande till bättre. Nadas kommentar om att hon inte hade varit nöjd med att bo trångt idag och Olivias reflektion om att hennes negativa bostadssituation hade varit annorlunda om hon tidigare hade känt till om sina rättigheter förstår jag som uttryck för uppfattningen att sämre boendeförhållande länkas till tidiga erfarenheter på bostadsmarknaden. En progressiv syn på hur positionen på bostadsmarknaden utvecklas skapas därmed. Det vill jag relatera till Kåks argument kring hur ”ungdomen” är en kulturell kategori som får betydelse som en ”övergångsfas” (Kåks 2007: 26-27). Deltagarnas beskrivningar och erfarenheter om utvecklingen från en sämre till en bättre situation kan kopplas till en förståelse för ungdomen som en tillfällig livsfas. Tillfälliga kontrakt, låg standard eller trångboddhet tycks till viss del kunna accepteras om det länkas till en begränsad period i livet. På så vis kopplas de första upplevelserna på bostadsmarknaden med sämre villkor, till en övergående period vilket skapar en betydelse kring dessa hem som tillfälliga. Här menar jag att Easthopes (2004) argument om att ”hem” skapas utifrån ett samspel av materiella och diskursiva aspekter aktualiseras. Upplåtelseform, standarden på bostaden samt föreställningar kring ungdomen som en övergående livsfas samverkar och formar de unga kvinnornas erfarenheter och känslor inför sina hem.

Att hyra eller äga sin bostad

Även om problem och osäkra kontrakt existerar i materialet så är det flera av de intervjuade som har haft andra erfarenheter när de flyttat hemifrån. Lisa och hennes pojkvän fick sitt första boende, ett tidsbegränsat andrahandskontrakt, genom en familjekontakt. ”Och egentligen så var hyran 12 000 i månaden då men han sa att ’Ja men ni kan få hyra den för 6 000 i månaden’. Så det var ju jättesnällt. Ett riktigt kompispris.” När det sedan var dags att flytta hittade Lisa en annons på Blocket om ett centralt förstahandskontrakt. Efter att ha varit på visning och anmält intresse fick de förfrågan om de kunde skicka in ett personligt brev. ”Så då knåpade vi ihop ett litet fint brev och så, kanske två veckor senare så ringde de och sa att om vi ville ha den så fick vi den. Vi var helt paffa!” Med kunskap om bostadsbristen så kunde inte Lisa tänka sig att det skulle kunna gå så enkelt att få lägenhet. Lisa förklarar att orsaken till att de fick boendet nog berodde på att båda hade fast inkomst, goda referenser från det tidigare boendet samt att de hade möjlighet att ange föräldrarna som borgenärer.

Alice bodde hemma med sin mamma och arbetade efter gymnasiet och kunde spara en stor del av sin lön. Alice mamma är ekonom och uppmuntrade henne att spara för att kunna köpa en bostadsrätt. Hon förklarar att hennes mamma sett det som en ”bra start i vuxenlivet om man köper lägenhet.” Nu bor Alice i en bostadsrätt som hon sparat ihop kontantinsatsen till, men hon har fått hjälp av morföräldrar med lånet för att inte räntan skulle bli för hög. Hon betalar 3 000 kronor i månade: ”Vi räknade ju på det och man får ju ingen hyresrätt för de pengarna.” konstaterar hon. ”[N]u läste jag att priserna hade gått upp med 12 % på ett år. Och det är ju jättehemskt men det är ju väldigt bra om man har bostadsrätt.” beskriver Alice och säger att målet aldrig har varit att gå med vinst utan att det ska gå jämnt ut så att hon ska kunna köpa en annan lägenhet i framtiden.

Ellen köpte en etta när hon flyttade till en ny stad för att studera. Hälften var ärvda pengar och hennes mamma betalade andra halvan av kostnaden. När Ellen själv flyttade ut hade hon kvar lägenheten och hyrde ut den och fick på så sätt 2 000 kronor extra i månaden. Ellen är bra på att leva billigt och även om pengarna från lönen tar slut så har hon en ”backup”. ”[N]är jag pluggat har jag aldrig tagit lån...” förklarar Ellen, ”för, jag vill inte ha lån. Då får jag panikkänsla och känner mig låst för då vet jag att jag måste betala tillbaka.” Sofias föräldrar köpte en bostadsrätt i området Möllevången (Möllan) i Malmö, där Sofia och pojkvännen bor, när de sålde sitt eget hus med vinst. Den enda bostad Sofia kunde få tag på i Malmö innan dess var ett andrahandskontrakt för 9 000 kr i månaden, vilket föräldrarna tycket var en orimlig hyra och därför valde att köpa en bostadsrätt istället. Nu betalar Sofia 2 000 kr för boendet. Liksom Ellen försöker Sofia ta så lite studielån som möjligt och vill inte bli skuldsatt eftersom hon tänker att hon inte kommer att vilja arbeta heltid i framtiden. Lisa, Ellen, Alice och Sofias erfarenheter visar att det finns exempel då steget in på bostadsmarknaden inte inneburit problem och osäkerhet. Som Lieberg (2000) visar har de ekonomiska förutsättningarna stor betydelse för möjligheten att flytta hemifrån. Dessutom är de sociala kontaktnätet och släktens och familjens ekonomiska

resurser av stor betydelse i de exempel jag lyft fram. Det kan förstås som tillgängliga resurser av socialt kapital utifrån Bourdieus kapitalformsteori (Skeggs 2004: 17).

Ellen och Freja har flyttat in i ett "minikollektiv" tillsammans med en kompis i en bostadsrätt på Möllan som Frejas föräddlar hjälpt henne att köpa. När de bestämde sig för att bo ihop började de leta efter hyresrätter med fyra eller fem rum och kök. De upptäckte snabbt att det var svårt att hitta så stora hyresrätter och att det var hård konkurrens om de som fanns tillgängliga. Ett ännu större problem var inkomstkraven som ställdes för att få hyra en så pass stor och dyr lägenhet. "Även om vi skulle ha haft pengar till hyran så måste du liksom ha två- tre gånger så mycket i inkomst så att de ska veta att man är säker", förklarar Freja. Om de hade kunnat skriva upp alla boende på kontraktet menar Freja att de skulle kommit upp i summan som krävdes, men då bara två personer får stå som sökande så var det omöjligt. Det gjorde att hon istället köpte bostadsrätt.

Som tidigare nämnts poängterar ungdomsforskning de ekonomiska aspekterna som villkor för möjligheten att flytta (Lahelma & Gordon 2003; Lieberg 2000). De ekonomiska förutsättningarna tycks även forma hur den erfarenheten kan komma att se ut. Det blir tydligt då osäkra kontrakt, lång väntan i kö, trångboddhet och låg standard kan undvikas genom tillgången till bostadsrätter och förstahandskontrakt. Skillnaden i månadskostnad för de som bor i hyresrätt eller bostadsrätt är påtaglig i mina intervjuer. Det kan länkas till Hedin et al. (2012: 446) som visat att de bostadspolitiska reformerna under de senaste decennierna har medfört att ekonomiskt utsatta grupper betalar högre kostnad för sina boende än vad resursstarka grupper gör. Anna förklarar: "[Det är] väldigt provocerande att om man har råd att köpa bostadsrätt, så lever man så himla billigt där under tiden. Får tillbaka troligast mer pengar när man säljer och... kan köpa en dyrare bostadsrätt, medan en hyresrätt är svindyrt att bo i." Det finns en medvetenhet hos intervjudeltagarna om att månadskostnaderna för boende ofta är lägre i en bostadsrätt.

Här vill jag lyfta fram Skeggs resonemang kring Bourdieus förståelse hur människor är spridda över det sociala landskapet och positioneras utifrån den totala volymen på kapital de förkroppsligar och dess sammansättning samt vilket värde den totala kapitalet får över tid (Skeggs 2004: 17). Mitt argument är att de ekonomiska fördelarna som bostadsrätten medför reproduceras och förstärks genom bostaden och kan ge effekter längre fram i livet. Utifrån Skeggs kan det förstås som en ackumulation av ekonomiskt kapital som ökar i värde över tid och positionerar individer utifrån det. De fördelar som försäljning av bostadsrätten kan medföra i form av vinst kan investeras i en ny bostadsrätt. Lägre boendekostnader eller möjlighet att hyra ut en bostadsrätt, möjliggör låga eller inga studieskulder, formar möjligheten att försörja sig i framtiden och även vilken sysselsättningstakt som blir nödvändig. Bostaden och dess villkor förstärker därigenom effekten av de tillgängliga resurserna och formar positionen i det sociala landskapet. Jag menar att klasspositionens privilegier, utifrån ekonomiskt och socialt kapital, omsätts i bostaden och potentiellt ökar den totala volymen av kapitalet i framtiden. Ägande av

bostadsrätt blir, som Alice mamma säger, ”en bra start på vuxenlivet” eftersom bostadsrätten ekonomiska fördelar kan få efterverkningar längre fram i livet.

Inom det nyliberala paradigmet premieras agerande utifrån en ekonomisk rationalitet och som vi har sett gynnas ägande genom politiska beslut som formar dagens bostadsmarknad (Harvey 2008; Hedin et al. 2012). Det egna ansvaret som diskuteras av Fahlgren et al. (2016) och som länkas till autonomi och handlingskraft kan kopplas till kraven på enskilda individer att skaffa ett boende. Samtidigt kan möjligheten till autonomi och eget ansvar för deltagarna som bor i bostadsrätt problematiseras, detta på grund av beroendet i relation till föräldrar och släkt som bostadsköpet medför. Dessutom medför bostadsköp i de flesta fall omfattande skuldsättning som i ett förändrat ekonomiskt klimat skulle kunna leda till värdeminskning och framtida återbetalningsskyldighet. Samtidigt bidrar bostadsbristen till att en sådan utveckling i relation till bostadsmarknaden är mindre trolig och möjliggör istället att undvika skuldsättning i form av studieskulder, som Ellen och Sofias berättelser visar.

Att hyra eller äga bostaden skapar särskilda förutsättningar för platskänsla. I Fuentes studie framgick att bostadsrätten gav deltagarna möjlighet att göra hem på ett specifikt sätt. Hemmet blev en ekonomisk investering med möjlighet till vinst (Fuentes 2011: 90). Med utgångspunkt i en marxistisk teori kan den betydelse platsen och bostaden får och relationen mellan platsen och den egna subjektiviteten, sägas vara formad av de ekonomiska förhållandena som platsen skapar (Lefebvre 1991; Massey 1994; Harvey 2008; 2009). I min studie framgår att de deltagare som hyr sina lägenheter, till exempel studentlägenheter, lägger nästan halva studiebidraget på bostaden. De som bor i bostadsrätt har istället möjligheten att se bostaden som en möjlig inkomstkälla eller framtida vinst. I förhållande till bostaden och i skillnaden mellan att äga eller hyra skapas en platskänsla där bostaden kan utgöra en materialisering av klassprivilegier vilket reproducerar socioekonomisk differentiering.

Individuellt ansvar på en ojämlik bostadsmarknad

Jag avslutar kapitlet med en diskussion kring hur intervjudeltagarna själva uppfattar situationen på bostadsmarknaden. Tolkas tillgången till bostäder som ojämnt fördelad? Hur ser de på sitt eget agerande i relation till tillgången på bostäder och olika boendeformer?

I flera intervjuer framkommer att läget på bostadsmarknaden har negativa konsekvenser för deltagarna i studien, eller att det i mer generella termer anses leda till en ojämlik tillgång till bostäder. Sara till exempel är kritisk till ”privatiseringar” av bostadsbolag då hon menar att det försvårar möjligheten för ”studenter och andra som inte har fast inkomst att ta sig in på bostadsmarknaden.” Hon är negativ till den politiska utvecklingen och menar att även om det byggs nya lägenheter så är de ofta dyra och att det är ”sorgligt att inte de tar på allvar och lyssnar på människor som vill bo billigt.” Anna menar att eftersom det är inte är möjligt för alla att köpa bostadsrätt så blir situationen ”ekonomisk

sämre” för de som inte kan göra det, ”vilket är ett så sjukt system” förklarar hon. Anna tycker att det är ohållbart och hoppas att det kommer att ändras i framtiden. Samtidigt är hon kluven – hon har pratat med sina föräldrar om att det kunde vara en bra investering för dem att köpa en lägenhet för henne att bo i och att det skulle medföra minskade kostnader för henne. Även Ellen är kritisk till läget på bostadsmarknaden och till bostadsrätter över huvud taget, trots att hon nu som bor i bostadsrätt och nyligen sålt den som hon hyrt ut under några år. ”Att det byggs fler bostadsrätter, det gör det ju ännu svårare för folk som inte har pengar och det är inte alla som kan köpa en lägenhet” säger hon. Nada är upprörd över utvecklingen på bostadsmarknaden som hon menar gör det svårt för unga att få boende. Samtidigt påpekar hon: ”det känns lite som att det är alltför unga som trivs bra i att bo i typ andrahand, tredjehand, inneboende”. Nada har själv erfarenhet av de problem som bristen på bostäder medför, som till exempel trångboddhet eller att behöva flytta gång på gång och lyfter fram det som jobbigt. Jag menar att Nada poängterar en dubbelhet i relation till ungas villkor på bostadsmarknaden där flexibilitet accepteras eller rent av anses önskvärt, samtidigt som de negativa konsekvenserna som de tillfälliga boendeformerna ger upphov till problematiseras.

Lieberg menar att det är samverkande strukturella orsaker som påverkar ungas beteende på bostadsmarknaden så som arbetslöshet och förlängda studieperioder (Lieberg 2000: 11-14). Mobilitet och flexibilitet på bostadsmarknaden i relation till ungas aktiviteter kan länkas till längre etableringsfaser som orsakas av högre utbildningskrav och osäkerhet på arbetsmarknaden (Kåks 2007: 34). Samtidigt menar jag att den rekordhöga bostadsbristen bör ses som en särskilt betydande aspekt som, förutom att skapa rörlighet genom tillfälliga bostadsformer, även skapar särskild utsatthet och prekära boendeformer som vi sett genom analysen. Nadas resonemang kring ambivalensen mellan ungas behov av flexibla boendeformer och de problematiska aspekter som dessa upplåtelseformer kan medföra kan förstås i ljuset av ungas behov av att navigera så väl utbildningskrav som arbetsmarknadens villkor. Utifrån det tycks det existera ett behov av flexibla boendeformer med trygga villkor och bra standard.

En annan ambivalens eller motstridighet som framkommer är Annas och Ellens kritik mot vad de uppfattar som ett agerande som förstärker en ojämnt fördelad tillgång på bostäder, samtidigt som de själva vill eller redan köpt bostadsrätt. De är därigenom tvungna att navigera mellan den rationalitet som understödjer ekonomiskt effektiva val med positiva effekter för den egna situationen som bostadsägande medför och att vara en del av det system som de menar bidrar till ojämlikhet. Inom ungdomsforskning diskuteras att unga visar upp en motvilja mot att se sitt eget agerande i ljuset av strukturella förutsättningar (Ambjörnsson 2004: 273). Till skillnad från det menar jag att trots att exempelvis Anna och Ellen inte omedelbart uppfattar sin egen valfrihet som begränsad, så har de en medvetenhet kring att deras agerande potentiellt utgör en del av samhällliga processer med ojämlika effekter. Deras privilegierade position som gör bostadsköp möjligt skapar därmed ett dilemma att förhålla sig till. Däremot intar Sara eller Nada en annan position då bostadsköp för tillfället inte är aktuellt utifrån deras förutsättningar. De tar en tydligare kritisk ställning i relation till bostadsmarknadens ojämlika effekter. Det

relaterar jag till Masseys konstaterande om att social och spatiala relationer erfars och tolkas på olika sätt beroende på vilken position inom det sociala landskapet som är utgångspunkten (Massey 1994: 2).

Utifrån begreppet "rädslans regim" i vilken individer agera utifrån oro och risk att förlora sin position kan Annas och Ellens resonemang förstås med ett annat perspektiv (se Fahlgren et al. 2016: 21). De politiska beslut som skapat samtidens bostadsmarknad lägger ansvaret på individen att utnyttja de resurser de har till sitt förfogande och att ansvara för sin egen situation. Genom nödvändigheten att säkra sina positioner och maximera resurser blir bostadsköp ett alternativ för de som har möjlighet, till exempel Anna och Ellen. Ansvarsförskjutningen till individen osynliggör de ojämlika villkor och politiska beslut som formar handlingsutrymme på bostadsmarknaden för de enskilda individerna (Fahlgren et al. 2016: 26). Det är i förhandlingen mellan dessa diskurser som jag menar Annas och Ellens ambivalens bör förstås. På så vis skapar det egna ansvaret för att skaffa ett boende, tillsammans med bostadsbristen och den oro som "rädslans regim" medför, några av de villkor som de enskilda individerna förhåller sig till i relation till att skaffa en bostad.

Hushållsarbete och arbetsdelning i hemmet

Jag har diskuterat spänningen inom feministisk forskning mellan att förstå hemmet som "kvinnofälla", en plats av begränsad handlingsmöjlighet med ansvar för hushållsarbetet och synen på hemmet som "fristad" och en plats för autonomi (Kern 2005; Smart 2013; Almqvist 2004: 159f). Å ena sidan kan hemmet förstås som frambringare av könade subjektiviteter med särskilda förväntningar på kvinnors agerande. Å andra sidan kan hemmet vara en plats för aktörskap, en utgångspunkt för att vara ett aktivt subjekt och en möjlighet att skapa individuella och gemensamma livsprojekt. I det här kapitlet kommer jag att undersöka skildringar och meningsskapande kring hushållsarbete med fokus på de unga kvinnor i studien som lever i heterosexuella relationer tillsammans med sin partner. Centralt för kapitlet är temat kring vilken mening kring hem och relationer som ansvarsfördelningen i hemmet ger upphov till. Jag undersöker vilka ojämlikheter som aktualiseras i relation till hemmet samt vilka strategier och positioner de unga kvinnorna intar i relation till det.

Hushållsarbete och jämställdhetsdiskursen

From the symbolic meaning of spaces/places and the clearly gendered messages which they transmit, to straightforward exclusion by violence, spaces and places are not only themselves gendered but, in their being so, they both reflect and affect the ways in which gender is constructed and understood (Massey 1994: 179).

Masseys citat lyfter fram kopplingen mellan konstruktionen av plats och könade relationer. Vidare synliggör Massey hur den historiska länken mellan "hemmet" och "kvinnan" skapar en koppling mellan plats och könade identiteter: "The attempt to confine women to the domestic sphere was both a specifically spatial control and, through that, a social control on identity" (Massey 1994: 179). I samspel mellan kapitalismens könade arbetsdelning och den diskursiva gränsdragningen mellan privat och offentligt konstrueras kön på specifika sätt. Genom förändring i ekonomi och arbetsmarknad har kvinnor tagit plats i det offentliga som lönearbetare, samtidigt som kopplingen mellan kvinnor och hemmets privata sfär fortfarande existerar (Massey 1994: 178f, 191ff; Almqvist 2004: 163). I mitt material aktualiserar flytten hemifrån meningsskapande kring hemmet, hushållsarbete och relationer. Här möts hemmet som symbol för en tradition med könskodad arbetsdelning och de unga kvinnornas förväntningar på "moderna" relationer i skapandet av sina egna hem. I den svenska jämställdhetsdiskursen är förväntningarna på att "dela lika" och "hjälpas åt" med hushållsarbetet centrala (Anving 2012). Andersons definition av hushållsarbete, där reproduktivt arbete igår, innefattar både "planering" och "utförande" (Anderson 2000: 12). Den planerande delen innebär organisering som gör utförandet möjligt. Utförandet av arbetet innebär både livsuppehållande uppgifter som matlagning och de delar av hushållsarbete som skapar hemtrevnad och som är avgörande för görande av hem och sociala relationer (Anderson 2000: 13). Anderson menar att människans sätt att ordna sitt hem exempelvis hålla rent,

är kopplat till historisk och social kontext och organiseringen av plats så väl som könade relationer (Anderson 2000: 13-14). För medelklassen i den industrialiserade delen av världen är reproduktionen av livsstil och därmed status centralt för hur hemmet organiseras, menar Anderson. ”The organisation of our homes and their accoutrements demonstrates our position within wider social relations” argumenterar Anderson vidare (2000: 14). Pink förstår hushållsarbete i relation till görandet av hem där bland annat känslan av ”renlighet” uppfattas som central för att skapa hemtrevnad och betydelse kring den egna identiteten (2004: 49-53). Utifrån resonemanget ser jag hushållsarbete som centralt för görandet av hem och en relevant ingång till att analysera könade relationer i hemmet.

Utifrån förståelsen för platskänsla som skapad i samverkan mellan den egna subjektiviteten och institutionaliserade diskurser om hem och hushållsarbete, valde jag att i intervjuerna ställa öppna frågor kring ansvarsfördelning kring det gemensamma hushållet. Även om samtal kring disk och städning kom upp i flera intervjuer med deltagare som bott tillsammans med andra, var det i huvudsak i samtalen med de unga kvinnor som bodde med sina pojkvänner som samtalen blev omfattande och även kom att handla om dilemman och konflikter. I det här stycket analyserar jag därför hushållsarbete och meningsskapande kring hem utifrån samtalen med de unga kvinnor som levde i heterosexuella relationer. Samtalen uppkom utifrån mina frågor om ansvarsfördelning i hemmet, där jag inte direkt kom att fråga om könade aspekter, utan där intervjudeltagarnas berättelser kommit att styra teman om kön och arbetsfördelning. Jag reflekterar över hur samtalen skapas i samspelet mellan intervjudeltagarnas erfarenheter och perspektiv, mina frågor och deras föreställningar kring de förväntade svar som min position som genusvetare kan ha gett upphov till. Lisas, Ines och Sofias berättelser står här i fokus. De bor med sina pojkvänner och har förstahandskontrakt eller bostadsrätt och jag förstår deras positioner som del av en vit medelklasskontext utifrån vad de berättat om sin bakgrund.

Disidentifikation med tidigare generationer

Lisa förklarar att för både henne och pojkvännen var det en omställning att flytta hemifrån och att lära sig städa och tvätta. Tidigare forskning om att flytta hemifrån synliggör en ambivalens mellan viljan att klara ”sig själv” och samtidigt en oro över att ta eget ansvar och klara av att sköta ett hushåll (Lahelma & Gordon 2003: 379). Lisa menar att hon är ”medveten” och tycker att det är viktigt att arbetet delas lika mellan henne och pojkvännen och att det inte ska bli att ”han ska hjälpa till”. Framför allt är det matlagningen som varit svår att få in rutiner kring. Lisa förklarar:

[H]an [pojkvännen] har en dålig vana att handla såhär på Burger King och sådant där, och pizza liksom om han är lat... och jag är mer ”Alltså nej men kan vi inte laga mat nu” och ibland så gör vi ju det liksom så vi, vi lagar allt möjligt liksom... men vi har inte den där rutinen.

Här finns en ambivalens mellan viljan att laga hemmagjord mat samtidigt som bristen på rutiner och kunskap skapar en osäkerhet kring matlagningen och ansvaret för hushållet. Lisa förklarar också att de ofta gör sakerna tillsammans, för att undvika att det ska behöva kontrollera exakt vem som gör vad och diska vartannat glas. "[S]en är jag lite sådär kontrollfreak också" menar Lisa och klargör att det inte får bli en som bestämmer och vill att saker ska göras på ett visst sätt, då kan den andra, och pratar om män i relationer i allmänhet, känna sig uteslutna och "backa undan". Den nuvarande generationen är den första som ser jämställdheten i hushållsarbetet som självklar, menar Lisa. Eftersom hon själv inte har växt upp i en "traditionell kärnfamilj", menar hon att det är lättare för henne att se och ifrågasätta "könsroller". Hon förklarar att det inte finns tydliga "könsroller" mellan henne och pojkvännen utan att "[D]et är snarare så att jag gör lika lite som honom." Samtidigt säger hon: "[J]ag känner att jag tror jag påminner honom lite om det, att det ska vara jämställt."

Tidigare forskning visar att unga kvinnor som nyligen flyttat hem ser könade mönster i relation till barndomshemmet där kvinnorna haft största ansvaret för hushållsarbetet, men att det inte är så de föreställer sig sina egna relationer (Lahelma & Gordon 2003: 385). För Lisa, som växt upp med icke-normativ familj är det snarare till tidigare "generationer" som hon refererar för att skapa en kontrast och mening kring hur hon själv ser på jämställda relationer och ansvarsfördelning mellan könen. Genom att göra en åtskillnad mellan tidigare generationer och dess ojämlika arbetsdelning och sin egen syn på hushållsarbete skapar Lisa mening kring hemmet och relationen. Därigenom kan Lisas syn på sin egen position och relation förstås som skapad utifrån en "disidentifikation" med tidigare generationers ojämlika ansvarsfördelning. Masseys inledande citat illustrerar hur den historiska synen på kön fungerade som både en rumslig och social kontroll (Massey 1994: 179). För Lisa tillhör idén hemmet som "kvinnans plats" det förgångna vilket hon tar avstånd från och därigenom aktivt och medvetet försöker skapa hemmet som en jämställd plats. Samtidigt, trots att arbetet delas lika i hennes relation, framgår i samtalet att Lisa känner sig ansvarig för att se till att de blir så. Det är hon som "påminner" pojkvännen om att det ska vara jämställt och tar på så vis ansvar för görandet av det "moderna" hemmet och en jämställd relation.

Navigering utifrån ojämlik arbetsdelning

För Ines och hennes pojkvän leder arbetsfördelningen i hemmet till konflikter vilket Ines tycker är en så "onödig och så tråkig grej att bråka om". Hon är kluven och har svårt att avgöra om det är hon som har för höga krav eller om det är pojkvännen som är lat och säger:

[J]ag försöker komma på själv om det är jag som är för pretto eller om det är... självklara saker. Om vi bråkar så är det bara om städning, ansvarsgrejer liksom. [...] [N]är hans argument är att det inte är så viktigt för honom... medan för mig är det det viktigaste för att det är så jag känner mig mest trivsamt med att vara hemma.

Ofta slutar det med att Ines utför mer av hushållsarbetet än pojkvännen och hon skulle önska att någon annan kunde "bestämma" över dem och fördela arbetet på ett jämnt sätt, säger hon. "[F]ör jag kommer inte på det själv och det känns som att jag göra *allt* ofta, men det är nog överdrivet sagt också." Ines upplever på så vis att hon genomför allt hushållsarbete och önskar sig på något vis att slippa den planerande delen, vilket uttrycks i önskan av en oberoende uppdelning av arbetet. För Ines handlar renligheten om att känna sig hemma, att trivas och det blir på så vis en central del av görandet av hemmet (jmf Pink 2004: 49-53). Ines platskänsla är kopplad till renlighet och när det inte är viktigt för pojkvännen så gör hon städningen själv eller så leder det till konflikt. Ines lyfter själv inte fram kön som en aspekt utan talar mer generellt om att det kan vara svårt att ha samma standard som personer som man bor ihop med. Samtidigt har hon en liknande erfarenhet från när hon bodde med sin före detta pojkvän. När det kommer till inredning däremot och att ordna fina och originella saker till hemmet så är Ines och pojkvännen överens om att det är viktigt för hemtrevnaden och de "kompletterar varandra", menar Ines.

Lisa och Ines funderingar om hushållsarbetets planerande och utförande synliggör ständiga förhandlingar mellan förväntningar på jämställd arbetsdelning och den historiska associationen mellan kvinnan och hushållet. Det kan förstås utifrån Almqvists resonemang om kvinnors skapande av hem genom förhandlingar i relation till hemmet som kopplat till autonomi och självständiga livsprojekt och de traditionella könsrollerna som associerar hemmet till en "kvinnofälla" (Almqvist 2004: 163). I försöken att navigera mellan dessa aspekter reflekterar Ines och Lisa över sina egna positioner. Ines funderar på om hon är "pretto" medan Lisa talar om sig själv som "kontrollfreak". Jag menar att det kan ses som ett sätt att förstå eller jämma ut könade skillnader i synen på hemmet och hushållsarbetet. Genom att benämna sig själva som exceptionella skapar de en distans till relationens eventuellt ojämställda aspekter. Här aktualiseras Anvings resonemang kring hur den svenska jämställdhetsdiskursen kan fungera som osynliggörande (2012: 191). Förväntningar och kraven kring "moderna" relationer som jämställda kan sägas skapa ett dilemma hos de unga kvinnorna. De har en önskan att skapa hemmet på ett visst sätt för att trivas som inte matchas av pojkvännerna, vilket får dem att fundera kring sin egen position som avvikande eller förknippad med för höga krav.

Hemmet som gemensamt och individuellt projekt

Till skillnad från för Ines så är inredningen av lägenheten något som skapar konflikter mellan Sofia och hennes pojkvän. "Ja att det kan bli lite svårt ibland... att komma överens om enkla saker och så. Typ vilken inredning man ska ha, om man har helt olika stil." Hon skrattar och säger: "bordet det fick vi gå runt och bråka om [...] och ja det slutade med att jag vann, faktiskt, det gör ofta det." När det gäller hushållsarbetet brukar Sofia ofta laga maten och pojkvännen brukar ofta diska. Men Sofia förklarar att det finns en tydlig skillnad i hur de tänker kring hushållsarbetet:

Ibland kan män tänka på ett helt annat sätt typ att... ja men de tänker inte kl. fyra såhär "Börjar det bli dags för middag..." utan det är oftast jag som bara "Jaha, vem ska handla nu då?" [...] Då är det så klart att det blir att om jag går förbi affären när jag är på väg hem då handlar ju jag, medan han kanske inte ens tänker på det.

Citatet visar att Sofia tar större ansvar för den planerande delen av hushållsarbetet, något hon relaterar till kön generellt och inte enbart i relation till sin pojkvän. Anving menar att måltiden är en könskodad praktik på grund av det ständigt pågående tanke- och omsorgsarbete som involveras i den planerande delen av måltiden - som ofta görs av kvinnor - vad som finns hemma, vad som ska köpas in och vad som ska förberedas (Anving 2012: 150f, 189f). I likhet med Lisas kommentar kring sina försök att få en rutin kring matlagning, illustrerar Sofias citat hur den planerade delen av hushållsarbetet upprätthålls av de unga kvinnorna i relationen och därmed har könade aspekter. Sofia är uppgiven och tror inte att arbetsdelningen kan förändras. När jag frågar om de pratat om det förklarar hon: "Ja jag har försökt, men det går liksom inte fram. Och jag tror kanske inte att man kan förändra personer". Sofias uttalande ligger inte i linje med Anvings teori kring jämställdhetsdiskursens osynliggörande konsekvenser - Sofia ser den ojämna fördelningen men tror inte att den kan ändras. "Jag lagar väl mat så får väl han diska [...]" konstaterar hon och menar att det i alla fall blir mindre jobb: "det är skönt på det sättet att om man hade bott själv så får man ju laga mat *och* diska." Även om Sofias uttalande kan förefalla uppgivet menar jag att det är en annan strategi i relation till förhandlingar med förväntningar kring arbetsdelning i hemmet än de Ines och Lisa intar.

Genom Sofias uttalande kring planering synliggörs könade skillnader i görandet av hem och på så sätt utpekas den ojämlika fördelningen och de könade aspekterna i skapandet av hemmet lyfts fram. Pink menar att hem bör förstås som "[...] a complex configuration of identity that is closely interwoven with an individual's project of self, and/or a couple's project of us." (Pink 2004: 58). I Sofias berättelser om konflikter i relation till inredning, Lisas önskan att äta hemlagad mat och Ines känsla av trivsamt i hemmet när det är rent synliggörs konflikter i det gemensamma parprojektet som hemmet kan utgöra. De unga kvinnornas vilja att orda sitt hem utifrån specifika krav och önskemål gör att deras individuella projekt krockar med pojkvännernas. Deras strategier resulterar i så väl kompromisser som att det tar en större del av ansvaret, men också situationer i vilka "de får som de vill". Utifrån det kan de olika strategier och positioner som intervjudeltagarna intar i relation till hemmets arbetsfördelning och diskurser om jämställt hushållsarbete förstås som meningsskapande kring så väl hemmet, de heterosexuella relationer de lever i och skapande av egna identiteter. Andersons argument om att organiseringen av hemmet är en central del i skapandet av medelklasspositioner och upprätthållandet av social status kan länkas till de unga kvinnornas tydliga idéer om hur de vill organisera hemmet (Anderson 2000: 14). Utifrån idéer om hemlagad mat, specifika idéer kring inredning och stil samt ansvarstagandet för en jämställd relation skapas betydelse kring den sociala positionen som medelklass. Jag länkar det till Skeggs som menar att hemmet är en viktig plats för att manifesteras kulturella investeringar. Det är genom hemmen klassposition visas upp och levts ut (Skeggs 1997: 144f). Analysen av hur könade och klassmarkerade

identiteter skapas genom hemmet synliggör även det som Massey lyfter fram kring länken mellan den mening som tillskrivs platser och skapandet av könade relationer och identiteter (Massey 1994: 179). Jag länkar även resonemanget till Butlers teoretisering kring konstruktionen av kön genom den heterosexuella matrisen som "ett binärt motsatssystem" i vilken kön skapas genom iscensättande av "manligt" och "kvinnligt" som ger mening till kategorierna män och kvinnor (Butler 2007 [1990]: 75). Genom skillnadsskapande i relation till pojkvännerna utvecklas könade identiteter. Det görs bland annat utifrån synen på och ansvarstagande kring hemmet och i strategier i relation till görandet av en jämställd relation i kontrast till pojkvännerna. På så sätt reflekterar hemmets organisering förväntningar kring könat beteende och påverkar även de könade relationer som uppstår.

I deras heterosexuella parrelationer existerar mer eller mindre tydliga konflikter i synen på hem och arbetsfördelning, något som de unga kvinnorna är medvetna om och diskuterar utifrån skilda perspektiv. Jag menar att dessa strategier och hur relationerna framställs i samtalen formas av de förväntningar som intervjudeltagarna skapar i mötet med mig som genusvetare. Å ena sidan förstår jag det som en vilja att visa upp jämställda relationer, exempelvis i Lisas fall. Å andra sidan kan det tolkas som en vilja att visa upp en medvetenhet kring könad ojämlikhet i relation till hushållsarbete, som för Sofia. På så vis positionerar de sig genom samtalen genom viljan att synliggöra sin "medvetenhet" kring ojämlikhet i ansvarsfördelning och kring sitt eget skapande av jämställda relationer och hem. Jag tolkar Ines försiktighet kring att tala om könade aspekter och istället resonera kring samboskap generellt som en annan strategi i förhållandet till förväntningar kring hur jag som genusvetare kan komma att tolka hennes relation. Jag menar att relationen mellan intervjuare och intervjuad samt de förväntningar kring genusvetenskap och min position som genusvetare är något som de unga kvinnorna förhåller sig till i samtalen kring hem och jämställdhet. Olika strategier aktualiseras på så vis både i relation till de ojämlikheter som aktualiseras i arbetsdelningen i hemmet och i förhållande till intervjusituationen och uppfattningar kring genusvetenskapliga tolkningar av deras berättelser.

Platskänsla och gränsdragning

Temat som behandlas i det här kapitlet handlar om hur platskänsla skapas utifrån "identifikation" och "disidentifikation" samt genom gränsdragning mellan olika platser och grupper. Kopplingen mellan identitetsskapande och plats, formandet av platskänsla, står här i centrum. Jag undersöker hur hem får betydelse i relation till olika skalor där platskänslor skapas, inte enbart med fokus på bostaden (Rose 1995: 90). Hemmet får här betydelse utifrån symboliska och geografiska aspekter på olika skalor – stadens olika stadsdelar, uppväxtorter och även utifrån kollektiva gemenskaper i diaspora. Jag resonerar kring val av bostadsområde och associationen mellan platser och livsstil. Jag analyserar hur olika områden i staden tillskrivs betydelse och visar på hur platsbunden stigmatisering utmanas. Genom processer av identifikation och disidentifikation visar analysen hur föreställningar om "förorten", i det här fallet Rosengård, artikuleras och motsägs. I relation till meningskapade kring kulturella gemenskaper är processer av identifikation och disidentifikation aktuella i samtal om diasporatillhörighet. Jag analyserar slutligen disidentifikationen med uppväxtorten och länkar identitetsskapande till diskursiv gränsdragning och distansering.

Identitet, plats och livsstil

Här diskuterar jag identitet och stadsdelar i Malmö, vilket visar på meningskapande i de unga kvinnornas resonemang om platser, livsstil och identitetsskapande. I uppsatsens inledande del har jag argumenterat för att stadens boendesegregation är präglad av såväl socioekonomiska som etniska aspekter (Molina 2008: 67; Lundström 2007: 25f; Hedin et al. 2012). I samtalen kring hur de unga kvinnorna ser på sina egna bostadsområden framkommer ett aktivt resonerande kring olika stadsdelars betydelse och associationen mellan platser och specifika grupper. Anna menar att hon trivs bra i sitt bostadsområde, delvis för att det inte tydligt går att koppla samman området med en särskilt livsstil. Däremot i andra stadsdelar menar hon att den länken är påtaglig och förklarar att: "Möllanområdet är väldigt förknippat såhär med politiska... vad man har för värderingar." Hon förklarar vidare:

Västra hamnen, där ligger det ju värderingar på ett helt annat sätt, eller det är motsatsen mot att bo kring Möllan. Där blir man ju också dömd på vars man bor av många, för att man bor där, vilket ju inte alls behöver betyda att det är en identitet.

I Annas berättelse framgår ett aktivt resonemang kring länken mellan platser och betydelser. Samtidigt ifrågasätter hon om platser direkt kan länkas till identitet. Anna skulle själv inte vilja bo i de områden som förknippas med "motsatsen mot att bo kring Möllan" i första hand för att hon inte själv skulle vilja bli "dömd" utifrån var hon bor. I hennes resonemang ligger fokus på kopplingen mellan plats, livsstil och värderingar. Hedin et al. visar hur ekonomisk boendesegregationen i Malmö under 1990-talet karaktäriserats av koncentration av höginkomsttagare i områden nära havet, som Västra

Hamnen, samtidigt som låginkomsttagare koncentrerats till södra delar av staden och ytterområden, som Rosengård (Hedin et al. 2012: 451, 458). Olika områden präglas på så vis av skillnad utifrån socioekonomisk differentiering, men i Annas berättelse formuleras det som en skillnad i livsstil och värderingar. Att tillgången till dessa olika platser är ojämnt fördelad och att platserna inte enbart skiljer sig i relation till värderingar utan även resurser lyfts inte fram i hennes resonemang. I det fallet utelämnas maktaspekter och skillnad i tillgång till olika platser utifrån tillgängliga resurser i relation till stadens segregering. Istället aktualiseras återigen teorin kring ungas motvilja att artikulera strukturella begränsningar kopplade till makt som jag diskuterat i relation till första kapitlet i analysen (se Ambjörnsson 2004: 273). Däremot läggs fokus på den symboliska innebörden som länkas till platser och grupper, vilket ses som en markör för identitet och kan leda till att människor "döms" utifrån var de bor.

Ellen och Freja bor på Möllan och trivs väldigt bra. De nämner politisk aktivism, närhet till vänner och sociala aktiviteter som anledningar. Ellen menar att det finns stor skillnad mellan området i centrum som Lilla torg och Stortorget och området kring Möllan. "Det är ju verkligen en viss typ av människor som bor på Möllan, andra vill ju inte bo där", förklarar hon. Hon skrattar och säger vidare: "Här är alla människor så himla coola liksom eller vad man säger... inte coola men..." Freja fyller skämtsamt i: "Det är klart vi vill bo bland de coola människorna liksom." Även i Ellen och Frejas berättelse står livsstil och värderingar i fokus. Det som Ellen och Freja lite skämtsamt kallar "coola människor" kan förstås som länkat till värderingar som de delar och vill associeras med. Här synliggörs hur de skapar mening kring sig själva i relation till platsen genom identifikation med människorna som rör sig i området. Platskänsla formas som ett resultat av mening som människor aktivt ger till sitt liv i relation till platser och kopplat till hur de ser på världen (Rose 1995: 99). Genom Annas distansering från områden hon inte vill bo i för att inte förknippas med den livsstilen eller bli "dömd" utifrån det och Ellen och Frejas uttalande om identifikation med människor i sitt bostadsområde och den livsstil det associeras till, synliggörs den process i vilken platskänsla skapas i samspel med platser, grupper och den egna identiteten. De strukturella skillnader som utifrån resurser gör dessa platser tillgängliga för dem men inte för andra, lyfts däremot inte fram i samtalen kring det egna bostadsområdet. Jag tolkar det som en formulering i vilken ekonomiska strukturella skillnader inte uppfattas som lika viktiga markörer för olika platser som viljan att koppla samman bostadsområdet med ett livsstilsprojekt.

Icke-önskvärda bostadsområden

I det förra stycket lyfte jag fram intervjudeltagarnas resonemang kring kopplingen mellan identitet, livsstil och olika platser i staden utifrån var de själva bodde. I materialet finns även uttryck för en medvetenhet kring att vissa platser är mer eller mindre eftertraktade eller önskvärda. Olivia funderade på var hon skulle bo när hon flyttade hemifrån och förklarar: "Det är ju mer fördomar och så här, att man inte vill ha en lägenhet i Rosengård". Hon skulle själv inte kunna motivera varför hon inte skulle vilja bo i det

området och förklarar vidare att "ja typ Sorgenfri är väl också typ så där ett ställe som folk bara 'bo inte där' eller något."

Lundström visar hur de unga kvinnorna i hennes studie förhåller sig till "ett landskap av sociala och geografiska indelningar på olika nivåer" (Lundström 2007: 114). Olivias skildring av de "fördomar" som existera kring exempelvis Rosengård, ger uttryck för en medvetenhet kring den stigmatiserande diskursen om "förorten" och den sociala geografi som delar in staden. "Förorten" medför en platsbunden stigmatisering som associerar platsen och de boende med social marginalisering utifrån "ras" och klassmässiga strukturer (Lundström 2007: 117; se även Ålund 1997: 14ff; Molina 2006: 186-7). Oliva kan inte hitta en motivering till varför hon själv inte skulle vilja bo där och tar avstånd från negativa föreställningar om platsen genom att benämna dem som "fördomar".

Alice var i en annan situation när hon skulle flytta hemifrån och fick erbjudande om att hyra en studentlägenhet i Rosengård. Hon förklarar: "Jag hade säkert trivts helt okej, men jag kände att om jag ska flytta till en annan stad så vill jag bo på ett ställe där jag verkligen känner att jag kommer trivas...". Alice köpte istället en bostadsrätt i centrala Malmö med sparpengar och ekonomisk hjälp av sin mamma och släktingar. Alice resonerar vidare kring situationen:

Alltså jag har kommit på mig själv med att det är så för att vi har läst om det i skolan. Att man känner sig ju hemma bland människor som man identifierar sig med. Och det tror jag inte man kan komma ifrån [...] jag identifierar mig uppenbarligen med andra människor som bor här. Så tror jag att det är. Även fast det är fel. Eller fel ska jag inte säga, men alltså att det är segregerat beror ju inte bara på att nyanlända som kommer till Sverige bosätter sig i Rosengård utan det är ju också för att jag väljer att bo här.

Alice funderar kring situationen och valet hon gjorde utifrån det hon läst om på universitetet, om att känslan av tillhörighet har att göra med identifikation med människorna på platsen. Platsen Rosengård kopplas till gruppen "nyanlända" och differentieras från gruppen människor som bor i innerstaden där Alice valde att bosätta sig. Här aktualiseras den process av gränsdragning mellan olika platser som är länkat till gränsdragning mellan olika grupper som Lundström diskuterar (Lundström 2007: 115). Genom processer av "identifikation" med vissa grupper och platser och samtidigt "disidentifikation" från andra grupper och platser skapas den egna identiteten (se Lawler 2008: 2-3; Skeggs 1997: 119ff). Lundström visar hur associationer mellan stadens geografiska landskap och olika grupper skapar föreställningar kring nationell tillhörighet och en binär uppdelning mellan "svenskar" och "invandrare" (2007: 25, 115). Dessa processer aktualiseras i Alice resonemang om vart hon skulle kunna komma att trivas och tanken om att människor vill bo med andra som är som dem. Utifrån idén om "lika barn leka bäst" skapas betydelse om den egna positionen och om platsen Rosengård utifrån föreställningar kring etnicitet. Genom uttalandet länkas "nyanlända" och "invandrare" till platsen och får betydelse som en enhetlig grupp som differentieras från "svenskarna" i innerstaden. En kulturreduktionistisk diskurs aktualiseras i skillnadsskapandet utifrån föreställningar om etnicitet och kultur genom identifikation med ett "Vi" och

disidentifikation med ett homogent "De" (se Molina 2008: 76-77; Johansson & Molina 2002: 143f).

För Alice uppstår ett dilemma där hon tvingas resonera kring om det är moraliskt fel att välja bort vissa områden och tvingas därigenom att reflektera kring de parallella processer som utgör grunden för segregation. Alice beskriver att hon lärt sig om segregation genom sina studier. Om hon hade haft kunskapen innan kanske hon hade agerat på ett annat sätt, "kanske tagit ett mer aktivt beslut" i relation till erbjudandet om lägenhet i Rosengård, menar hon. Alice ställs inför ett dilemma som tar sig uttryck i eftertanke i relation till egna val och de strukturella processer som är involverade i de skeenden som skapar boendesegregation. Liksom hos Ellen, Freja och Anna skapas platskänsla och en föreställning om "att trivas" utifrån så väl identifikation och disidentifikation. Däremot resonerar Alice utifrån sin position mer aktivt kring segregation och länken mellan det egna agerandet och strukturella processen än vad som framkommer i den andras berättelser.

Rose menar att platskänsla skapas i relation till föreställningar kring grupptillhörighet utifrån sociala, kulturella och ekonomiska omständigheter (Rose 1995: 89). Samtidigt är möjligheten att välja bostadsområde utifrån identifikation och platskänsla inte lika tillgänglig för alla. Molina argumenterar för att de hinder som människor möter på bostadsmarknaden fungerar etniskt selektivt och hanteras på olika sätt utifrån skilda förutsättningar (Molina 2008: 51, 57). Forskning visar att olika typer av upplåtelseformer och boenden står till olika sociala gruppers förfogande och kan länkas till tillgängliga resurser och positioner utifrån makthierarkier (Molina 2008: 66-68). Utlandsfödda grupper är underrepresenterade inom den privata hyresmarknaden och en lägre andel "invandrarhushåll" äger sina bostäder än inom gruppen "svenskfödda hushåll" (Molina 2008: 68; Magnusson Turner 2008: 17). Det kan förstås utifrån en rad olika faktorer däribland skillnad i inkomst och socioekonomisk status samt diskriminerande mekanismer inom hyresmarknaden (Magnusson Turner 2008: 20). "Detta visar att en betydande del av den etniska boendesegregationen är relaterad till underliggande socioekonomisk segregation, som ger skillnader i bosättningsmönster mellan infödda och invandrade personer", menar Magnusson Turner (2008: 20). Utifrån det aktualiseras bostadsmarknadens villkor som präglade av så väl etniska som klassmässiga hierarkier och barriärer som villkorar möjlighet till bostadsval för olika grupper.

Mothegegonisk platskänsla om förorten

Sara är uppväxt i en mellanstor stad i södra Sverige och bor nu i en studentlägenhet i Rosengård. Även hon är medveten om de stigmatiserande föreställningar som är knutna till platser och säger "jag har hört väldigt mycket negativt om olika stadsdelar i Malmö." Hon funderar kring varför media pratar "dåligt" om Malmö och uttalar sig om stadsdelar där de själva kanske inte bor. Men Sara trivs, "det känns helt okej", förklarar hon. Här aktualiseras Rose argument om att olika platskänslor kan existera i relation till samma plats, olika grupper kan ha skilda platskänslor där motstridiga verklighetsuppfattningar

står i konflikt (Rose 1995: 104-105). I Saras fall skapas en identifikation med Rosengård där en platskänsla av tillhörighet formuleras. Sara förklarar hur hon känner i relation till sitt bostadsområde:

Även om det kan vara stökigt här i huset ibland... eller omgivningen men jag trivs ändå här för jag är själv också uppvuxen i ett sådant här invandrar- eller det är ju inte invandrantätt område så. Men jag trivs här ändå eftersom jag är uppvuxen i ett sådant här [miljon]programområdet. [...] Mina föräldrar är utländska och jag själv vill bo med utländska människor och vill lära känna nya kulturer. Och sen vill jag också utbilda mig och jobba inom socialt arbete, så jag vill ge tillbaka någonting.

Identitetsskapande utifrån identifikation aktualiseras i Saras uttalande. Genom att Sara själv växt upp i ett "miljonprogramområde" och att hennes föräldrar är utländska känner hon en tillhörighet och identifierar sig både med platsen och med människorna som bor där. Sara reflekterar kring de stigmatiserande kulturella föreställningar som existerar om Rosengård och tvekar vid användningen av begreppet "invandrantätt område". Hon lyfter fram identifikation och viljan att lära känna nya kulturer som positiva erfarenheter som bostadsområdet ger upphov till. Det kan förstås som ett försök att navigera de platsbundna hierarkier och uppdelningen mellan "invandrare" och "svenskar" som den sociala geografin medför (se Lundström 2007: 25, 115). Jag menar att Saras skildring kan förstås som ett uttryck för känslor av samhörighet och platsbunden gemenskap som en motpol mot stigmatiserande associationer till "förorten". Ålund och Lundström har visat hur de unga i deras studier använder strategier av gemenskap för att lyfta fram fördelar i ett slags mångkulturellt innanförskap (Ålund 1997: 125; Lundström 2007: 127). Sara förklarar "med det sociala så tror jag att vi människor som bor här i Rosengård kan göra Rosengård bra." Genom citatet ger hon uttryck för en tilltro till platsen och människorna och skapar en positiv platskänsla som en motståndshandling mot allmänhetens skildring om området och människorna. Här skapas platskänsla utifrån den egna mening som tillskriv platsen och i relation till samhälleliga diskurser. Det aktualiserar återigen konflikter mellan olika gruppers skilda platskänsla i förhållande till samma plats (Rose 1995: 104-105). För Sara var det ett aktivt val att flytta till Rosengård, något hon har fått kämpa för att lyckas med utifrån sina ekonomiska förutsättningar. Hon förklarar:

Men för mig som kommer till Rosengård och bor som student här, det känns som någonting jag själv har kämpat för, för att det här är vad jag har valt och... Men jag tror att i framtiden men föreningar här, och människor här som har engagemang, så kan man göra någonting bra. [...] Det känns skönt.

Saras valmöjligheter i relation till boende är begränsade utifrån tillgängliga resurser och hennes perspektiv och erfarenhet formas utifrån det. I Saras uttalande skapas en mothegemonisk platskänsla och en identifikation med platsen och människorna utifrån en erfarenhet av att ha växt upp på liknande sätt. Sara beskriver en vilja att stanna på platsen som hon har fått kämpa för att komma till och även en vilja att omforma platsen och dess betydelse. Genom processen att ge betydelse till platsen skapar Sara mening kring sig själv utifrån behovet av att omformulera den platsbundna stigmatisering som

bostadsområdet upplevs medföra. Massey menar att platser erfars med skilda förutsättningar och utifrån specifika positioner i relation till samverkande maktordningar (1994: 164). Utifrån det menar jag att Saras position skiljer sig från de andras som lyfts fram i det tidigare stycket. Genom att hon bor i ett område som kan kopplas till platsbudenen stigmatisering, som framgått så väl i intervjudeltagarnas berättelse som i forskningen som lyfts fram, blir imperativet att skapa en mothegegonisk platskänsla och därigenom skapa en positiv betydelse kring sig själv, området och de boende, påtagligt. Hur de sociala relationer som aktualiseras i relation till det geografiska och sociala landskapet tolkas utifrån hur människor positioneras, och positionerar sig blir tydligt i det här fallet (se Hall 1990; Massey 1994: 2). De materiella aspekterna av ett specifikt bostadsområde och det diskursiva meningsskapandet kring platsen och människor, vilka reproduceras och utmanas, vävs på så vis samman.

Identifikation och tillhörighet i diaspora

Här kommer jag att diskutera platskänsla, tillhörighet och identitetsskapande utifrån samtal med två av intervjudeltagarna som är födda i Sverige men vars föräldrar kommit till Sverige som flyktingar och vars erfarenheter jag kommer att analysera utifrån teorier om diaspora. I intervjuerna kom vi att tala om relationen till den kulturella bakgrunden och "hemlandet" som var närvarande som en föreställning om ursprung i de unga kvinnornas liv. Brah menar att hem får en dubbel betydelse för människor som lever i diaspora:

On the one hand, 'home' is a mythic place of desire in the diasporic imagination. In this sense it is a place of no return, even if it is possible to visit the geographical territory that is seen as the place of 'origin'. On the other hand, home is also the lived experience of a locality (Brah 1996: 192).

Hem syftar utifrån Brah både till en föreställning om "hemland" och tillhörighet, men innefattar samtidigt den levda erfarenheten som det aktuella hemmet ger upphov till och de känslor som kopplas till det. Nadas föräldrar kom som flyktingar från ett land i Mellanöstern till Sverige i slutet på 1980-talet. Hon berättar om sina erfarenheter när hon flyttade till en stad i ett annat land i regionen där hon bodde under en tid några år efter att hon flyttat hemifrån.

Det är... väldigt mellansöstrigt, så för mig var det väl ett sätt att... utforska den sidan av mig själv och den kulturen av... alltså av min familj och min släkt liksom. Och det är väl också liksom det närmsta jag kan komma, jag vågade inte åka till... de arabiska länderna i Mellanöstern, det var väl också det jag egentligen ville.

Citatet illustrerar Nadas vilja att utforska kulturen i Mellanöstern som hon ser som en sida av sig själv. Det synliggör en närvaro av "mythic place of desire" som Brah definierar som en del av begreppet hem (se Brah 1996: 192). Även om den geografiska platsen inte var möjlig för Nada att besöka på grund av konflikter i regionen, existerar den kulturella närheten även i staden där Nada bodde, vilket kan förstås som en koppling till "the place of 'origin'" (ibid.). Hon beskriver en vandring genom staden och de olika områden som

utgjorde ett möte mellan "västerländsk" och "muslimsk kultur". För Nada var det en positiv erfarenhet och en plats där hon trivdes, hon förklarar att hon där kunde "välja lite hur man ville vara, vem man ville vara." Stuart Hall teoretiserar kring kulturell identitet och skriver:

Cultural identity [...] is a matter of 'becoming' as well as of 'being'. It belongs to the future as much as to the past. [...] Far from being eternally fixed in some essentialised past, they are subject to the continuous 'play' of history, culture and power (Hall 1990: 225).

Hall ser kulturell identitet som något i ständig process, som skapas utifrån positionering i relation till historiska och samtida maktförhållanden. Nadas skildring av att kunna välja hur hon ville vara, ser jag som ett uttryck för identitetsskapande som en ständigt pågående process och de möjligheter som aktualiseras genom distans från och närhet till olika platser. Nada befann sig på en plats som innefattade de båda aspekter av "hem" som Brah diskuterar, spänningen mellan idén om ursprung och den fysiska platsen med de känslor och upplevelser varje specifik plats ger upphov till. Under vistelsen i den staden lärde Nada känna "unga tjejer" som tillhörde den "över medelklassen" och beskriver det som att "vi klickade så bra, just för att vi båda hade liksom... våra föräldrar var likadana, tänkte likadant." Hon förklarar hur de hittade gemensamma referenser i såväl amerikansk populärkultur som i hur de hade växt upp:

Men jag tro att det betydde väldigt mycket för mig [...] vi 'connectar' över sådana här amerikanska referenser, i en sådan här koko värld där vi gör det. [...] Och att vi kunde ha så mycket gemensamt på det sättet och sedan så samtidigt - vi hade växt upp på lite samma sätt... ändå [...] Vi lever ju inte enligt islam alls, men våra föräldrar har ändå kvar den kulturen och de traditionerna.

Nadas beskrivning av känslan av delad erfarenhet och identifikation som hon upplevde med "de unga tjejer" som hon lärde känna kan förstås utifrån det som Massey definierar som "global sense of place". Massey menar att en global platskänsla innebär förståelse för enskilda platser som sammankopplade med maktrelationer som sträcker sig bortom de lokala förhållandena på den specifika platsen (1994: 146-156). Nadas erfarenhet av staden baseras på sammankopplingar utifrån processer av såväl spridningen av amerikans kultur som traditionella levnadssätt i förändring, i vilken även medelklassposition utgör en del av skapandet av platskänsla, av tillhörighet och gemenskap. För Nada var den delade erfarenheten något som hon inte hade tillgång till i Sverige och förklarar: "Nu har jag hittat det, och det är, alltså det är helt underbart men då hade jag inte det. Det var nog det jag gillade mest." Hall menar att hybrida identiteter skapas utifrån parallella processer av att positioneras och positionera sig utifrån "difference" och "otherness" (Hall 1990: 235). Maktrelationer som positionerar människor utifrån exkludering och andrafiering formar på så vis förutsättningarna för identitetsskapande. Nadas känsla av gemenskap utifrån delade erfarenheter kan förstås utifrån tidigare avsaknad av identifikation med andra som positioneras utifrån dessa maktrelationer. Genom erfarenheten i staden dit hon flyttade, utifrån den gemenskapen och erfarenheter hon delade med andra producerades en ny platskänsla - betydelsen kring platsen och den egna identiteten.

Nada har tidigare bott i Malmö och flyttade tillbaka till staden några månader innan intervjun, efter flera år i olika städer i olika länder. Hon förklarar att hon flyttade till Malmö "ganska motvilligt" och berättar vidare: "Sen när jag väl flyttade hit, så kände jag att... det tog ett litet tag men nu känner jag mig så himla, det känns jättebra att vara här. Malmö är jättebra. Så jag satsar väl på Malmö life just nu." Utifrån att ha bott på flera olika platser kände sig Nada tveksam till att flytta tillbaka till Malmö, men efter en tid i staden trivs hon bra. Hon beskriver att hon tycker om att resa mycket och att hon har flyttat runt en del, men att hon på senaste tiden börjat känna en längtan efter att "på något sätt bli mer stabil" en känsla som hon tidigare inte haft. Därför satsar hon nu på livet i Malmö och kan därigenom sägas omformulera relationen till staden och betydelsen av platsen utifrån sina andra erfarenheter och en längtan efter stabilitet.

I samtal med Adriana diskuterades också relationen till föräldrarnas "hemland", hennes föräldrar kom till Sverige från ett land i Latinamerika, även de på 1980-talet. Adriana förklarar: "Min relation till [landet] är ganska dålig. Jag var där för tre år sedan med mamma och pappa och det var en jättevägig resa för mig..." Det var första gången på "väldigt länge" som hon reste dit och hon menar att förhållandet till "hemlandet" är dåligt på grund av att hon inte har känt någon stark kulturell koppling till platsen. "Det var nog mamma och pappa som försökt liksom att anpassa sig till Sverige" förklarar hon och menar att i Sverige är kraven på anpassning för integration väldigt hårda. Adriana menar vidare att hon har "missat" vissa aspekter av den "hemlandskulturen" och berättar:

Alltså det är inte det att jag har missat maten, att jag har missat musiken, det är mer så att jag har missat känslan av att tillhöra något -alltså känslan av identitet. Typ vad är jag, är jag bara svensk liksom... nej för du ser ju inte etnisk svensk ut, förstår du? Jag har missat känslan av att... av att... att vara säker på vem jag är. Alltså min identitet.

Även i relation till Adrianas skildring aktualiseras Brahs resonemang kring sökandet efter en känsla av ursprung. I hennes beskrivning synliggörs hur skillnadskapande processer som positionerar hennes som "inte etnisk svensk" villkorar möjligheten till tillhörighet och platskänsla i Sverige och en svensk identitet. Brah menar vidare att: "The *concept* of diaspora places the discourse of 'home' and 'dispersion' in creative tension, *inscribing a homing desire while simultaneously critiquing discourses of fixed origins.*" (1996: 192-193). Adrianas förklaring att det inte är "maten" eller "musiken" som hon "missat" aktualiserar en spänning mellan försök att sätta fingret på vad ursprunget innebär och vad hennes känsla av avsaknad kan kopplas till. I den spänningen utmanas idén om en fixerad betydelse kring ursprung. Det kan förstås utifrån Halls resonemang om hybrida identiteter, han förklarar: "Diaspora identities are those which are constantly producing and reproducing themselves anew, through transformation and difference" (Hall 1990: 235). Jag menar att Adrianas resonemang kring den egna identiteten, ambivalensen mellan dubbla erfarenheter av hem och tillhörighet, synliggör de komplexa processer i vilken platser och "förställda gemenskaper" får betydelse för möjligheten att skapa en känsla av tillhörighet och identitet.

Adriana beskriver sin känsla i relation till Malmö som stad. "När jag kommer till Malmö så får jag en känsla. Jag vet inte vad – jag kan inte beskriva det, men det är en känsla av att det, ja men känslan av harmoni." Hon beskriver Malmö som en "mångkulturell" stad där hon känner att hon hör hemma och en plats för politisk aktivism. Liksom staden i Mellanöstern som Nada bodde i för en tid, får staden Malmö betydelse utifrån idén om gemensam erfarenhet, vilket gör det till en plats som Adriana vill bo på och där hon känner sig hemma.

Kampen om positionering i relation till processer av identitetsskapande och betydelser kopplade till platser aktualiseras i Nada och Adrianas berättelser. Föreställningar kring "hem" och begär efter känsla av ursprung länkas till platser och "föreställda gemenskaper". Den nuvarande bostadsorten och hemmet får betydelse utifrån erfarenheter och identifikationer som kan tolkas utifrån Brahs (1996) dubbla förståelse för "hem", som tillhörighet i relation till "hemlandet" och det nuvarande hemmets olika aspekter. I nästa stycke kommer jag att undersöka hur identifikation och disidentifikation fungerar i processer av identitetsskapande i relation till de unga kvinnor i studien vars "ursprung" länkas till uppväxten i mindre orter. Där undersöker jag hur betydelse knyts till uppväxtorten som skapar mening kring den nuvarande bostadsorten och den egna identiteten.

Disidentifikation med uppväxtorten

Här kommer jag att undersöka meningsskapande kring uppväxtorten och utifrån avståndstagande från platsen vilket var dominerade mitt material. Genom disidentifikation med uppväxtorten skapas identitet och platskänsla i relation till det nuvarande hemmet i Malmö utifrån gränsdragning mellan det urbana och det rurala i den sociala geografin.

Anna är uppväxt i en stad i norra Sverige och hennes släkt bor alla i en mindre ort utanför staden. "Släkten som bor där, är väldigt tigha. Alla förutom jag och min lillasyster bor inom en radie av 2,5 mil så att det är en ganska stor grej att vi inte bor där". Anna menar att "det är ju en helt annan kultur att bo så, än att bo i en stad" och förklarar att hennes släktingar står varandra nära och umgås med människor de "alltid känt, man är mest med sin familj och släkt, lite med några vänner." Hon menar att det råder "någon slags mer trygghetsnorm i en by" och beskriver det som en attityd av "att man ska bo kvar där och att 'det här stället är vårt' att liksom så här, att byn är mycket mer värd." Jag frågar vad hon tror att de beror på att de bor där och Anna förklarar:

Att... det är väldigt... trygghets sökande kanske... alla bor lite runt kring min mormor, hon bor nog typ i mitten av den här lilla klicken [...] där hon växte upp så var det verkligen att hon flyttade in i hennes blivande mans hus, som han hade färdigt, hans föräldrar bodde kvar i tio år... efter att han hade tagit över huset. Det är väldigt mycket såhär familj kärna.

Anledningen till att hon och hennes syster har flyttat därifrån menar Anna beror på att de inte har samma inställning till familjen som de andra i deras släkt. Anna beskriver att ”de är ganska osjälvständiga allihop” och att det hjälps åt ”hela tiden”. Anna menar att hon och hennes syster vill ”behöva kämpa lite mer” men på så vis klara saker själva, ”jag gillar känslan av att vara självständig eller så här klara grejer”, förklarar hon. I skildringen skapar Anna mening kring uppväxtorten och platsen där släkten bor genom att länka det till behov av trygghet, familj, tradition och tillhörighet till platsen. Hon lyfter även fram osjälvständighet och begränsat umgänge med nya människor.

Jag förstår Annas skildring utifrån identitetsskapande som en parallell process av ”identifikation” med vissa grupper och platser och ”disidentifikation” med andra (Lawler 2008: 2-3). Anna länkar släktbyn till tradition, platsbundenhet och familjerelationer, vilket hon kopplar till trygghetssökande och osjälvständighet. Hon har själv flyttat långt från orten och ”gillar känslan av att vara självständig.” Som tidigare forskning visat är gränsdragning central i skapandet av platskänsla (Kern 2005; Rose 1995; Lundström 2007). Anna skapar betydelse kring sin egen identitet i kontrast till den mening hon länkar till släktbyn och människorna där. Som Löfgren diskuterat kan ungdomstiden förstås som en process i försöket att skapa en självständig vuxen individ som aktivt kan forma sitt liv (Löfgren 1990). Dominerande diskurser kring vuxenblivande i vilka autonomi idealiseras och beroende underordnas är dessutom länkade till individualistiska ideal inom den nyliberala diskursen (Lahelma & Gordon 2003: 389). Utifrån det menar jag att Annas disidentifikation med uppväxtorten, kan förstås som ett försök att positionera sig som vuxen – självständig och autonom utifrån dominerande föreställningar kring vuxna individer. Annas beskrivning av huset där hennes mormor bott sedan hon flyttade in med sin man och vikten som läggs vid kärnfamiljen i släktbyn kan tolkas som en koppling mellan uppväxtorten och en traditionell förståelse av ”hem” och könade relationer. Annas disidentifikation och avståndstagande från platsen kan därmed förstås som en distansering från den betydelsen kring ”hem” som uppväxtorten representerar i hennes beskrivning. Kåks visar, i sin studie kring ungas livsberättelser, hur de unga ”tar spjäm mot sin uppväxtort” för att ”utvärdera det sitt förflutna” och skapa betydelse kring sin nuvarande position och sina förväntningar på framtiden (Kåks 2007: 286). Kåks menar att en stereotyp bild skapas av småstaden som uppväxtort. Småstaden framställs som händelselös och länkas till ”lågutbildad befolkning och en traditionell könsordning” som ställs i kontrast till storstaden (Kåks 2007: 286-287). Utifrån det kan även Annas skildring av sin uppväxtort förstås. Hon kopplar uppväxtorten till avsaknad av autonomi och närvaro av traditionella könsroller, samtidigt som hon skapar mening kring sig själv i kontrast till uppväxtorten som självständig och handlingsförmögen.

I flera andra intervjuer kom samtalen om uppväxtorten att handla om distanstagande från en plats som många gånger definierades som en ”håla” även om det gällde en medelstor stad eller utkanten av en större stad. Fler av intervjudeltagarna talade om platsen och de boende som ”inskränkta”. Jag bad Ines beskriva sin uppväxtort. Hon skrattade och sa: ”en riktig håla men det är en fin håla, men människorna är inte så fina tycker jag.” När vi pratar om hur hon upplevde att det var att flytta hemifrån förklarar hon:

Det var jättekul. Bara för att jag inte trivdes så bra där jag växte upp, med väldigt... ja smårasistiska människor och sen jag var liten har jag bara fått stå emot mycket, -ja inte jag personligen, men fått stå upp för mycket bara, i olika frågor. [...] ja jag hade sådana förhoppningar då, om att få komma till [medelstor svensk stad] som var en sådan storstad i jämförelse med vart jag kom ifrån.

Ines upplevde att människorna i uppväxtorten var "smårasistiska" och att hon var tvungen att säga ifrån. Flytten från uppväxtorten var full av förväntningar om att komma till en plats som skulle vara annorlunda, något som också infriades enligt Ines. Freja växte upp i en lite större stad och beskriver: "jag tycker om [uppväxtorten] men samtidigt så är människorna ganska så inskränkta ibland och... det känns som att ibland kan jag få känslan av att det ligger lite efter i utvecklingen." I Frejas beskrivning kopplas åsikter av inskränkthet till platsen och dessa länkas till att ligga efter i utvecklingen. Freja förklarar att i en mindre stad än Malmö blandas människor med olika åsikter och till skillnad från i Malmö går det inte att umgås enbart med människor som har samma åsikter som en själv. I en större stad bli identifikationen med grupper och särskilda platser utifrån delade värderingar möjlig, som jag tidigare diskuterat, till skillnad från i en mindre stad.

Adriana lyfter fram upplevelser av rasism i relation till uppväxtorten. Hon berättar om hur det var när hon flyttade hemifrån: "[jag] flyttade hit och var jätteglad över att sticka från den här lilla hålan liksom, där jag känner mig mer kvävd än -alltså jag kunde inte leva ut som jag ville liksom." Inte heller Sara kände tillhörighet i uppväxtorten. Hon beskriver: "[...] jag har aldrig känt mig hemma i [uppväxtorten] på grund av att det finns en del rasism där". På så vis kopplas uppväxtorten till direkta upplevelser av rasism. Alice är uppväxt i ett bostadsområde i en större stad och förklarar: "där jag är uppvuxen, det är känt som... alltså mångkultur finns inte där." Även hon beskriver det som "lite inskränkt" och förklarar att "det inte bodde några med utländsk bakgrund där." Vidare berättar hon att det var "väldigt segregerat [...] vet inte om det är värre än Malmö men det känns nästan så." Utifrån de exempel som lyfts fram här och de beskrivningar som fanns i flertalet av intervjuerna, där uppväxtorten kopplades till negativa erfarenheter, aktualiseras Kåks resonemang om uppväxtorten som bakgrund mot vilken den egna identiteten skapas (se Kåks 2007: 286). De unga kvinnornas berättelser om uppväxtorten som "inskränkt" och deras vilja att komma bort från den platsen skapar en mening kring dem själva utifrån en "disidentifikation" med platsen och dess karaktär. Till skillnad från Kåks, som menar att betydelsen kring uppväxtorten bör förstås som en stereotyp, menar jag att intervjudeltagarnas erfarenheter av rasism och "inskränkthet" ligger till grund för deras betydelseskapande kring platsen. Frejas uttalande om att det i en mindre ort är svårare att välja vilka människor man vill umgås med och att man därigenom kommer i kontakt med åsikter som inte stämmer överens med sina egna, kan tolkas som en medvetenhet om att mindre orter inte nödvändigtvis är mer "inskränkta" eller rasistiska än storstäder utan att det snarare är där man kommer i kontakt med människor med den typen av åsikter. Kåks argument om att uppväxtorten används för att skapa kontrast och mening kring den egna identiteten och framtiden är därmed applicerbart på mitt material. Däremot menar jag att det inte enbart ska förstås som en reproduktion av en negativ stereotyp av mindre

orter utan istället kan ses som en del av den process av gränsdragning som skapar platskänsla och identitet utifrån ett motstånd mot de upplevelser av "inskränkthet" och rasism som uppväxtorten gett upphov till. Genom "disidentifikation" med uppväxtorten och den negativa karaktär den tillskrivs skapar intervjudeltagarna en ny platskänsla kopplat till det nuvarande hemmet och staden som de valt att bo i. Det ger betydelse till så väl platsen de växt upp på, platsen de nu bor på och den egna identiteten.

(O)trygghet och plats

I det här kapitlet diskuterar jag återigen spänningen inom feministisk forskning i synen på hem som en plats för könat förtryck eller en frizon med emancipatorisk potential. Även här kommer jag att använda en förståelse av "hem" som fångar upp flera skalor och inte enbart rör sig på bostadens nivå utan även väver in bostadsområdet och staden i förståelsen för hur platskänsla och känslan av att känna sig hemma skapas (se Rose 1995: 90). Centralt i analysen är den diskursiva gränsdragningen mellan olika platser och dess betydelser som skapar mening kring trygghet och otrygghet samt villkorar handlingsutrymme utifrån olika maktordningar (Kern 2005; Lundström 2007: 131; Rose 1995: 99f). Resonemanget utgår från diskussionen om forskning kring diskursiv gränsdragning och sexualiserat våld (Edgren 2011; Kern 2005). Analysen görs mot bakgrund av förståelsen för hur möjligheten att skapa olika platskänslor är länkat till levda erfarenheter, privilegier och tillgängliga resurser som formar de positioner och strategier olika individer använder sig av (Kern 2005). Jag diskuterar hur de unga kvinnorna förhandlar med och positionerar sig i relation till diskurser om "farliga" och "trygga" platser, könat hot om våld och rasistiska strukturer i förhållande till platser.

Hemmet som tryggt rum och platskänslans olika skalor

Adriana bor tillsammans med en kompis i en studentlägenhet sedan några veckor innan intervjun genomförs. I samtalet med Adriana kom känslan av att känna sig hemma att handla om att ha en trygg plats. Adriana är politiskt engagerad i antirasistiska frågor och förklarar att "[...] jag har hittat mitt engagemang och min drivkraft genom mitt 'mellanförskap' men det är inte någonting... det är någonting som jag typ har fattat nu." Hon menar att engagemanget är grundat i hennes föräldrars och systers politiska övertygelser och länkar det även till erfarenheten av vad hon kallar "mellanförskap". Jag tolkar Adriana användning av termen "mellanförskap" som en benämning av erfarenheten av att tillhöra latinamerikansk diaspora och samtidigt ha växt upp i det svenska samhället. Ålund synliggör hur unga människor med "invandrarbakgrund" i hennes studie skapade en identitet utifrån sökandet efter ett sociokulturellt hemmahörande och utifrån den känsla av utanförskap som präglade deras erfarenheter i det svenska samhället (Ålund 1997: 145). Jag förstår Adrianas beskrivning av sin känsla av "mellanförskap" som en position i relation till dessa ambivalenta känslor av tillhörighet och exkludering. I hennes uttalande om att det är något som hon "fattat först nu" synliggörs hur identitetsskapande är en ständigt pågående process av positioneringar i relation till omvärlden (Hall 1990). Adriana länkar även sitt "mellanförskap" till platsen som hon har växt upp på:

Och det tror jag beror mycket på liksom att vi har växt upp i en vit medelklass, ja men medelklassområde liksom och kanske inte känt oss riktigt som hemma. Fast vi har inte vågat erkänna det för vi har alltid velat anpassa oss efter den svenska kulturen. Och det har mamma och pappa också velat göra.

Både klassposition och känslan av att inte passa in i det vita bostadsområdet har skapat en erfarenhet av att inte känna sig hemma. Den medvetenheten kring "ras" och klassmässig platsbundenhet framkommer även i Lundströms intervjuer (2007: 117). Adriana berättar att hon upplever uppväxtorten som rasistisk och blir illa till mods av att åka dit för att hälsa på föräldrarna. Adriana beskriver att hon bott i studentkorridor men att det inte längre kändes rätt och att hon därför valde att flytta därifrån. Hon förklarar:

A: För även om jag bodde i korridor, även om jag tycket om människorna där så var det vissa - ja men vi krockade i värderingar och människosyn och det tyckte jag var jobbigt och det tog energi. Och jag vill känna att jag vill vara i ett tryggt rum där jag känner att jag kan säga vad jag vill utan att någon ska ifrågasätta mig... i alla fall där jag bor. Sedan kan jag ta diskussioner så, men just där jag bor känner jag att jag vill vara i ett tryggt rum. Jag kände att jag hade kommit till den... till den punkten i livet där jag kände att det var så.

M: Vad skulle vara det för dig, ett tryggt rum?

A: Personer som har samma värderingar som jag. Typ såhär queerkollektiv det hade varit jättenice... ett kollektiv typ... där folk har... ja... typ ett rasifierat kollektiv, det hade varit asnice... typ så. Jag tror att det är viktigt att finna ett tryggt rum, just nu.

I Adrianas definition av ett tryggt rum, som hon är i behov av, ligger fokus på delade erfarenheter och värderingar med dem hon bor med. Hon lyfter fram den vita uppväxtorten och även boendet i studentkorridor som platser där hon inte känner sig hemma. Som Lundström visar skapar sociala geografier gränsdragningar som avgör tillgängliga positioner och tillhörigheter i "föreställda gemenskaper" (Lundström 2007: 115). Att känna sig hemma eller tillhöra en plats villkoras av de sociala maktrelationer som Massey menar är utsträckta i det geografiska rummet (Massey 1994: 2). Adrianas skildring av uppväxtorten och studentkorridoren illustrerar hur maktrelationer kan länkas till platser och fungerar som exkluderande mekanismer som tar sig uttryck i känslan av otrygghet eller tillhörighet.

Adrianas erfarenheter kan även förstås utifrån hooks resonemang om behovet av hemmet som en trygg plats bortom det rasistiska offentliga rummet. hooks menar att svarta kvinnor aktivt skapat hemmet som en politisk plats för motstånd genom att stänga ute rasistiska strukturer i omvärlden (hooks 1990: 386-380). I Adrianas berättelse blir studentkorridoren en plats mellan det offentliga och privata, vilket visar på gränsdragningens flytande karaktär. Studentkorridoren var både hennes hem men även en form av offentlig plats där hon tvingades möta människor och värderingar som begränsar hennes möjlighet att känna sig hemma. I hennes berättelse framgår behovet av hemmet som en plats för att skapa en egen världsbild utifrån en gemenskap som också länkas till aktivism och motstånd. För Adriana kan ett queerfeministiskt eller rasifierat kollektiv utgöra en sådan plats. I hennes skildring kopplas "mellanförskapet" och antirasistisk aktivism samman med hemmet men även till staden Malmö som "mångkulturell" och plats för politisk aktivism, vilket skapar en platskänsla på flera olika skalor. Genom görandet av platskänsla, utifrån erfarenheter av rasism och behovet av gemenskap i trygga rum, aktualiseras länken mellan plats och identitetsskapande. Ålund

menar att ungdomar med erfarenhet av diaspora bygger identiteter utifrån ”symboliska tillgångar och ett nytt hem och en ny känsla av hemmastaddhet skapas” (Ålund 1997: 148). Adriana använder ”mellanförskapet” och sitt politiska engagemang länkat till platsen Malmö och idén om ett separatistiskt kollektiv, för att skapa sin identitet och känsla av hem. Utifrån hooks resonemang blir Adrianas berättelse ett exempel på aktörskap i skapandet av hemmet som en utgångspunkt för motstånd. Genom identifikation med föreställda gemenskaper, som antirasistisk aktivism eller queerkollektiv i Malmö kan ge tillgång till, söker hon forma ett hem och en platskänsla i kontaktytan mellan identitetsskapande och meningsskapande kring plats. Analysen synliggör behovet av att väva samman olika maktaxlar för undersökandet av betydelser kopplat till hem och platskänsla. Skillnader inom ”kategorin” kvinna synliggörs i relation till behovet av det trygga rum som hemmet kan utgöra i kontrast till kopplingen mellan hem som ”kvinnofälla” utifrån den ”vita” medelklasskvinnans position (hooks 1990).

Otrygghet och strategier

Som jag diskuterat i relation till hushållsarbete i kapitel två har den diskursiva gränsdragningen mellan ”privat” och ”offentligt” historiskt associerat kvinnor till den privata sfären. Dessutom har det offentliga konstruerats som en hotfull plats för kvinnor att vistas i, på grund av hot om sexualiserat våld (Kern 2005). Trots att kvinnor i högre grad riskerar att utsättas för sexualiserat våld i det ”privata”, existerar diskursen om det ”offentliga” som ett större hot, vilket bidrar till begränsning av kvinnors handlingsutrymme och en känsla av att inte ”platsa” i dessa rum (Kern 2005; Edgren 2011: 118-119). Utifrån detta resonemang menar jag att det blir möjligt att urskilja parallella positioner i relation till kvinnors mobilitet i offentliga rum. Å ena sidan en platskänsla av otrygghet och hot om sexualiserat våld i det offentliga, som är tids- och platspecifikt. Å andra sidan ett ifrågasättande av den könade och begränsande rädslan vilket ger upphov till en platskänsla som domineras av en känsla av säkerhet i det offentliga rummet. Utifrån dessa perspektiv har jag identifierat två strategier i mitt material genom vilka de unga kvinnorna förhåller sig till och skapar platskänslor i mötet mellan känsla av trygghet respektive hot om våld i det offentliga.

Erfarenhet av sexualiserat våld

Ines har flera erfarenheter av sexuella trakasserier och hot i det område hon bott. Hon berättar bland annat om ett tillfälle då några killar blottade sig för henne och en ”tjejkompis” utanför lägenheten där de bodde. Ines blev arg och förvånad och hade inte kunnat tänka sig att något sådant skulle hända i hennes bostadsområde. En annan gång blev hon förföljd av en man på natten på vägen hem ”[han] halvsprang efter mig och skrek efter mig och jag var helt förtvivlad.” Det visade sig att mannen bodde i samma hus som Ines, det kändes ”obehagligt” att ha upplevt sådant precis utanför bostaden. ”[H]emmet blev verkligen som ett fängelse sedan på något sätt” förklarar Ines. Hon menar att upplevelse av sexuella trakasserier, såväl dessa händelser som andra incidenter av sexuellt ofredande, aldrig inträffat när hon är i sällskap med en man. Därför

konstaterar hon: "Att bo med någon annan är tryggt men att bo med en pojkvän är ännu tryggare. Skulle nog jag säga, av mina erfarenheter, sen har ju alla olika erfarenheter." Ines skildring av sexuella trakasserier och hot i det offentliga gör att hon intar en position i vilken hon synliggör länken mellan offentliga rum, otrygghet och kön. Strategin kan liknas vid den Sofia använder i synen på hushållsarbete som pekar ut en ojämlig arbetsfördelning länkat till strukturell ojämlighet. Påvisandet av strukturella villkor och begränsat handlingsutrymme kan ses som ett led av medvetandegörande om maktförhållanden och en motståndshandling (Edgren 2011: 120). Ines förklarar att hon aldrig varit med om trakasserier och hot när hon varit i sällskap av en man, vilket gör att hon känner sig tryggare av pojkvännens närvaro. På så vis synliggör hennes skildring platsens könade differentiering och de begränsade effekter som otrygghet i det offentliga medför. För henne är handlingsutrymmet på olika platser kopplat till pojkvännens närvaro. Ines berättelse och strategi illustrerar konstruktionen av könade positioner i det offentliga rummet, där sexualiserat våld mot kvinnor och mannen som "förövare" eller "beskyddare" är betydelsebärande konfigurationer som formar platser och handlingsutrymme för olika subjekt.

Tillgängliga resurser som grund för positionering

De flesta intervjudeltagarna uttryckte en känsla av trygghet i det offentliga och motsatte sig idén om hot och begränsad rörelsefrihet. Anna förklarar exempelvis att hon känner sig trygg i sitt bostadsområde: "jag känner mig sällan otrygg områdesmässigt, så det hade jag nog inte gjort även om jag hade bott i ett så kallat otryggt område. Men nej, aldrig." För Anna är det inte den geografiska platsen som kopplas till otrygghet, även om hon menar att det finns så kallade "otrygga områden", utan det är snarare ett personlighetsdrag hos henne – eller en del av hennes identitet – att känna sig trygg. Sofia och Ellen förklarar att de aldrig har känt sig otrygga i Malmö eller i sitt bostadsområde, men de har båda erfarenheter av otrygga situationer i andra städer. Sofia berättar om hur det kunde vara när hon gick hem på kvällen "det är fem minuter att gå till bussen så kan det ju vara liksom tre personer i typ såhär över 40 som har typ frågat om jag vill gå på date eller mitt nummer eller någonting på väg till bussen". Hon beskriver det som en känsla av en hotfull atmosfär. När jag frågar Ellen om hon känt sig otrygg någon gång svarar hon:

Här känner jag absolut inte det. Men som när jag har bott i [Stockholmsförort] precis vid tunnelbanan, där gick jag alltid med någonting i handen för att – och också vände mig om hela tiden [...]. Där var jag alltid såhär nojig men aldrig här alltså.

Kern menar att möjligheten att distansera sig från våld och viktimisering har varit en psykologisk strategi för kvinnor för att kunna hantera upplevt och potentiellt hot om våld (Kern 2005). Samtidigt är möjligheten att ta avstånd från hot om våld och skapa en platskänsla av trygghet och säkerhet i det offentliga rummet beroende av vilka resurser som varje individ har (Kern 2005). För Ines som har flera erfarenheter av hot och trakasserier i det offentliga blir det inte möjligt att liksom Anna uttala en känsla av säkerhet. Ines använder istället pojkvännen som resurs för att skapa känsla av trygghet

och mobilitet. Sofia och Ellen beskriver sin känsla av otrygghet som något som tillhör en annan plats, något som de inte upplever idag. Den gränsdragningen mellan "farliga" och "trygga" platser är ett sätt att möjliggöra en position av trygghet som säkerställer rörelsefriheten i rummet (Kern 2005). Kern visar i sin studie att kvinnor som kände sig hemma på en plats sällan kände sig otrygga i det området (2005). Utifrån det kan även Sofia och Ellens uttalanden förstås som ett sätt att skapa en platskänsla av trygghet kopplat till det nuvarande hemmet genom en distansering från de hot de upplevt på andra platser. Kern (2005) menar att privilegier som vithet och medelklassposition skapar möjlighet att smälta in på vissa platser, något som kan ge skydd från hot om våld och utsatthet. Anna, Sofia och Ellens känsla av trygghet kan förstås utifrån de miljöer och bostadsområden där de rör sig i vilka de "passar in" och kan känna sig hemma. Kerns resonemang om att tillgängligt kapital villkorar möjligheten att skapa säkerhet och tillhörighet aktualiseras i relation till intervjudeltagarnas möjlighet att skapa platskänsla i ett område där de själva "passar in".

Samtidigt kan de uttalanden om känsla av trygghet som lyfts fram här ses som ett sätt att skapa mothegegoniska platskänslor och vända upp och ner på förståelsen för det offentliga som hotfullt för kvinnor. Lundström visar i sin studie på hur unga kvinnor tillhörande latinamerikansk diaspora uttalade känsla av tillhörighet i "förorten" och känsla av otrygghet i villaområden och på så vis vände upp och ner på den dominerande förståelsen för rumslig indelning av "farliga" och "trygga" platser (Lundström 2007: 129f). På liknande sätt kan intervjudeltagarnas uttalanden förstås som ett sätt att ta avstånd från "viktisering" och begränsande könade positioner som gränsdragningen mellan olika platser medför. Det kan även tolkas utifrån resonemanget som jag förde i det första analyskapitlet om ungas ovilja att se strukturella förhållanden som något som påverkar deras eget handlingsutrymme (Ambjörnsson 2004: 273). Jag menar att strategin här, till skillnad från hur Ines position kan tolkas, innebär en vägran att uttala känsla av rädsla och hot om våld i det offentliga kopplat till det egna hemmet. Genom att påpeka existens av sexualiserade trakasserier men knyta dem till andra platser förhandlar de unga kvinnorna med viljan att peka ut strukturella orättvisa och viljan att inte determineras av dess begränsande effekter. I likhet med resonemanget jag förde i kapitel två kring olika strategier i relation till att synliggöra eller sudda ut könad differentiering och dess ojämlika effekter blir ändå dessa förhandlingar nödvändiga och det är omöjligt för de unga kvinnorna att inte förhålla sig till diskursiv gränsdragning och betydelser kring "farlig" och "trygga" platser i relation till deras egna platskänsla.

Oliva berättelse ger ännu ett perspektiv på strategin att inte uttala känsla av hot i det offentliga rummet. Hon förklarar att hon inte känner sig rädd men säger också: "Men sen så självklart så ska man ju inte utmana ödet heller, det är ju inte så att jag går in i världens mörkaste gränd klockan två på natten bara för att." I det illustreras tydligt en ambivalens inför uttalandet av rädsla, känslan av hot om våld och avståndstagandet från idén om begränsat handlingsutrymme. Jag vill även länka det till Lundströms resonemang kring hur könade dimensioner av platser är både tids- och platsbundna (Lundström 2007:128).

Det är inte bara en "mörk gränd" som plats utan även tiden, "klockan två på natten" som skapar känslan av fara eller hot som Oliva måste förhålla sig till.

Förhandlingar i relation till "farliga" platser

Oliva lyfter fram en annan aspekt. Hon berättar om hur familj och bekanta hemma i uppväxtorten uppfattar Malmö: "Som folk tror att man ska behöva vara rädd när man går på Malmös gator [...] att det är bomber här eller att folk smäller grejer och så här." Olivia blir irriterad av den typen av kommentarer och menar att: "det är bara bullshit för mig." Hon känner sig inte rädd i Malmö och tycker att bilden av Malmö som en plats där man måste vara rädd för bomber, inte stämmer med verkligheten. Utifrån det menar jag att Olivia intar en position i relation till diskursen om Malmö som en hotfull plats, i vilken vägran att uttala känsla av otrygghet blir ett sätt att motsätta sig den platsbundna stigmatisering som kopplas samman med den världsbilden. Olivias platskänsla i relation till staden kan förstås som villkorad utifrån de erfarenheter och resurser som finns tillgängliga för henne. Hon uttalar inte egna erfarenheter av sexualiserat eller rasistiskt våld, utan intar istället en strategisk position där hon motsäger dominerande diskurser om Malmö som en "farlig" stad. Kern använder begreppen "rasistiskt hot om våld" och "hot om rasistiskt våld" och förklarar:

Even as privileged women experience fear and violence as oppressive forces, it is important to use the framework of interlocking systems to see how, for example, fear of racist violence, and racist fear of violence, work to simultaneously oppress people of colour, and confer privilege on white people (Kern 2005: 373).

Olivias position kan förstås som en strategi för att motsätta sig diskurser och artikuleringar som hon har erfarenhet av, som kan förstås som ett uttryck för "rasistiskt hot om våld". Forskning visar hur vissa platser och områden framställs i media som "problemområden" där associationen mellan och "invandrartäta" platsen och våld är nästintill systematisk (Molina 2006: 186-187; Ålund 1997: 24-41). Olivias förhållningssätt illustrerar hur de unga kvinnorna tvingas navigera så väl rasistiska som sexistiska diskurser som skapar mening och hierarkier i relation till platser och grupper (Molina & Johansson 2002: 143ff).

På frågan om trygghet och säkerhet och om hon någonsin känt sig otrygg svarar Adriana: "Nej jag har aldrig känt mig otrygg, nej. Verkligen inte." Men i samtal om uppväxten på glesbygden kommer temat om trygghet upp på ett annat sätt. Adriana beskriver uppväxtorten som "inskränkt som det oftast har varit i landsbygder [...] att det finns många sverigedemokrater [...]". Hon konstaterar att: "det gör mig liksom lite otrygg också på det sättet." Här länkas känslan av otrygghet till det som Adriana kallar "skeva värderingar" kopplat till att det är "inskränkt" och finns många "sverigedemokrater". Hon beskriver känslan av att inte känna att hon "hört hemma" i uppväxtorten. Hon förklarar "jag blev såhär kallad för blatte och sådana grejer" och hon kände att ingen stod upp för henne. Adrianas skildring av upplevelserna i uppväxtorten kan förstås som rasistiska trakasserier och exkludering som kan länkas till ett "hot om rasistiskt våld". På så vis

aktualiseras Kerns andra begrepp och hot om våld i relation till rasism. Massey påpekar kopplingen mellan det geografiska och sociala maktrelationer, som skapas i samspel med hot om våld:

In general terms what is clear is that spatial control, whether enforced through the power of convention or symbolism, or through the straightforward threat of violence, can be a fundamental element in the constitution of gender in its (highly varied) forms (Massey 1994: 180).

Med hjälp av Masseys citat menar jag att olika förhandlingar som lyfts fram i relation till trygghet och otrygghet kan kopplas till hot om våld i relation till plats och kön. Återigen framgår av dessa förhandlingar att kopplingen mellan plats och (o)trygghet är något som det är omöjligt för de unga kvinnorna att inte förhålla sig till. Hotet om sexistiskt och rasistiskt våld skapar könade och rasifierade geografier som intervjudeltagarna positionerar sig i relation till och hittar olika strategier för att synliggöra, motsätta sig och navigera för att förhindra begränsningen av sina handlingsutrymmen. "Intersections of privilege and oppression work to produce a complex subject positioning in relation to safety and fear in different spaces." (Kern 2005: 372). Kern menar att subjektpositioner skapas i komplexa möten mellan över- och underordning, rädsla och trygghet. Utifrån Kern menar jag att de unga kvinnorna skapar platskänslor i samspelet mellan strategier för överlevnad och motstånd i sina försök att skapa mening kring sig själva och omvärlden. I processen blir kopplingen mellan rumslig indelning och privilegier kopplade till resurser så väl som maktrelationer av kön och rasifiering tydlig.

Avslutande reflektioner

I det här avslutande kapitlet sammanfattar jag de resonemang jag fört i analysen och knyter an till uppsatsens syfte och frågeställningar. Syftet med uppsatsen har varit att analysera unga kvinnors erfarenheter av bostadsmarknaden och den betydelsen de skapar kring platsen som kallas "hem". Utifrån en genusgeografisk förståelse för "plats" som en sammanvävning av materiella och diskursiva aspekter av sociala maktordningar samt feministisk teoretisering har jag undersökt betydelseskapande kring "hem" och bostadsmarknaden utifrån samtal om att flytta hemifrån. I analysen har det framgått hur platser och hem har betydelse för hur intervjudeltagarna uppfattar sig själva och sin omvärld. Analysen har organiserats utifrån fyra övergripande teman som identifierats utifrån bearbetningen av materialet. Dessa teman är: "bostaden och bostadsmarknaden", "hushållsarbete och arbetsdelning i hemmet", "platskänsla och gränsdragning" samt "(o)trygghet och plats". Hemmet har, utifrån olika skalor, fått betydelse som så väl som en plats länkad till ojämlikhet och som en fristad. Olika strategier och positioner har aktualiserats i de unga kvinnornas berättelser. Analysen har visat hur "platskänsla" skapats utifrån gränsdragningar och meningsskapande kring olika platser, identitetsskapande och utifrån olika maktordningar. Här följer en sammanfattning av diskussionen i relation till varje tema som länkas till uppsatsens frågeställningar.

I analysdelens första kapitel har jag diskuterat olika aspekter utifrån temat "bostaden och bostadsmarknaden" baserat på intervjudeltagarnas erfarenheter av att flytta hemifrån. Frågeställningen som ligger till grund för analysen är: Vilka erfarenheter av bostadsmarknaden och olika former av boende framkommer i intervjuerna?

I kapitlet har jag lyft fram aspekter kring erfarenheter av att flytta hemifrån och olika typer av boenden. Jag har reflekterat kring studentlägenhet som en särskild boendeform som historiskt särskilt gett kvinnor möjlighet att få eget boende och som utifrån intervjudeltagarnas erfarenheter är ett lättillgängligt kontrakt på grund av det separata kösystemet och dess inkomstkrav. Vidare har jag diskuterat erfarenheten av att stå i bostadskö och hur det inte uppfattas som en självklar väg till bostad på grund av kostnaden och den långa väntetiden. I många av intervjuerna har erfarenheter av problem och hinder i relation till att skaffa en bostad lyfts fram. Tillfälliga eller otydliga kontrakt som lett till osäkerhet och konflikter samt låg standard och trångboddhet var några av de ämnen som lyftes fram i relation till området och som relaterades till tidigare forskning kring ungas situation på bostadsmarknaden. Det fanns även erfarenheter av att inte stöta på problem. I dessa fall möjliggjorde ekonomiska och sociala resurser förmånliga andrahandskontrakt som generade referenser till förstahandskontrakt. Alternativt möjliggjorde ekonomisk hjälp från familj och släkt köp av bostadsrätt. Några av de som ägde sin bostad eller hyrde ut sin bostadsrätt kunde undvika att ta studielån och bland annat planera att arbeta deltid i framtiden. Jag argumenterar för att bostadsköp befäster ekonomiskt och socialt kapital som är tillgängligt och skapar en privilegierad position i det sociala landskapet. Positionen har potential att reproduceras över tid utifrån de

ekonomiska fördelarna som de minskade kostnaderna och en eventuell vinst vid försäljning av bostadsrätt medför.

Mitt empiriska material tyder på att en särskild platskänsla skapas när hemmet blir en ekonomisk investering med möjlighet till vinst. Hemmet blir inte enbart den plats där man bor utan även en omvandling av kapital som förstärker en privilegierad position. Studentlägenheten och de första boendena med sämre villkor gavs istället en betydelse av tillfällighet som jag länkade till synen på ungdomen som en övergående livsfas. Utifrån den förståelsen kunde de sämre kontrakten och villkoren accepteras samtidigt som det skapade en syn på den egna utvecklingen på bostadsmarknaden som progressiv. Men den synen delas inte av alla utan skiljer sig beroende på tillgängliga resurser, för de med begränsade resurser är osäkerhet kring det framtida boendet närvarande. På liknande vis fick bostadskösystemet olika betydelser beroende på resurser kopplade till så väl tillgänglig tid för bostadssökande som möjligheter utifrån funktionsvariationer. Utifrån intervjudeltagarnas erfarenheter av bostadsmarknaden och synen på bostadsbristens effekter identifierade jag en ambivalent hållning. De ekonomiska fördelarna med bostadsköp ställdes mot de strukturella och ojämlika konsekvenser som en ökad efterfrågan på bostadsrätter ansågs medföra. De unga kvinnorna tycktes medvetna om ojämlika villkor i tillgången till boende och försökte skapa mening kring sina egna handlingar utifrån det. Jag tolkar deras resonemang utifrån nyliberalismens ekonomiska logik inom vilken individen ges eget ansvar för att skaffa bostad och som utifrån "rädslans regim" skapar en osäkerhet kring den egna positionen där risken att stå utan bostad är ständigt närvarande (se Fahlgren et al. 2016: 21). Analysen visar hur de unga kvinnorna navigerar krav och behov av att skaffa ett boende utifrån tillgängliga resurser. Mening kring sämre villkor kopplas till de tidiga boendena vilket förskjuter idén om ett långsiktigt hem på framtiden. Utifrån resonemanget synliggörs hur olika resurser och positioneringar, förhandlingar och betydelser länkas till den fysiska platsen som bostaden utgör. I analysen framgick att de materiella aspekterna av bostaden samverkar med betydelsen som skapas kring hemmet och de positioner de unga kvinnorna intar i relation till bostadsmarknadens villkor.

Genom analysen i kapitel två synliggörs könade skillnader i görandet av hem utifrån samtalen med de unga kvinnor som bor tillsammans med sina pojkvänner. Vilka ojämlikheter aktualiseras i relation till hem och vilka strategier och positioner intar de unga kvinnorna? Arbetsfördelningen i relation till i huvudsak den planerande delen av hushållsarbetet, men även i relation till utförandet, medför att de unga kvinnorna tar större ansvar för hemmet än vad pojkvännerna gör. Jag förstår det utifrån feministisk forskning med fokus på ojämlika aspekter av hem och könade maktrelationer (Smart 2013; Almqvist 2004; Anving 2012; Anderson 2000).

I förhandlandet med diskurser om jämställdhet och strukturell ojämn arbetsfördelning i hemmet intar de unga kvinnorna olika strategier. Genom att distansera sig från tidigare generationers ojämlika arbetsfördelning skapar de mening kring sina egna hem och relationer. Genom det formades en position utifrån strävan efter att skapa "moderna"

jämställda relationer och "medvetna" identiteter. Mening skapades även genom "disidentifikation" med pojkvännernas positioner. I intervjudeltagarnas beskrivning skiljer de på sin egen syn på organiseringen av hemmet och på pojkvännernas syn. Genom att se sig själva som exceptionellt kontrollerande eller i behov av renlighet för att trivas, eller genom att utesluta fokus på kön som en aspekt i arbetsfördelningen, formas en strategi i vilken de undviker att uppfatta sina hem och relationer som ojämställda. Jag förstår det utifrån teorier om jämställdhetsdiskursens osynliggörande aspekter (se Anving 2012). En annan strategi som aktualiseras innebär att synliggöra könade ojämlikheter i relationen. På så sätt skapas en annan position i förhandlingar relaterade till de ojämlikheter som aktualiseras i hemmet.

Samtidigt framträder också i berättelserna det som intervjudeltagarna upplever som jämställda aspekter i relationerna, exempelvis i berättelser om att utföra "lika lite" av hushållsarbetet eller att komma överens om inredningen av hemmet. I samtalen framgår att de unga kvinnorna har en tydlig bild av hur de vill att hemmet ska organiseras. Städning och inredning blir ett sätt att skapa trivsamhet och att göra hemmet till sin plats. Utifrån feministisk forskning med fokus på behovet av hemmet som en trygg plats och en plats för kreativitet och autonomi förstår jag detta aktiva skapandet av hem som ett uttryck för aktörskap (se Pink 2004; hooks 1990). Att organisera hemmet på ett specifikt sätt utifrån en "identifikation" med specifika livsstilsideal kan även förstås som ett konstruerande av en medelklassposition (se Anderson 2000; Skeggs 1997). De unga kvinnorna skapar därmed mening kring sig själva, sina relationer och hem i samspel med förhandlingar i relation till diskurser om hem och kön. Genom "identifikation" och "disidentifikation" skapas betydelse kring hemmet, den egna identiteten och deras relationer. Utifrån både konflikt och enighet formas hemmet som ett gemensamt projekt som är nära länkat till parrelationen, där "görandet" av hem och organiseringen av hemmet länkas till det performativa i "görandet" av könade subjektiviteter i heterosexuella relationer.

Analysen i tredje kapitlet i relation till temat om "platskänsla och gränsdragning" har gjorts utifrån frågeställning nummer tre: Hur skapas platskänsla utifrån erfarenheter och betydelser kopplade till platser, grupper och den egna identiteten? Jag har även utgått från frågeställning nummer två och diskuterat hur ojämlikheter aktualiseras och hur de unga kvinnorna positionerar sig i förhållande till dessa samt vilka strategier som frambringas. Centralt i kapitlet är hur platskänsla, betydelsen av platsen och den egna identiteten, skapas utifrån processer av "identifikation" och "disidentifikation". Platskänsla relateras till olika områden i staden, tillhörighet i diaspora samt uppväxtorten.

I analysen av olika områden i staden framgår att det i intervjuerna görs kopplingar mellan livsstil och valet av bostadsområde. Samtidigt framhålls inte den ojämlika tillgången till staden som manifesteras i Malmös socioekonomiska segregation i lika hög utsträckning (se Hedin et al. 2012: 451, 458). "Identifikationen" med bostadsområdet och människorna som bor där är centralt för att känna sig hemma, samtidigt som viljan att inte förknippas eller "dömas" utifrån var man bor också finns närvarande. Ett resonemang

kring hur identitet kopplas till plats och mer specifikt till områden i staden framgår i flera intervjuer. För de som tycks ha möjlighet att välja i vilket område de vill bo är valet av bostadsområde länkat till ett livsstilsprojekt. De områden som framställs som mindre önskvärda, utifrån vad intervjudeltagarna fått rekommenderat eller vad media rapporterar, ger upphov till olika platskänslor. Även för de som bor i dessa områden, som "förorten" Rosengård, är kopplingen mellan platsen och identiteten tydlig. Utifrån teorier om hur platser och grupper ges betydelse utifrån gränsdragning, förstår jag intervjudeltagarnas berättelser som ett försök att navigera den platsbundna stigmatisering som "förorten" ger upphov till, vilket ger betydelse åt platser utifrån associationen med kategoriseringar som "invandare" och "svenskar" (se Lundström 2007; Ålund 1997). För Alice som "disidentifierar" sig med platsen Rosengård och valde att inte flytta dit, uppstår ett dilemma kring det egna agerandets betydelse i relation till övergripande processer av segregation. För Sara som bor i Rosengård och kämpat för att kunna göra det, skapas en platskänsla utifrån "identifikation" med platsen. Genom att lyfta fram positiva aspekter och en känsla av gemenskap utmanar hon den platsbundna stigmatiseringen som området kan länkas till och skapar en mothegemonisk platskänsla. Ojämligheter aktualiseras i relation till hur tillgången till olika platser och möjligheten att känna sig hemma är villkorad och länkad till socioekonomisk och etnisk segregation och platsbunden stigmatisering. De olika platskänslorna som skapas utifrån "identifikation" och "disidentifikation" kan förstås som strategier som de unga kvinnorna använder för förhålla sig till dessa ojämlikheter och för att skapa mening kring den egna identiteten.

Utifrån temat om erfarenheten av hem i diaspora aktualiseras en dubbel betydelse av hemmet. Med hjälp av Brahs (1996) teorier om hemmets innebörd har jag analyserat de erfarenheter som intervjudeltagarna med "invandrarbakgrund" har i relation till föräldrarnas "hemland" och sina egna hem. Avsaknaden av gemenskap med andra som delar deras erfarenheter i samspel med exkluderingsmekanismer i det svenska samhället kan förstås som grund för behovet av tillhörighet. Känslan av att tillhöra och av att "identifiera" sig med människor med liknande erfarenhet söker de på olika platser och i olika grupper. Nada beskriver känslan av att hitta en gemenskap utifrån kulturella referenser och uppväxtvillkor i diaspora. Adriana lyfter fram hur kraven på assimilering i det svenska samhället gett en känsla av att gå miste om föräldrarnas kultur och en kulturell identitet. Med hjälp av Masseys (1994) begrepp "global sense of place" kan den dubbla innebörden av hem som här aktualiseras förstås som en sammankoppling av maktrelationer bortom de lokala villkoren på en specifik plats. Samtalen om hem utifrån erfarenheten av att tillhöra diaspora synliggör även identitetsskapande som en ständigt pågående process. Genom att "positioneras" utifrån skillnadsskapande maktordningar och "positionera sig" i relation till föreställda gemenskaper formas identitet i samspel med historia, samtid och olika platser och grupper. På liknande vis omformuleras olika platsers betydelse utifrån erfarenheter som de unga kvinnorna fått genom livet. Utifrån delad erfarenhet och föreställda gemenskaper uppstår nya platskänslor och formuleringar av hem.

I förhållande till uppväxtorten skapas en betydelse om platsen mot vilken de unga kvinnorna skapar mening om vilka de har varit och vilka de är idag. Dominerande i relation till ämnet är uttalande om uppväxtorten som präglad av osjälvständighet och tradition. Uppväxtorten benämns som "inskränkt" och relateras till direkta erfarenheter av rasism. Genom "disidentifikation" med uppväxtorten skapas en mening kring den egna identiteten som associeras till autonomi och självständighet. "Disidentifikation" med uppväxtorten och gränsdragningen mellan den platsen och det nuvarande hemmet kan ses som en del i identitetsskapande utifrån föreställningar om vuxenblivande inom den nyliberala diskursen (se Lahelma & Gordon 2003: 389). Karaktäriseringen av uppväxtorten som "inskränkt" eller "efter i utvecklingen" kan förstås som en stereotyp framställning av mindre orter (se Kåks 2007: 286-287). Samtidigt menar jag att de ungas platskänsla i relation till uppväxtorten är formad av de negativa erfarenheter som platsen gett upphov till. Genom att "disidentifikationen" tar de avstånd från "inskränkta" och rasistiska värderingar och positionerar sig utifrån motstånd mot den världsbild som dessa värderingar länkas till. Intervjudeltagarna lyfter fram negativa aspekter av uppväxtorten, även om en medvetenhet om att dessa värderingar även existerar i staden som de nu bor i är närvarande. På så sätt skapar de genom beskrivning av uppväxtorten snarare betydelse kring den egna identiteten än om uppväxtorten som plats. Utifrån analysen synliggörs hur ojämlikheter i relation till plats förstås, hur de unga kvinnorna positionerar sig i relation till det samt vilka olika strategier de använder i processen. Utifrån "identifikation" och "disidentifikation" med grupper, som de boende i olika områden eller de i uppväxtorten samt utifrån kategorier som "invandrare" och "svenskar" och gemenskaper i diaspora, skapas den egna identiteten i en ständigt pågående process.

Ett annat tema som jag diskuterar utifrån mitt material är "(o)trygghet i relation till plats". Där leds diskussionen av en sammanvävning av frågeställning två och tre och jag diskuterar ojämlikhet i relation till plats och de strategier och positioner som aktualiseras i förhållande till det. Dessutom analyserar jag hur "platskänsla" skapas och länkar det till betydelse kring olika platser och den egna identiteten.

Analysen fokuserar på känslan av trygghet i skapandet av platskänsla och identitet i relation till den sociala geografin. Jag har analyserat hur ojämlikheter aktualiserar en rad olika strategier samt hur det kan länkas till identitetsskapande. I Adrianas berättelse framkommer erfarenheter av ojämlikhet i upplevelsen av rasism och klassmässig differentiering som gör att hon inte känner sig hemma i uppväxtorten. Även i relation till studentkorridoren, som kan förstås som en plats i mötet mellan privata och offentliga rum, framkommer upplevelsen av otrygghet som begränsar möjligheten att känna sig hemma. Här aktualiseras behovet av ett hem som ett tryggt rum för att skapa en egen plats bortom rasistiska strukturer genom identifiering med andra med liknande erfarenheter och åsikter (se hooks 1990). I Ines berättelse framkommer ojämlikhet i relation till sexistiska maktordningar utifrån erfarenheter av sexuella trakasserier och hot om våld i det offentliga rummet. För henne formas känslan av trygghet i det offentliga utifrån närvaron av hennes pojkvän, då hon upplever att hon inte utsätts för trakasserier i hans sällskap. Här tar ojämlikheten sig uttryck i de könade positioner som formar känsla

av trygghet och rörelsefrihet i det offentliga rummet. Rädslan och hot om våld som aktualiseras i det offentliga rummet utgår delvis från en diskursiv konstruktion av det offentliga som en hotfull plats för kvinnor. Samtidigt baseras känslan på de självupplevda erfarenheter av att ha sexualiserats på offentliga platser som flera av intervjudeltagarna skildrar. Diskurserna och upplevelserna är något som de unga kvinnorna inte kan undgå att förhålla sig till och de är så väl tids- som platsbundna. De unga kvinnorna tvingas navigera diskurser i relation till så väl rasistiska som sexistiska maktförhållanden. Hot om rasistiskt våld formar möjligheten att känna sig trygg och hemma, samtidigt är diskurser utifrån rasistiska och platsbundna föreställningar om hot om våld något som de unga kvinnorna förhåller sig till.

Utifrån dessa ojämlikheter intar intervjudeltagarna olika strategier för att skapa mening kring sin egen position och möjliggöra handlingsutrymme. Genom att uttala och synliggöra sexistiska och rasistiska trakasserier och hot om våld skapar några av intervjudeltagarna en betydelse utifrån sina erfarenheter som belyser strukturer, vilket kan skapa en grund för motstånd. Andra skapar en platskänsla av trygghet i offentliga rum och motsätter sig diskursen om det offentliga som en farlig plats för kvinnor. Genom att vägra begränsa sin känsla inför platser utifrån rädsla, motsätter de sig "viktimering" och gör på så vis motstånd mot den könade positionering som skulle kunna hindra deras rörelsefrihet. I vissa fall förskjuts "faran" till andra platser vilket genom distansering möjliggör att känsla av trygghet på platser där de känner sig hemma. Samtidigt är det möjligt att upplevelsen av att känna sig hemma beror just på att den platsen upplevs som trygg, eller att platsen känns trygg för att den upplevs som hemma (se Kern 2005: 365). Dessutom existerar ett motstånd mot att peka ut hemstaden Malmö som särskilt "farlig". I relation till uttalanden i vilka Malmö beskrivs som en speciellt farlig stad intar Olivia en position i vilken hon motsätter sig platsbunden stigmatisering utifrån "rasistiskt hot om våld". Den strategi som Adriana använder för att skapa en platskänsla av trygghet länkas till "identifikation" med platser och grupper utifrån gemensamma erfarenheter. Utifrån en positionering i "mellanförskap" som en identitet formuleras behovet av hem som en plats för motstånd och en frizon från rasistiska strukturer.

Vilka strategier som blir möjliga och vilka platskänslor som skapas villkoras av de erfarenheter och tillgängliga resurser intervjudeltagarna har. Resurser och erfarenheter formar även de positioner utifrån vilka de skapar betydelse kring sig själva, sin omvärld och olika platser. Jag ser det som ett uttryck för aktörskap i en aktiv process av att "positionera sig", i samspel med de möjligheter de har utifrån hur de "positioneras", i relation till olika maktordningar (se Hall 1990: 225). I förhandling med rumsliga gränsdragningar intar de unga kvinnorna strategier för att kunna känna sig hemma, vara trygga och inte känna sig begränsade i sitt handlingsutrymme.

I analysen har spänningen inom den feministiska forskningsdebatten aktualiserats, som förenklat kan förstås som synen på hem som "fristad" eller "fängelse". I relation till arbetsdelningen i hemmet har båda sidorna av hemmet lyfts fram, där ojämlik arbetsdelning existerar parallellt med ett aktivt skapande av hemmet utifrån de unga

kvinnornas önsknings. Olika positioner och strategier för att skapa mening kring hemmet och relationerna har aktualiserats i förhållande till det. Även i relation till temat om (o)trygghet existerar den dubbla innebörden av hem, dels utifrån behovet av ett tryggt rum dels ojämlikhet i relation till sexualisering och rasism i olika rum. Gränsdragningar mellan olika platser och grupper har varit centralt i meningsskapandet samtidigt som den klassiska uppdelningen mellan privata och offentliga rum lösts upp. De båda sfärerna har vävts samman på olika platser, som studentboenden och bostadsområden vilket skapat en betydelse bortom en dikotomisk förståelse. Exkluderingsmekanismer och tillgängliga resurser är grundläggande för de olika positioner och strategier som skapas. Gemensamt är att de ojämlikheter som framkommer är något som de unga kvinnorna tvingas förhålla sig till och förhandla med i processen att skapa mening kring sig själva och olika platser. Analysen synliggör så väl uttryck för ojämlikhet i "görandet" av hem och relationer, i tillgång till platser och möjligheten att känna sig hemma, som uttryck för aktörskap och motstånd.

Utifrån begreppet "platskänsla" har jag velat skriva fram en förståelse för hur diskursiva och materiella aspekter vävs samman för att forma förståelsen kring den sociala geografin. De fysiska och materiella dimensionerna av områden, bostaden och bostadsmarknaden har länkats till de symboliska aspekter och diskursiva gränsdragningar som ger platser, grupper och de egna positionerna betydelse. På så vis förstås "produktionen av plats" inte enbart som en reflektion av ekonomiska och materiella förhållanden (se Lefebvre 1991: 16 -18) utan som komplexa och föränderliga sammanvävningar av olika maktordningar - som sociala relationer utsträckta i det geografiska (Massey 1994: 2). Därigenom har jag velat skapa en analys som går bortom "strukturell determinism" och "postmodern relativism" (de los Reyes & Mulinari 2005: 10) men som genomgående lägger fokus på och kritiskt granskar ojämlika maktrelationer.

Analysen har gjorts mot bakgrund av den rådande situationen på bostadsmarknaden som präglas av hög bostadsbrist samt socioekonomisk och etnisk segregation (Molina 2008: 67; Lundström 2007: 25f; Hedin et al. 2012). Utifrån det har de olika erfarenheter och positioner som de unga kvinnorna intar tolkats och betydelsen av tillgängliga resurser i form av socialt och ekonomiskt kapital, tid, kunskap och förmåga har synliggjort skillnader inom gruppen "unga" i förhållande till möjligheter på bostadsmarknaden och skapandet av "platskänsla". Den nyliberala politik som förskjutit ansvar från politiska instanser till marknaden och lagt ansvar på individen att ordna bostad har skapat en situation i vilken oron att stå utan bostad präglar människors agerande utifrån "rädslans regim" (se Fahlgren et al. 2016: 21; Hedin et al. 2012: 444f). Mot bakgrund av det har jag analyserat de unga kvinnornas syn på bostadsmarknaden och deras strategier för att skaffa en bostad. I ljuset av den samtida bostadsmarknaden har privilegier i förhållande till möjligheten att få en bostad utan att stöta på problem lyfts fram och analyserats.

Med utgångspunkt i forskningsfältet genusgeografi i möte med ungdomsforskning har analysen synliggjort skillnader och likheter i villkoren på bostadsmarknaden inom gruppen "unga". Den särskilt utsatta position som "unga" har på bostadsmarknaden, som

visats i tidigare forskning, har belysts i min analys utifrån resonemang kring problem och villkor utifrån tillgång till resurser i form av inkomst, kontakter och referenser som präglar de unga kvinnornas erfarenheter. Samtidigt har skillnader påvisats som differentierar individer inom gruppen "unga kvinnor" utifrån maktordningar av klass, etnicitet och funktionsvariationer. Med utgångspunkt i det argumenterar jag för behovet av att undersöka de specifika villkor som formar unga människors förutsättningar men samtidigt fokusera på de skillnader i privilegier som existerar inom gruppen. De "unga vuxna" i studien rör sig i gränslandet mellan de specifika villkor som utifrån åldershierarkier formar deras förutsättningar och samtidigt har flera stabiliserat sin position på bostadsmarknaden och genomgått de traditionella "övergångsfas" som karakteriserar vuxenblivande utifrån dominerade föreställningar (se Lahelma & Gordon 2003: 389). Utifrån de erfarenheter som aktualiseras i processen att flytta hemifrån och de första stegen på bostadsmarknaden har innebörden av olika maktordningar i relation till betydelseskapande kring platser och identitet lyfts fram för att bidra till kunskap om ungas erfarenheter i relation till den sociala geografin.

Vidare forskning

De unga kvinnorna som deltagit i studien har generöst och reflekterande delat med sig av sina erfarenheter och perspektiv. I analysen har jag inte haft möjlighet att lyfta fram alla de ambivalenser, praktiker och uttryck för motståndshandlingar och aktörskap som existerar i materialet. Utifrån ett samhällsvetenskapligt perspektiv har jag undersökt meningsskapande förstått som en kollektiv process och försökt undvika psykologiserande av enskilda individers erfarenheter och istället lyfta fram gemensamma drag men också ambivalenser mellan intervjuerna. Jag har analyserat de specifika betydelser som skapats i de samtal som utgjort intervjuerna och har inte sökt tolka de avsikter, intentioner och andra praktiker som varje enskild intervjudeltagare har. Utifrån det rika materialet finns flera teman som jag skulle ha velat behandla i analysen om tid och utrymme hade funnits.

Ett sådant tema som jag menar skulle vara relevant att vidare undersöka är relationerna i uppväxthemmet och hur de påverkar förutsättningarna för möjligheten att flytta hemifrån. Lahelma och Gordon (2003) menar att processen att flytta hemifrån är kopplad till behovet av att omförhandla relationerna i barndomshemmet. Hur dessa relationer och omförhandlingar såg ut, samt hur fortsatt beroende i samspel med behov av autonomi präglade de unga kvinnornas syn på barndomshemmet och de egna identiteterna, skulle kunna leda till en analys av villkoren för "vuxenblivande" i relation till den samtida bostadsmarknaden. En fördjupad diskussion och kritiskt ifrågasättande av dominerande föreställningar kring "övergångsfaser" och "vuxenblivande" skulle kunna bidra till ökad kunskap inom ungdomsforskning i relation till bostadsfrågor.

Ett annat tema som jag identifierade i materialet och som skulle ha varit angeläget att analysera handlar om föreställningar och förväntningar kring framtida boendet. Hur de unga ser på framtida möjligheter på bostadsmarknaden och olika former av hem bör förstås som en sammanvävning av de erfarenheter de har och de handlingsmöjligheter de

ser i relation till strukturella villkor. Detta kan länkas till deras försök att skapa hem utifrån önsknings i relation till diskurser om "vuxenblivande" och könade aspekter av diskurser kring hem och familj. I materialet existerade en dubbelhet i relation till drömmen om ett framtida stabilt och eget hem och en vilja att skapa ett hem som inte kopplas till traditionella könsroller. Det aktualiserar återigen spänningen mellan hemmet som "fristad" och "fängelse" som kvinnorna förhandlar med och skapar mening kring i relation till idéer om framtida boende. En fördjupad analys av detta tema menar jag skulle kunna kasta ljus på ytterligare aspekter av hem och maktrelationer.

Jag menar utifrån analysen att det är relevant med vidare kartläggning av unga människors erfarenheter av bostadsmarknaden i en tid av bostadsbrist, för att kunna synliggöra effekterna av de politiska beslut som lett fram till den nuvarande situationen. Maktrelationer som utifrån privilegier och underordning formar tillgången till olika platser är del av de komplexa processer som skapar den sociala geografin. Att analysera just "unga kvinnors" syn på hem, som får betydelse utifrån samverkande maktordningar av kön, klass, etnicitet och funktionsvariation, är relevant för att undersöka de sociala maktrelationer som är grundläggande för görandet av hem och platskänsla.

Litteratur

Almqvist, Annika (2004). *Drömmen om det egna huset: från bostadsförsörjning till livsprojekt*. Diss. Uppsala : Universitet.

Alvesson, Mats (2011). *Intervjuer: genomförande, tolkning och reflexivitet*. Malmö: Liber.

Ambjörnsson, Fanny (2004). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Univ.

Anderson, Bridget (2000). *Doing the dirty work?: the global politics of domestic labour*. London: Zed.

Anderson, Jon & Katie Jones (2009). "The difference that place makes to methodology: uncovering the 'lived space' of young people's spatial practices." *Children's Geographies*, 7(3), ss. 291-303.

Anving, Terese (2012). *Måltidens paradoxer: om klass och kön i vardagens familjepraktiker*. Diss. Lund: Lunds universitet.

Back, Les (2007). *The art of listening*. Oxford: Berg.

Boverket (2015a). "Behov av bostadsbyggande. Teori och metod samt en analys av behovet av bostäder till 2025." Rapport: 2015:18 [Elektronisk resurs].

Datum: 2016-04-26

Tillgänglig: <http://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/behov-av-bostadsbyggande.pdf>

Boverket (2015b). "Bostadsmarknadsenkäten 2015", Boverket. [Online].

Datum: 2016-03-28

Tillgänglig:

<http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsplanering/bostadsmarknaden/bostadsmarknaden-for-olika-grupper/ungdomar/>

Brah, Avtar (1996). "Diaspora, Border and Transnational Identities" i Brah, Avtar. *Cartographies of diaspora: contesting identities*. London: Routledge, ss. 178-210.

Butler, Judith (1993). "Imitation and Gender Insubordination" i Ablove, Henry, Michèle Aina Barale & David M. Halperin (red.). *The lesbian and gay studies reader*. New York: Routledge, ss. 307-320.

Butler, Judith (2007) [1990]. *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

de los Reyes, Paulina & Diana Mulinari (2005). *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

DN (2016). Jones, Evelyn. "Bostadsbristen det som unga oroar sig över mest" *Dagens nyheter*. Publicerad 2016-03-27.

Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/bostadsbristen-det-som-unga-oroar-sig-over-mest/>

Easthope, Hazel (2004). "A place called home." *Housing, Theory & Society*, 21(3), ss. 128-138.

Edgren, Monika (2011). "Berättelser om sexuellt våld i feministisk forskning", *Tidskrift för genusvetenskap*, nr: 4, ss. 115-134.

Fahlgren, Siv & Diana Mulinari & Angelika Sjöstedt Landén (2016). "Feministiska läsningar av nyliberalism - begrepp och grepp om samtiden" i Fahlgren, Siv & Diana Mulinari & Angelika Sjöstedt Landén (red.) *Ambivalenser och maktordningar: feministiska läsningar av nyliberalism*. Stockholm: Makadam, ss. 7-29.

Forsberg, Gunnel (2003). *Genusforskning inom kulturgeografien: en rumslig utmaning*. Stockholm: Högskoleverket i samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning.

Fuentes, Maria (2011). *Att göra hem: en studie av unga mäns boende och konsumtion på 2000-talet*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet.

Gorelick, Sherry (1991). "Contradictions of Feminist Methodology". *Gender and Society*, 5:4, ss. 459-477.

Hagetoft, Jonas (2015). "Unga vuxnas boende 2015: Hur bor unga vuxna? Hur vill de bo?", [Elektronisk resurs] Stockholm: Hyresgästföreningen

Tillgänglig:

<https://www.hyresgastforeningen.se/globalassets/globalt-innehall/rapporter/unga-vuxna-2015/sverige-2015-hur-bor-unga-vuxna--hur-vill-de-bo.pdf>

Hall, Stuart (1990). "Cultural Identity and Diaspora" i Rutherford, Jonathan (red.) *Identity: community, culture, difference*. London: Lawrence & Wishart, ss. 222-237.

Hall, Stuart (1996). "Who Needs 'Identity'" i Hall, Stuart & Paul du Gay (red.) (1996). *Questions of cultural identity*. London: Sage, ss. 1-18.

Haraway, Donna. (2004) [1988] "Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective" i Harding, Sandra G. (red.). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge, ss. 81- 102.

Harding, Sandra G. (2004a). "A Socially Relevant Philosophy of Science? Resources from Standpoint Theory's Controversiality". *Hypatia*, 19:1, ss. 25-47.

Harding, Sandra G. (2004b). "Introduction: Standpoint Theory as a Site of Political, Philosophical, and Scientific Debate", i Harding, Sandra G. (red.). *The feminist standpoint theory reader: intellectual and political controversies*. New York, N.Y.: Routledge, ss. 1-17.

- Harvey, David (2008) "The Right to the City", *New Left Review*, nr: 53, ss. 23-40.
- Harvey, David (2009). *Den globala kapitalismens rum: på väg mot en teori om ojämna geografisk utveckling*. Hägersten: Tankekraft.
- Hedin, Karin & Eric Clark & Emma Lundholm & Gunnar Malmberg (2012). "Neoliberalization of Housing in Sweden: Gentrification, Filtering, and Social Polarization", *Annals of the Association of American Geographers*, 102:2, ss. 443-463.
- hooks, bell (1990). "Homeplace (a site of resistance)" i *Yearning: Race, Gender and Cultural Politics* Boston, Mass.: South End Press, ss. 41-49.
- Huisman, Kimberly (2008). "'Does This Mean You're Not Going to Come Visit Me Anymore?': An Inquiry into an Ethics of Reciprocity and Positionality in Feminist Ethnographic Research", *Sociological Inquiry*, Vol. 78, No. 3, ss. 372-396.
- Johansson, Susanne & Irene Molina (2002) "Kön och ras i rumsliga identitetskonstruktioner." i Schough, Katarina (red.). *Svensk kulturgeografi och feminism: rötter och rörelser i en rumslig disciplin*. Karlstad: Univ., Inst. för samhällsvetenskap, Kulturgeografi, ss. 143-156.
- Kern, Leslie (2005). "In Place and At Home in the City: Connecting privilege, safety and belonging for women in Toronto", *Gender, Place & Culture*, 12:3, ss. 357-377.
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Kåks, Helena (2007). *Mellan erfarenhet och förväntan: betydelse av att bli vuxen i ungdomars livsberättelser*. Diss., Linköping: Linköpings universitet.
- Lahelma, Elina & Tuula Gordon (2003). "Home as a Physical, Social and Mental Space: Young People's Reflections on Leaving Home". *Journal of Youth Studies*, 6(4), ss. 377-390.
- Lawler, Steph (2008). *Identity: Sociological perspectives*. Cambridge: Polity.
- Lefebvre, Henri (1991). *The production of space*. Oxford: Basil Blackwell, ss. 1-68.
- Lieberg, Mats (2000). "Youth housing and exclusion in Sweden", Centrum för välfärdsforskning. Eskilstuna: Mälardalens högskola. [Elektronisk resurs]. Tillgänglig: <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:213926/FULLTEXT01.pdf>
- Lundqvist, Åsa & Karen Davies & Diana Mulinari (red.) (2005). *Att utmana vetandets gränser*. Malmö: Liber.
- Lundström, Catrin (2007). *Svenska latinas: ras, klass och kön i svenskhetens geografi*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet.
- Lykke, Nina (2009). *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber.

- Löfgren, Anders (1990). *Att flytta hemifrån: boendets roll i ungdomars vuxenblivande ur ett situationsanalytiskt perspektiv*. Diss. Lund: Universitet.
- Magnusson Turner, Lena (2008). "Invandring och segregation" i Magnusson Turner, Lena (red.). *Den delade staden. Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Umeå: Boréa Bokförlag, ss. 9-24.
- Mardorossian, Catrine M. (2002). "Toward a New Feminist Theory of Rape", *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, vol. 27, no. 3, ss. 743-775.
- Massey, Doreen (1994). *Space, place and gender*. Oxford: Polity Press.
- Mills, Sara (1996). "Gender and Colonial Space". *Gender, Place and Culture*, 3:2, ss. 125-147.
- Molina, Irene (2006). "Identitet, norm och motstånd - ungdomarna i förorten" i Mulinari, Diana & Nora Räthzel (red.) *Bortom etnicitet*. Stockholm: Borea, ss. 183-192.
- Molina, Irene (2007). "Intersektionella rumsligheter", *Tidskrift för genusvetenskap: Tema Arkitektur och boende*, nr: 3, ss. 7-21.
- Molina, Irene (2008). "Den rasifierade staden" i Magnusson Turner, Lena (red.). *Den delade staden. Segregation och etnicitet i stadsbygden*. Umeå: Boréa Bokförlag, ss. 51-83.
- Molina, Irene & Karin Grundström (2012). "Gender and Space" i J. Smith, Susan & Marja Elsinga & Lorna Fox O'Mahony & Ong Seow Eng & Susan Wachter & Montserrat Pareja Eastaway (red.). *International Encyclopedia of Housing and Home*, Vol 2. Oxford: Elsevier, ss. 250-254.
- Mulinari, Diana (2005). "Forskarens biografi och situerad kunskapsproduktion" i Lundqvist, Åsa & Karen Davies & Diana Mulinari (red.). *Att utmana vetandets gränser.*, Liber, Malmö, ss. 113-133.
- Mulinari, Paula (2007). *Maktens fantasier & servicearbetets praktik: arbetsvillkor inom hotell- och restaurangbranschen i Malmö*. Diss., Linköping: Linköpings universitet.
- Pink, Sarah (2004). *Home truths: gender, domestic objects and everyday life*. London: Berg.
- Ramazanoğlu, Caroline & Janet Holland (2002). *Feminist methodology: challenges and choices*. London: SAGE Publications.
- Rose, Gillian (1995). "Place and Identity: A Sense of Place." i Massey, Doreen & Pat Jess (red.) *The shape of the world: explorations in human geography, A place in the world?: places, cultures and globalization*. Oxford: Oxford University Press, ss. 87-132.
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber ekonomi.

Skeggs, Beverley (1999). *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.

Skeggs, Beverley (2004). *Class, self, culture*. London: Routledge.

Smart, Carol (2013) "Hemmet" i Grelsson Almestad, Elin & Dalia Mukhtar-Landgren & Olav Fumarola Unsgaard (red.). *Hemmet och bostaden*. Malmö: Tidskriftsföreningen Fronesis, ss. 105-113.

SOU (2007). "Renovering av bostadsmarknad efterlyses! Om ungas möjligheter till en egen bostad". *Boutredningen*. Stockholm: Fritze.

SvD (2016). Hellekant, Johan. "Nya krissiffror: Bostadskon går baklänges". *Svenska Dagbladet*. Publicerad: 2016-08-09
Tillgänglig: <http://www.svd.se/nya-krissiffor-bostadskon-gar-baklanges/om/rekordlanga-bostadskon>

Svt (2016a). Larsson, Jens. "Handeln med hyresrätter omsätter miljarder". *Svt Nyheter*. Publicerad: 2016-03-30.
Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/handeln-med-hyresratter-omsatter-miljarder>

Svt (2016b). Nordén, Sofia. "Hyresvärd väljer 'svensk' före 'utländsk'". *Svt Nyheter*. Publicerad: 2016-03-21
Tillgänglig: <http://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/hyresvard-valjer-svensk-fore-utlandsk>

Vetenskapsrådet (2011). "God forskningssed: Vetenskapsrådets rapportserie 1:2011" [Elektronisk resurs]. Tillgänglig: <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed>

Walby, Sylvia & Jo Armstrong & Sofia Strid (2012). "Intersectionality: Multiple Inequalities in Social Theory", *Sociology*, 46(2), ss. 224-240.

Ålund, Aleksandra (1997). *Multikultiungdom: kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Intervjuer

Transkriberade intervjuer finns tillgängliga för granskning.

Intervju nummer 1

DATUM: 12 februari 2016

TID: 1:22

Intervju nummer 2

DATUM: 16 februari 2016

TID: 1:05

Intervju nummer 3

DATUM: 23 februari 2016

TID: 1:10

Intervju nummer 4

DATUM: 29 februari 2016

TID: 1:14

Intervju nummer 5

DATUM: 1 mars 2016

TID: 1:07:23

Intervju nummer 1

DATUM: 3 mars 2016

TID: 1:02

Intervju nummer 7

DATUM: 4 mars 2016

TID: 1:12

Intervju nummer 8

DATUM: 4 mars 2016

TID: 1:10

Intervju nummer 9

DATUM: 8 mars 2016

TID: 1:21

Intervju nummer 10

DATUM: 9 mars 2016

TID: 1:19

